

LAPIN LIITTO

POHJOIS-LAPIN MAAKUNTAKAAVAN 2040 EHDOTUKSESTA ESITETYT VIRANOMAISLAUSUNNOT
SEKÄ NIIHIN ANNETTAVAT VASTINEET (UUELLEENVALMISTELU)

Viranomaislausuntoaika **12.5.–30.6.2023**

Hallitus on hyväksynyt vastineet **x.x.2023** (LLHall **xx** §)

LAPIN LIITTO
ROVANIEMI 2023

Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksesta annetut viranomaislausunnot:

Kunnat ja kuntayhtymät: 7

Viranomaiset: 19

Muut: 1

YHTEENSÄ: 27

Lapin liitto huomioi toiminnassaan EU:n tietosuoja-asetuksen, jonka tavoitteena on varmistaa, että henkilötietoja käsitellään tietosuojaperiaatteiden mukaisesti suunnitellusti, vastuullisesti ja johdonmukaisesti.

Sisällys

Kunnat/kuntayhtymät	4
Inarin kunta	4
Sodankylän kunta.....	6
Kemijärven kaupunki.....	9
Kittilän kunta	9
Pelkosenniemen kunta	10
Savukosken kunta	10
Itä-Lapin kuntayhtymä.....	11
Viranomaiset.....	11
Geologian tutkimuskeskus GTK.....	11
Kolttien kyläkokous	11
Lapin ELY-keskus	15
Liikenne- ja viestintäministeriö	22
Luonnonvarakeskus Luke	23
Metsähallitus.....	30
Museovirasto.....	31
Lapin maakuntamuseo	33
Paliskuntain yhdistys	34
Puolustusministeriö.....	47
Pääesikunta	48
3. Logistiikkarykmentti.....	49
Lapin Rajavartiolaitos.....	50
Saamelaiskäräjät	50
Saamelaismuseum Siida.....	62
Sisäministeriö.....	67
Sosiaali- ja terveysministeriö	67
Säteilyturvakeskus (STUK)	67
Tukes.....	67
Ympäristöministeriö	67

Kunnat/kuntayhtymät	Esitys vastineeksi
<u>Inarin kunta</u> (Kh § 140 / 19.6.2023) Lapin liitto pyytää Inarin kunnan ja muiden sidosryhmien lausuntoja 24.4.2023 päivättyyn Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 -ehdotukseen. Inarin kunta on lausunut viimeksi vuonna 2020 silloisesta maakuntakaava ehdotuksesta. Lapin liiton valtuusto palautti 17.5.2021 aiemman ehdotuksen takaisin valmisteluun siten, että Jäämeren ratayhteyttä koskevat merkinnät poistetaan kaavasta saamelaiden kotiseutualueella. Nyt nähtävillä olevassa ehdotuksessa ei ole Inarin kunnan alueella ratayhteyttä osoittavia linjauksia eikä varauksia. Edellisen Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 -ehdotuksen jälkeen on astunut voimaan Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskeva valtioneuvostonpäättös (VAMA 2021, Vnp 18.11.2021). VAMA 2021-alueet on osoitettu kaavakartalla merkinnällä Sa-maV. Inarissa uutena alueena Nellimin alue; Nellimin asutusmaisemat. Lisäksi aiemmin maakunnallisina maisema-alueina osoitettuja nostettu valtakunnallisiksi ja rajauksia tarkennettu; esim. Ukonjärven ja Myössäjärven maisemat, Kaunispuun tunturimaisemat.	Merkitään tiedoksi.
Inarin kunta esittää maankuntakaava ehdotukseen seuraavat huomiot: Nellim – Raja-Jooseppi moottorikelkkayhteys Inarin kunta katsoo, että moottorikelkkailun yhteystarve Nellim – Raja-Jooseppi – Saariselkä tulee esittää yhteystarpeena. Kyseisillä väleillä on kulkenut aiemmin merkityt urat. Ylläpidetty ja merkitty kulkuyhteys Sarmitunturin erämaan liepeillä on turvallisuus kysymys niin elinkeinoharjoittajille kuin muille alueella liikkuville. Rengasreitti mahdollisuus Ivalo – Nellim – Raja-Jooseppi – Saariselkä – Ivalo nähdään hyödyllisenä. Alueella on joka tapauksessa yksityistä maanomistusta, kämppejä, vesioikeuksia ja sitä myöten kulkijoita. Merkittynä linjana kulku voitaisiin pääasiallisesti osoittaa yhteen paikkaan, jolloin ympäristölliset vaikutukset, maaston kuluminen ja muuttuminen voidaan minimoida.	Aikaisemmassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 (17.5.2021) oli osoitettu moottorikelkkailureitti välille Saariselkä–Raja-Jooseppi. Maakuntakaavaehdotuksen laadinnan käynnistyttyä uudestaan Metsähallitukselta saatiin kommentit moottorikelkkailureitteihin (sähköposti 30.1.2023), jonka mukaan moottorikelkkailu-ura Saariselkä–Raja-Jooseppi on otettu pois käytöstä ja se tulisi poistaa maakuntakaavaehdotuksesta. Inarin kunnasta tuli esitys (sähköposti 9.2.2023), että ko. välille maakuntakaavaehdotuksessa tulisi osoittaa moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä sekä jatkaa sitä Raja-Joosepista Nellimiin (perusteluna matkailun tarpeet). Nyt kaavaehdotuksen ollessa viranomaislausunnoilla kolttien kyläkokous, Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät ovat esittäneet moottorikelkkailun yhteystarpeen poistamista väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim. Inarin kunta on esittänyt yhteystarpeen säilyttämistä. Lapin rajavartiosta ei vastusta merkinnän osoittamista. Tuleva moottorikelkkailureitti tulisi sijoittamaan pääosin valtion mailla. Metsähallituksen lausunnon mukaan <i>Saariselkä – Raja-Jooseppi</i>

	<i>moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta.</i> Maakuntakaavassa on osoitettu moottorikelkkailun runkoreitistö, joka ohjaa maastoliikennelain mukaisten virallisten moottorikelkkailureittien suunnittelua. Maakuntakaavassa osoitetut moottorikelkkailureitit perustuvat lähtökohtaisesti olemassa oleviin reitteihin ja uriin. Maakuntakaavassa ei osoiteta paikallisia moottorikelkkailureittejä. Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa moottorikelkkailun yhteystarvemerkinä väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.
Paatsjoen yhdystie Nellim - Muotkavaara Yhdystie välille Nellim – Muotkavaara on syytä esittää, vaikka suunnitelmia yhteyden rakentamiseen ei ole vielä olemassa. Tarve tulee pohdittavaksi vaihtoehtoisena linjana Inarista ja Ivalosta Kirkkoniemen satamaan. Ivalo – Nellim osuus on vastikää uusittu, mikä palvelisi kyseistä jatkoyhteyttä Norjaan. Nellim-Muotkavaara yhteys jakaisi liikennettä Sevetintien kanssa, jolla liikenteen määrät ovat kasvaneet, mukaan lukien raskasliikenne.	Paatsjoen tiestä on tehty yleissuunnitelma vuonna 2005 sekä Inarin kunta on tehnyt selvityksen YVA –tarveharkintaa varten 2014. Paatsjoentie on osoitettu voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa merkinnällä seututie uusi. Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 tieyhteys on osoitettu merkinnällä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen. Maakuntakaavassa ohjeellisena osoitettu Nellim–Paatsjoki-tieyhteys kuuluu kolttalaueeseen. Kolttien kyläkokous kannatti maakuntakaavan viranomaislausunnossaan (28.2.2020) tieyhteysmerkinnän säilyttämistä Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040. Kolttien kyläkokous viranomaislausunnossaan (22.6.2023) ei kannata Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) ohjeellisen yhdystien merkinnän säilyttämistä maakuntakaavaan. Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous vastustavat tieyhteyden osoittamista maakuntakaavaehdotuksessa. Katsovat tien toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisten kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle.

	Tiedusteltu sähköpostitse 28.4.2023 Norjasta Troms og Finnmark Fylkeskommunesta tien rakentamista Norjan puolelle ja heiltä saadun vastauksen (sähköposti 28.4.2023) mukaan heillä ei ole suunnitelmia rakentaa tietä Pasvikdalenista Suomen rajalle. Tien rakentamiskustannukset on arvioitu vuonna 2005, mutta hankkeen jatkosuunnittelua ei nähty realistisena Poistetaan maakuntakaavaehdotuksesta Paatsjoen tien merkintä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen
Huomiot matkailun vetovoima-alueeseen Matkailun vetovoima-alueet on esitetty varsin osuvasti rajaten olemassa olevan matkailun, asutuksen ja loma-asutuksen keskittymiin. Inarin kunta esittää seuraavat huomiot vetovoimaa-alueen rajauksesta: - Nanguniemessä linjauksen ulkopuolelle on jätetty koillislaki niemeä, Nanguniemen sataman vieressä, jonne Inarin kunnan valtuusto on 22.4.2021 hyväksynyt ranta-asemakaavan, jolla osoitetaan matkailurakentamista. Kyseinen alue on esitetty matkailun vetovoima-alueena, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohde alueena nyt voimassa olevassa maakuntakaavassa. - Ukonjärven etelärannalla Paljakkavaara - Sovintovaara akselilla matkailun vetovoima-alueen tulisi huomioida Nelostien tuntumassa Sovintovaarassa myös kauemmaksi rannasta sijoittuva alue. Paljakkavaara sen sijaan ei ole matkailun kehittymiskohteena tunnistettua aluetta vaan rannan yksittäisiä loma-asuntoja lukuun ottamatta maa-, metsätalous-, ja poronhoitovaltaista- aluetta Inarijärven osayleiskaavassa.	Maakuntakaavassa on osoitettu kehittämisperiaatemerkinällä matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealue (mv). Merkinällä osoitetaan matkailun ja virkistykseen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista. Kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan matkailun ja virkistykseen laatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavatasolla sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän perusperiaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Tarkistetaan Nanguniemen mv-vyöhykkeen rajausta.
<u>Sodankylän kunta</u> Kh § 184 / 12.6.2023 Lapin liitto pyytää Sodankylän kunnan lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040. Maakuntakaavaehdotuksessa on hyödynnettyuusina selvityksinä mm. poikittaisratayhteysselvitystä ja tuulivoimaselvitystä. Sodankylän kunta on antanut lausunnon ratayhteysselvityksestä kunnanhallituksen päätöksellä 6.2.2023 § 34. Sodankylän kunta on aiemmin antanut lausunnon tuulivoimaselvityksen tuloksista kunnanhallituksen päätöksellä 20.2.2023 § 55. Lausunnossaan Sodankylän kunta totesi mm. ” selvityksen mukaiset alueet tulisi huomioida Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksen valmistelussa tuulivoimapotentialisina alueina”. Sodankylän kunnan talousarviossa 2023 (s.43) on myös todettu, että kunta edistää aktiivisesti tuulivoimahankkeita Sodankylässä vuosina 2023-2025.	Merkitään tiedoksi.

Sodankylän kunta esittää, että Savukoskentie tulisi esittää seututiestä kantatieksi. Lisäksi Kemijärventie tulisi esittää merkittävästi parannettavana tienä.	Savukoskentie on osoitettu maakuntakaavaehdotuksessa seututie (st) merkittävästi parannettava. Tieyhteys tulisi parantaa hallinnollista tieluokkaa vastaavaan tasoon. Liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 4 §:n mukaan valtatiet palvelevat valtakunnallista ja maakuntien välistä pitkämatkaista liikennettä. Kantatiet täydentävät valtatieverkkoa ja palvelevat maakuntien liikennettä. Seututiet palvelevat seutukuntien liikennettä ja liittävät näitä valta- ja kantateihin. Muut maantiet ovat yhdysteitä. Tieosuuden liikennemäärät vaihtelee eri osuuksilla vajaasta 600 ajoneuvosta reiluun 100 ajoneuvoon vuorokaudessa. Seututieluokka on liikennemäärään nähden riittävä. Tie tulisi parantaa luokkaa vastaavaan kuntoon. Valtatie 5 sisältyy lisäksi kokonaisuudessaan kehittämisperiaatemerkintään, jolla osoitetaan valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kansainvälinen kehittämisväylä. vt 5 on osoitettu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa merkittävästi parannettavaksi tieksi Kemijärveltä Sodankylän suuntaan. Lisätään Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotukseen 2040 vt 5 Kemijärven suuntaan merkittävästi parannettavaksi valtatieksi.
Sodankylän kunta suunnittelee kelkkareitin siirtoa Ikkarin kaivoshankkeen yhteydessä, jolloin reitin sijainnin tarkistaminen maakuntakaavaan olisi hyvä tehdä, mikäli suunnitelmat tarkentuvat ennen maakuntakaavan hyväksymiskäsittelyä.	Maakuntakaavaehdotukseen voidaan tehdä muutoksia ennen ehdotuksen nähtäville asettamista. Reitin sijaintia voidaan muuttaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.
Sodankylän kunta esittää, että tuulivoimaselvityksessä käsitelty tuulivoimapotentialialinen alue nro 62, Rovalaenvuoma osoitetaan maakuntakaavaan tuulivoimaloiden alueeksi (tv). Tuulivoimaselvityksen mukaan alueelle voidaan toteuttaa 62 kpl tuulivoimaloita. Selvityksessä on edelleen todettu, että ”alueen toteuttaminen nykyisellä sijainnillaan aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle”. Sodankylän kunta toteaa, että alueen osoittamisessa tulee huomioida mahdolliset vaikutukset poronhoidolle supistamalla alueen suunnittelukokoa noin 30 kpl tuulivoimalan alueeksi, jolloin alueen kokonaispinta-ala pienenee merkittävästi ja haitallisia vaikutuksia saadaan tätä kautta alennettua. Tuulivoimaloiden suunnittelumääräyksen mukaan ”alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset”, jolloin jatkosuunnitteluvaiheessa, esimerkiksi YVA:ssa ja yleiskaavoituksessa voidaan riittävästi varmistua poronhoidon edellytyksistä.	Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 mukaan:”<i>Alueen toteuttaminen nykyisellä sijainnillaan aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle, mikä voi estää alueen hyödyntämisen tuulivoimakäyttöön. Suurimmat vaikutukset voivat kohdistua porojen kokoamisen ja kuljettamisen, sillä ennestään vähän rakennetulle alueelle muodostuva infrastruktuuri aiheuttaa todennäköisesti porojen liikkumisen muutoksia. Toiminnan muuttaminen vaatisi sekä poronhoitotyön mukauttamista sekä poron käyttäytymisen pitkäaikaista seurantaa ja edelleen toimintatapojen sopeuttamista havaittuun muutokseen.</i> <i>Läheinen sijainti jo toiminnassa olevaan Kuolavaara-Keulakkopään voi aiheuttaa yhteisvaikutusta laidunkiertoon. Alueen toteuttaminen nykyisellä sijainnillaan aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle, mikä voi estää alueen hyödyntämisen tuulivoimakäyttöön.”</i>

Lapin tuulivoimaselvityksessä 2022 Rovalaenvuoman osalta (kohdekortti) on päädytty Natura tarveharkinnan osalta johtopäätökseen, että *luonnonsuojelulain 65§:n mukainen Natura-arviointi tarvitsee tehdä.*

Tarveharkinnassa lähtökohtaisesti arviointiin sisältyi SPA-kohteet, jotka sijoittuvat enintään 10 kilometrin etäisyydelle sekä SCI/SAC-kohteet, jotka sijaitsivat alle kilometrin etäisyydellä tuulivoima-alueesta. Arvioinnissa käsiteltiin ainoastaan hankkeen vaikutuksia niihin luontotyyppeihin ja lajeihin, jotka on mainittu Natura-alueen suojeluperusteina.

Lapin ELY-keskus ja Ympäristöministeriö esittivät lausunnoissaan LSL 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja –lausunnon tekemistä ennen maakuntakaavaehdotuksen hyväksymistä. Lausuntojen näkemykset perustuvat Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekortteihin. Vaikutusten selvittämiseksi tarvitaan tietoa tuulivoimaloiden sijoittelusta (layout) tuulivoima-alueella sekä suunnitelmat tieverkoston kehittämisestä ja voimajohdon liittymisjärjestelyistä. Nämä tiedot eivät ole käytettävissä maakunnan tason selvityksessä. Hankkeen koko, sijainti ja suhde muuhun maankäyttöön ratkaistaan usein jatkosuunnittelussa (osayleiskaavoituksen ja YVA-prosessin yhteydessä). Suomessa käytössä olevan hierarkkisen ja tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaan maakuntakaavassa voidaan esittää yleispiirteisesti rajattuja tv-alueita, joiden vaikutukset Natura-verkostoon voidaan tosiasiallisesti arvioida vasta hankesuunnittelussa. **2022 selvityksen yleisarvioinnissa todetaan ” (s. 58): *Suojelualueisiin ja niissä esiintyviin lajeihin kohdistuvat merkittävät vaikutukset eivät ole todennäköisiä, koska suojelualueet on otettu huomioon ei-alue analyysissa*”.**

Jatkamme tuulivoimaselvityksessä 2023-2024 2022 selvityksen tarkentamista myös NATURA-tarveharkinnan osalta. **Lapin liiton käsityksen mukaan Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekorteissa esitetyt Natura-tarvearvioinnin tulokset toimivat suosituksena jatkosuunnitteluun, eli tarkemman tason maankäyttösuunnitteluun.**

Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja lausuntokierroksen tekeminen käynnissä olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksen 2040 aikataulun puitteissa ei ole mahdollinen. Tavoitteena saada maakuntakaavaehdotus Lapin liiton valtuustoon hyväksyttäväksi toukokuussa 2024.

	Seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät alueidenkäyttökysymykset tulee pääsääntöisesti tutkia ja ratkaista maakuntakaavassa. Lapin maakunnassa ei ole kokonaisvaltaisesti ratkaistu tuulivoiman sijoittumista, ei myöskään Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella. Alueelle voi siis sijoittaa suuriakin tuulivoimapuistoja edellyttäen kuitenkin, että tuulivoimahankkeen seudulliset vaikutukset selvitetään kuntakaavoituksen (yleiskaavan) ja YVA-menettelyn yhteydessä. Edellytyksenä on lisäksi, ettei tuulivoimahanke ole ristiriidassa maakuntakaavassa osoitetun maankäytön kanssa, ja sen kaikki oleelliset vaikutukset on kyettävä selvittämään kuntakaavoituksen yhteydessä. Maakuntakaavaehdotukseen ei lisätä Rovalaenvuoman tuulivoima-aluetta.
<u>Kemijärven kaupunki</u> Kh § 217 / 5.6.2023 Kemijärven kaupunki lausuntonaan esittää; 1. Rovaniemeltä pohjoiseen osoitettavan ratayhteys vaihtoehtotarkastelussa tulee säilyttää linjaus Kemijärven kautta, mikä parantaa liikennemääriä Rovaniemi-Kemijärvi välillä ja jota edesauttaa ko. ratayhteyden pysymistä myös henkilöliikennekäytössä.	Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 ratayhteys Kemijärven suuntaan on osoitettu merkinnällä päärata ohjeellinen / vaihtoehtoinen. Ratayhteyttä Rovaniemeltä suoraan Sodankylään ei ole maakuntakaavaehdotuksessa osoitettu. Ratkaisussa on huomioitu Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa tehdyt merkinnät.
2. Valtatie 5 linjaus ja mahdolliset parannukset linjaukseen tulee osoittaa siten, että tavara- ja joukkoliikenteen kehittäminen taikka mineraalivarojen kuljettaminen parantuu ja sujuvoituu mm. Kemijärven terminaaliin ja Kemijärven asema-alueelle.	Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa on osoitettu selvitykseen perustuen liikenne- ja logistiikkaratkaisut Itä-Lapin alueelle sekä Kemijärven terminaaliin ja asema-alueelle. Valtatie 5 osoitetaan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa merkittävästi parannettavana tienä. Lisätään Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotukseen 2040 vt 5 Kemijärveltä Sodankylän suuntaan merkittävästi parannettavaksi valtatieksi.
3. Matkailun kehittämisalueiden ja -käytävien määrittelyssä tulee ottaa huomioon Itä-Lapin maakuntakaavan ja uuden maakuntakaavaehdotuksen mukaiset kehittämisalueet ja -käytävät sekä niiden jatkuvuus.	Matkailun kehittämisalueiden ja -käytävien jatkuvuus on huomioitu Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040.
Kemijärven kaupungilla ei ole huomautettavaa kaavasta.	Merkitään tiedoksi.
<u>Kittilän kunta</u> Kh § 248 / 20.6.2023 Kittilän kunta pitää esityksiä Pokka - Inari ja Kittilä – Sodankylä teidentieluokan korotuksia erittäin tärkeinä kunnan ja koko vaikutus alueen kehityksen kannalta. Erityisesti Levi - Kittilä – Sodankylän välin tieluokan korotus valtatieksi ja peruskorjaus ylempää tieluokkaa vastaavaksi on erittäin tärkeää huomioiden Ikkanin kaivoshankkeen eteneminen ja sen vaikutus liikennemääriin.	Merkitään tiedoksi.

<u>Pelkosenniemen kunta</u> Kh § 218 /08.06.2023 Pelkosenniemen kunta esittää huomioina seuraavaa: 1. Ohjeellisen pääradan osoittaminen Pelkosenniemen rajalta Sodankylään on tarpeellista ja tukee Itä-Lapin maakuntakaavan tavoitteita sekä Itä- ja Pohjois-Lapin elinvoimaisuutta.	Merkitään tiedoksi.
2. Matkailun kehittämisalueiden ja -käytävien määrittelyssä tulee ottaa huomioon lainvoimaisen Itä-Lapin maakuntakaavan mukaiset kehittämisalueet ja -käytävät sekä niiden jatkuvuus. Pyhä-Luoston kansallispuisto ja sen maisemalliset arvot on turvattava. Matkailun vetovoimaa lisää toimivat moottorikelkkayhteydet, joita kaavassa on huomioitu. Matkailua ja etenkin alueen ekologista kestävyyttä tukee Kemijoen ympäristövirtaamien ja koskien palauttaminen, jotka kaavaselostuksessa on mainittu yleisellä tasolla.	Matkailun kehittämisalueiden ja -käytävien jatkuvuus on huomioitu Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040. Merkitään tiedoksi.
3. Liikenteen osalta Pelkosenniemen kunta korostaa Sodankylä-Kemijärvi (Vt 5) ja Torvinen-Luosto-Vuostimo (st 962) -yhteyksien säilyvyyttä, johon tieverkoston laadulla voidaan vaikuttaa. Kaavaehdotuksessa ei varsinaisesti heikennetä näitä yhteyksiä, mutta ei parannetakaan.	Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa on osoitettu selvitykseen perustuen liikenne- ja logistiikkaratkaisut Itä-Lapin alueelle sekä Kemijärven terminaaliin ja asema-alueelle. Valtatie 5 osoitetaan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa merkittävästi parannettavana tienä. Lisätään Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotukseen 2040 vt 5 Kemijärveltä Sodankylän suuntaan merkittävästi parannettavaksi valtatieksi. Vuostimo–Pyhätunturi–Torvinen tieyhteys (mt 962) on osoitettu maakuntakaava seututienä (st). Tieyhteyksiä, jotka tulisi parantaa hallinnollista tieluokkaa vastaavaan tasoon.
Pelkosenniemen kunnalla ei ole muuta huomautettavaa kaavasta.	Merkitään tiedoksi.
<u>Savukosken kunta</u> Kh § 135 / 19.6.2023 Lapin liiton valtuusto palautti 17.5.2021 Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 uudelleen valmisteluun niin, että Jäämerenrata ja siihen liittyvät linjaukset, varaukset ja merkinnät poistetaan kaavasta ja kaikesta kaava-aineistosta saamelaisten kotiseutualueella ja selvitetään mahdollisuus hyödyntää muissa maakuntakaavoissa olemassa olevia infrastruktuureja jäämeren yhteyden luomiseksi, jotka eivät aiheuta näin merkittävää haittaa porotaloudelle ja alkuperäiskansoille.	
Savukosken kunta esittää lausuntonaan Pohjois-Lapin maakuntakaavasta, että siinä tulee huomioida Sodankylän ja Tanhuan välisen tien merkitys tärkeänä kulkuväylänä.	Savukoskentie on osoitettu maakuntakaavaehdotuksessa seututie (st) merkittävästi parannettava. Tieyhteys tulisi parantaa hallinnollista tieluokkaa vastaavaan tasoon. Maakuntakaavaehdotuksessa säilytetään merkintä seututie (st) merkittävästi parannettava.

<u>Itä-Lapin kuntayhtymä</u> Yleistä: Koko kaava-aluetta koskevissa suunnittelumääräyksiä on tekstiin ja merkintöjen osalta hyvin yhdenmukaistettu Rovaniemi-Itä-Lapin maakuntakaavan kanssa, mikä tukee suunnittelutyötä muissa kaavoitusvaiheissa ja soveltamisessa. Rakennussuojelun, kulttuuri- ja maisema-alueiden osalta ohjeistus on aikaisempaa selkeämpi ja niin ikään ohjeistus tukee kaavan käyttöä eri viranomaistyössä sekä parantaa kaavallista informaatiota.	Merkitään tiedoksi.
<u>Matkailu:</u> Matkailun vetovoima-alueiden sekä matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueiden osalta on selvennetty hyvin kaavaehdotuksen tekstiosassa uudishankkeiden ja laajenemiseen liittyvää ohjeistusta toteamalla, että matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Kulttuuriperintö-, maisena- ja luontoarvoja tulee vaalia matkailun vetovoimatekijöinä.	Merkitään tiedoksi.
<u>Moottorikelkkailu:</u> Moottorikelkkareittiin Saariselkä - Rajajooseppi - Nellim alueilla paikalliset viranomaiset, yhteisöt, yritykset ja kuntalaiset ovat parhaita lausunnonantajia, koska he tuntevat parhaiten paikalliset olosuhteet ja kehitystarpeet. Moottori kelkka reittien kehittämisessä on tarpeellista ottaa huomioon kaavoitusta laadittaessa maakunnallisten yhteyksien tarve ts. moottorikelkkareittien maakuntaa kattava verkoston kehitystilanne ja kehitystarpeet eri elinkeinojen osalta sekä pelastus- ja turvallisuuspalveluiden osalta.	Merkitään tiedoksi.
<u>Ratayhteydet:</u> Merkinnät ratayhteyksien osalta on päivitetty kaavaa aiemmalla lausuntokierroksella ja valmistelutyössä kerättyjen tietojen perusteella niin, että eri alojen saavutettavuustarpeet, eri elinkeinot sekä luonto- ja kulttuuriympäristö tulevat huomioon otetuksi. Samoin aikaisemmassa ehdotuksessa vielä mukana olleet ratayhteyksimerkinnot Rovaniemi-Sodankylä on poistettu Lappi sopimuksen päätöslinjauksen mukaisesti. Pääratayhteystarve Pelkosenniemen rajalta Sodankylään ja edelleen Kittilään on merkitty aikaisemmassa kuulemisessa saadut kannanotot huomioon ottaen.	Merkitään tiedoksi.

Viranomaiset	Esitys vastineeksi
<u>Geologian tutkimuskeskus GTK</u> Geologian tutkimuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 ehdotuksesta. Geologian tutkimuskeskuksella ei ole huomautettavaa Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 ehdotuksesta ja on tyytyväinen ehdotuksen tie- ja ratalinjausten yhteydessä mainituista pohjavedensuojelun ja Natura-alueiden huomioimisessa tarkemmassa suunnittelussa	Merkitään tiedoksi.
<u>Kolttien kyläkokous</u> Lapin liitto on toimittanut 12.5.2023 Kolttien kyläkokoukselle lausuntopyynnön Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040. Lausunto pyydetään toimittamaan 30.6.2023 mennessä. Nellim-Keväjäjärven ja Näätämon alueiden koltthaneuvostot ovat käsitelleet lausuntopyynnön kokouksessaan 14.6.2023.	

Kolttien kyläkokous on kolttaamelaisten perinteinen ja ikiaikainen itsehallintojärjestelmä. Kolttien kyläkokous päättää kolttien elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevissa laajakantoisissa tai periaatteellisissa asioissa. Kolttien kyläkokouksen toiminnasta säädetään kolttalaissa (253/1995), jonka tavoitteena on edistää kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia sekä ylläpitää ja edistää kolttakulttuuria.	
Moottorikelkkailun yhteystarve välillä Saariselkä - Raja-Jooseppi ja Raja-Jooseppi – Nellim Kolttien kyläkokous ei kannata moottorikelkkailun yhteystarve -merkinnän lisäämistä maakuntakaavaan välille Saariselkä - Raja-Jooseppi ja Raja-Jooseppi - Nellim. Samalla välillä käytössä olevan yrittäjäuran käyttämistä voidaan jatkaa entisellään.	Aikaisemmassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 (17.5.2021) oli osoitettu moottorikelkkailureitti välille Saariselkä–Raja-Jooseppi. Maakuntakaavaehdotuksen laadinnan käynnistyttyä uudestaan Metsähallitukselta saatiin kommentit moottorikelkkailureitteihin (sähköposti 30.1.2023), jonka mukaan moottorikelkkailu-ura Saariselkä–Raja-Jooseppi on otettu pois käytöstä ja se tulisi poistaa maakuntakaavaehdotuksesta. Inarin kunnasta tuli esitys (sähköposti 9.2.2023), että ko. välille maakuntakaavaehdotuksessa tulisi osoittaa moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä sekä jatkaa sitä Raja-Joosepista Nellimiin (perusteluna matkailun tarpeet). Nyt kaavaehdotuksen ollessa viranomaislausunnoilla kolttien kyläkokous, Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät ovat esittäneet moottorikelkkailun yhteystarpeen poistamista väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim. Lapin rajavartiosta ei vastusta merkinnän osoittamista. Tuleva moottorikelkkailureitti tulisi sijaitsemaan pääosin valtion mailla. Metsähallituksen lausunnon mukaan Saariselkä – Raja-Jooseppi moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta. Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa moottorikelkkailun yhteystarvemerkinä väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.
Yhdystie, ohjeellinen Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) Kolttien kyläkokous ei kannata Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) ohjeellisen yhdystien merkinnän sisällyttämistä maakuntakaavaan.	Paatsjoen tiestä on tehty yleissuunnitelma vuonna 2005 sekä Inarin kunta on tehnyt selvityksen YVA –tarveharkintaa varten 2014.

	Paatsjoentie on osoitettu voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa merkinnällä seututie uusi. Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 tieyhteys on osoitettu merkinnällä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen. Maakuntakaavassa ohjeellisena osoitettu Nellim–Paatsjoki-tieyhteys kuuluu koltta-alueeseen. Kolttien kyläkokous kannatti maakuntakaavan viranomaislausunnossaan (28.2.2020) tieyhteysmerkinnän säilyttämistä Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040. Kolttien kyläkokous viranomaislausunnossaan (22.6.2023) ei kannata Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) ohjeellisen yhdystien merkinnän sisällyttämistä maakuntakaavaan. Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous vastustavat tieyhteyden osoittamista maakuntakaavaehdotuksessa. Katsovat tien toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisten kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle. Tiedusteltu sähköpostitse 28.4.2023 Norjasta Troms og Finnmark Fylkeskommunesta tien rakentamista Norjan puolelle ja heiltä saadun vastauksen (sähköposti 28.4.2023) mukaan heillä ei ole suunnitelmia rakentaa tietä Pasvikdalenista Suomen rajalle. Tien rakentamiskustannukset on arvioitu vuonna 2005, mutta hankkeen jatkosuunnittelua ei nähty realistisena Poistetaan maakuntakaavaehdotuksesta Paatsjoen tien merkintä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen
Kylmätestausalue E 1810 Mellanaavan ajotestirata Kylmätestausalue E 1810 Mellanaavan ajotestirata sijoittuu koltta-alueelle Keväjäjärven kylän kohdalla. Kolttien kyläkokous esittää, että kylmätestausalue E 1810 rajataan idässä Veskonien tien.	Maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jonka tehtävänä on ohjata yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Alueen rakentamisen määrä ja laatu ratkaistaan kuntakaavoituksessa. Inarissa on pitkää panostettu kylmäteknologiaan ja rengastestaukseen. Merkinnällä on haluttu osoittaa tähän toimintaan liittyviä laajentumisalueita. Maakuntakaavan tehtävän ja luonteen mukaisesti Mellanaavan ajotestirata (E 1810) -merkintä määrittää alueen käyttötarkoituksen yleispiirteisesti pääasiallisen käytön perusteella. Alue voi sisältää pääkäyttötarkoituksen lisäksi muutakin maankäyttöä. Merkintään liittyy kohdekohtainen suunnittelumääräys: ”Yksityiskohtaisemmassa

	<i>suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.”</i> Maakuntakaavan hyväksyminen ei tuo muutoksia alueidenkäyttöön ilman toteutustoimenpiteitä. Alueen rakentamisen määrä ja laatu ratkaistaan kuntakaavoituksessa. Säilytetään Mellanaavan kylmätestausalueen E 1810 raja- ja kaavaehdotuksen mukaisena.
Koltta-alue Maakuntakaavassa osoitetaan koltta-alue, jolla valtion ja kunnan viranomaisten on varattava Kolttien kyläkokoukselle tilaisuus lausunnon antamiseen kolttasaamelaisten elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevissa laajakantoisissa ja periaatteellisissa asioissa. Koltta-alueen rajauksen tulkinta tulee kuitenkin tehdä kolttalain, ei maakuntakaavan merkinnän mukaisesti. Kolttien kyläkokous pitää tärkeänä sitä, että koltta-alueen raja on merkitty maakuntakaavaan. Kaavaa laadittaessa on varmistettava, että koltta-alueen raja on merkitty kolttalain 2 §:n sanallisen kuvailun mukaisesti. Kolttien kyläkokous haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koltta-alueen raja merkitään kolttalain mukaisesti Keväjärven alueen ja Nitsijärven alueen kohdilla. Kolttalain 2 §:n 2 kohdan mukaan koltta-alue rajoittuu etelässä Luttojokeen Kattajärvelle saakka sekä linjaan, joka kulkee Kattajärven länsipuolitse Ruohojärville ja niiden lounaispuolitse Kurupäähän sekä siitä edelleen Mattojärven länsipuolitse Nanguvuonon länsipäähän Keväjärven alue kokonaan mukaan lukien. Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa kaavaan merkitty linja ei näytä kulkevan suoraan Mattojärven länsipuolitse Nanguvuonon länsipäähän, vaan Nanguvuono jää osittain koltta-alueen rajan ulkopuolelle. Kolttalain 2 §:n 3 kohdan mukaan koltta-alue rajoittuu lännessä linjaan, joka kulkee Nanguvuonoa pitkin Tsharminiemen pohjoiskärkeen ja siitä Palkissaareen sekä edelleen Kärppäsaaren, Varttasaaren, Koutukinsaaren, Lihasaarten, Kuorpasaaren, Pahtasalmensaarten ja Pisteriniemen itäpuolitse ja Naamajärven tilan pohjoispuolitse Nitsijärven Siirinsalmen Lammassaareen ja edelleen Iijärven Rovaniemelle sekä Inarin ja Utsjoen kuntien väliselle rajalle Tsoalmmavarrin kohdalle. Inarijärven pohjoispuolella maakuntakaavaan merkitty linja tulee korjata kulkemaan Nitsijärven Siirinsalmen Lammassaaresta suoraan Iijärven Rovaniemelle.	Maakuntakaavassa on tulkittu kolttalain mukaista kirjallista rajausta, ottaen huomioon maakuntakaavan mittakaava. Rajaa tulee tulkita lain eikä maakuntakaavan mukaan. Tarkistetaan koltta-alueen rajauksen sijaintia. Tarkistetaan koltta-alueen rajauksen sijaintia.
Matkailun vetovoima-alue -merkintä mv 8408 Sevettijärvi-Näätämo Kolttien kyläkokous esittää, että matkailun vetovoima-alue-merkintää mv 8408 Sevettijärvi-Näätämo kavennetaan ainoastaan Sevettijärventien välittömässä läheisyydessä kulkevaksi suppeaksi alueeksi, korkeintaan kilometrin etäisyydelle tiestä.	Maakuntakaavoitus on eri tavoitteiden ja intressien yhteensovittamista. Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistystyksen kehittämisen kohdealue (mv) -kehittämisperiaatemarkinnat ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Kehittämisperiaatemarkinnat yleispiirteisempiä kuin aluevarausmerkinnät eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin.

	Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan matkailun ja virkistyskäytön laatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavatasolla sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Sevettijärvi-Näätämon mv 8408-merkintä säilytetään maakuntakaavaehdotuksen mukaisena.
Taustaselvitykset Kolttien kyläkokous uudistaa aikaisemman kannanottonsa Geologiset luonnonvarat -taustaselvityksessä esitellyn Nellimin kaivostoiminnan kehittämisvyöhykkeen osalta. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 kaivostoiminnan kehittämisen vyöhykkeeksi on osoitettu saamelaiden kotiseutualueen eteläpuolisia alueita, joille sijoittuu jo ennestään kaivosalueita. Vaikka taustaselvitykset eivät saa oikeusvaikutuksia, ei niissä ole tarpeen tuoda esiin kaivostoiminnan kehittämisvyöhykkeenä sellaisia alueita, jota maakuntakaavassa ei osoiteta. Kyseinen teksti on poistettava taustaselvityksestä.	Maakuntakaavaa varten asiantuntijatyönä laaditut taustaselvitykset ovat maakuntakaavan laatimista palvelevaa taustamateriaalia. Taustaselvityksessä on tuotu esille sellaisia alueita, joista on tutkittua tietoa ja alueiden geologia tunnetaan. Selvityksessä ei oteta kantaa alueiden soveltuvuudesta kaivostoimintaan kuin tunnettujen mineraalivarantojen osalta. Taustaselvitykset eivät saa oikeusvaikutuksia.
Poronhoidon kannalta erityisen tärkeä kohde/aita -merkinnät Maakuntakaavan ph-merkinnät tulee tarkistaa yhdessä paliskuntien kanssa ajantasaisiksi.	ph-merkinnät päivitetään paliskunnilta saadun tiedon perusteella ajantasaiseksi.
Maa-ainesten ottokohteet Maa-ainesten ottokohteet merkinnällä EO tulee päivittää ajantasaisiksi.	Maa-aineisten ottokohde -merkinnät tarkistetaan ja päivitetään ajantasaiseksi. Poistetaan seuraavat kohteet: EO 2682, EO 2687, EO 2689, EO 2691, EO 2696, EO 2697, EO 2698, EO 2701, EO 2702, EO2707, EO 2716 ja EO 2617
Lapin ELY-keskus Luonnonarvot ja Natura-arviointi Maakuntakaavaehdotuksessa osoitetaan päätätty yhteys ohjeellisenä (pr/o) Sodankylän kunnan itärajalta Sodankylään saakka. Radan läheisyydessä sijaitsee Ellitsan Natura-alue (FI1301714, SAC). Kaavamerkintä sisältää Natura-arviointia koskevan suunnittelumääräyksen, mitä ELY-keskus pitää välttämättömänä. Fingridin 400 kV voimajohto osoitetaan kaavassa yhteystarvemerkinällä (z/yt), jolla ei osoiteta voimajohdon tarkkaa sijaintia. Kaavamerkintä sisältää Natura-arviointia koskevan suunnittelumääräyksen, joka ELY-keskuksen näkemyksen mukaan turvaa riittävällä tavalla Natura-alueiden suojeluperusteiden huomioon ottaminen. Koska maakuntakaavan toteuttamisessa tarkemman suunnitteluyhteydessä sovelletaan 1.6.2023 voimaan tullutta luonnonsuojelulakia, ELY-keskus kehottaa liittoa muuttamaan kaavamääräyksiin selvyiden vuoksi uuden luonnonsuojelulain mukaiset Natura-arviointia yms. koskevat pykälät.	Merkittään tiedoksi.
Maakuntakaavaehdotukseen on lisätty ELY-keskuksen esittämät yksityiset luonnonsuojelualueet Tälvitupejärvi-Talvitupajärvi SL 4348, Vuopioniemen luonnonsuojelualue SL 4349, Jiersseejärvi yksityinen suojelualue SL 4350, Uruvaaran luonnonsuojelualue SL 4351 ja Rahajärven luonnonsuojelualue	Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu kaikki yli 50 ha yksityiset luonnonsuojelualueet.

SL 4352. Kevään aikana maakuntakaavan alueelle on perustettu kolme uutta luonnonsuojelualuetta, joista Syvän Harrijärvenvaaran luonnonsuojelualue on yli 50 ha:n laajuinen. ELY-keskus esittää alueen liittämistä maakuntakaavakartalle liitekartan mukaisena (148-874-1-0).	Lisätään Syvän Harrijärvenvaaran luonnonsuojelualue maakuntakaavaehdotukseen luonnonsuojelualueena (SL).
Kaavaan on päivitetty asianmukaisesti valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, jotka valtioneuvosto on päättänyt 18.11.2021.	Merkittään tiedoksi.
Valtakunnallisesti arvokkaat perinnebiotoopit on määritetty keväällä 2023. Maakuntakaavan alueella valtakunnallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja on 11 kpl (liite). Perinnebiotoopit ovat uhanalainen luontotyyppi. Lapin ELY-keskus toivoo, että liitto ottaa kohteet huomioon mahdollisuuksien mukaan maakuntakaavaehdotuksen viimeistelyssä luonnonarvojen vaalimiseksi.	Täydennetään kaavaselostusta.
Tuulivoima Kurittuaavan tuulivoima-alue välittömästi Porttipahdan alueen eteläpuolella sijaitsee lähimmillään noin 2 kilometrin etäisyydellä Pomokairan Natura 2000 -alueesta. Lapin tuulivoimaselvityksessä on todettu tarve Natura-arvioinnille jatkosuunnittelussa. ELY-keskus katsoo, että luonnonsuojelulain (9/2023) 35 §:n mukaisesti Natura-arviointi ja lausuntomenettely on tehtävä ennen suunnitelman eli maakuntakaavan hyväksymistä.	Lapin tuulivoimaselvityksessä 2022 (kohdekortti) on päädytty Natura tarveharkinnan osalta johtopäätökseen, että <i>luonnonsuojelulain 65§:n mukainen Natura-arviointi tarvitsee tehdä.</i> Tarveharkinnassa lähtökohtaisesti arviointiin sisältyi SPA-kohteet, jotka sijoittuvat enintään 10 kilometrin etäisyydelle sekä SCI/SAC-kohteet, jotka sijaitsivat alle kilometrin etäisyydellä tuulivoima-alueesta. Arvioinnissa käsiteltiin ainoastaan hankkeen vaikutuksia niihin luontotyyppeihin ja lajeihin, jotka on mainittu Natura-alueen suojeluperusteina. Lapin ELY-keskus ja Ympäristöministeriö esittivät lausunnoissaan LSL 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja –lausunnon tekemistä ennen maakuntakaavaehdotuksen hyväksymistä. Lausuntojen näkemykset perustuvat Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekortteihin. Vaikutusten selvittämiseksi tarvitaan tietoa tuulivoimaloiden sijoittelusta (layout) tuulivoima-alueella sekä suunnitelmat tieverkoston kehittämisestä ja voimajohdon liittymisjärjestelyistä. Nämä tiedot eivät ole käytettävissä maakunnan tason selvityksessä. Hankkeen koko, sijainti ja suhde muuhun maankäyttöön ratkaistaan usein jatkosuunnittelussa (osayleiskaavoituksen ja YVA-prosessin yhteydessä). Suomessa käytössä olevan hierarkkisen ja tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaan maakuntakaavassa voidaan esittää yleispiirteisesti rajattuja tv-alueita, joiden vaikutukset Natura-verkostoon voidaan tosiasiallisesti arvioida vasta hankesuunnittelussa. 2022 selvityksen yleisarvioinnissa todetaan ” (s. 58): Suojelualueisiin ja niissä esiintyviin lajeihin kohdistuvat merkittävät vaikutukset eivät ole todennäköisiä, koska suojelualueet on otettu huomioon ei-alue analyysissa”. Jatkamme tuulivoimaselvityksessä 2023-2024 2022 selvityksen tarkentamista myös NATURA-

	tarveharkinnan osalta. Lapin liiton käsityksen mukaan Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekorteissa esitetyt Natura-tarvearvioinnin tulokset toimivat suosituksena jatkosuunnitteluun, eli tarkemman tason maankäyttösuunnitteluun. Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja lausuntokierroksen tekeminen käynnissä olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksen 2040 aikataulun puitteissa ei ole mahdollinen. Tavoitteena saada maakuntakaavaehdotus Lapin liiton valtuustoon hyväksyttäväksi toukokuussa 2024. Seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät alueidenkäyttökysymykset tulee pääsääntöisesti tutkia ja ratkaista maakuntakaavassa. Lapin maakunnassa ei ole kokonaisvaltaisesti ratkaistu tuulivoiman sijoittumista, ei myöskään Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella. Alueelle voi siis sijoittaa suuriakin tuulivoimapuistoja edellyttäen kuitenkin, että tuulivoimahankkeen seudulliset vaikutukset selvitetään kuntakaavoituksen (yleiskaavan) ja YVA-menettelyn yhteydessä. Edellytyksenä on lisäksi, ettei tuulivoimahanke ole ristiriidassa maakuntakaavassa osoitetun maankäytön kanssa, ja sen kaikki oleelliset vaikutukset on kyettävä selvittämään kuntakaavoituksen yhteydessä. Maakuntakaavaehdotuksesta poistetaan Kurittuaavan tuulivoimaloiden alue.
Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan suomalaisen kulttuuriympäristön kokonaisuus perustuu viranomaisten laatimiin valtakunnallisiin inventointeihin, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita. Alueidenkäytössä on tarpeen tunnistaa nämä alueet ja ottaa huomioon siten, että niiden arvot turvataan. Maakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu tuulivoimaloiden alueeksi Kotalehto tv 2355. Alueen läheisyydessä sijaitsee Kieringin valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (YM 2021/70). Maisemakuvaltaan edustavana säilynyt Kierinki on Keski-Lapin vanha erä- ja maatalouskylä, jonka talot ja pellot ovat ryhmittyneet avaralle kyläkummulle Rovän ja Riipijoen väliin. Kylä poikkeaa tavanomaisista Lapin kylistä etenkin edustavan rakennusperintönsä puolesta. Avointa kylämaisemaa reunustavat matalahkot vaarat sekä laajat suoalat, joille aukeaa paikoin pitkiäkin näkymiä. Kaavaselostuksesta ei ilmene miten Kotalehdon tuulivoimaloiden alueen maisemavaikutukset Kieringin VAMA-alueelle on selvitetty. Maisemavaikutusten arviointi edellyttää havainnollistavaa materiaalia sekä asiantuntijan analyysiä muutoksen vaikutuksista ja vaikutuksen merkittävyyydestä. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää vaikutusten selvittämistä kaavaa laadittaessa (9 §). Maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon (28 §) ja niiden toteuttamista on	Maakuntakaavaehdotuksen Kotalehdon tuulivoimala-alue on osoitettu Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 tuloksena. Lähtökohtaisesti kaikki maakuntakaavan tv-merkinnät ovat potentiaalisia alueita, koska lopullinen toteuttaminen ratkaistaan YVA- ja yleiskaavaprosessien perusteella. Maisema-alueet on otettu selvityksessä huomioon puskurialueanalyysin yhteydessä: • Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY); 1000 metriä Tuulivoimaloiden aluetta koskee seuraava suunnittelumääräys: ”Alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset valtakunnallisesti arvokkaisiin

edistettävä (24.2 §). Selvitysten puuttuessa ei voida arvioida onko maiseman vaalimiseen kiinnitetty erityistä huomiota.	<i>maisema-alueisiin sekä valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.”</i> Laaditaan tarkempi maisemaselvitys ja arvioidaan maisemavaikutukset valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen.
Inarijärvi Pohjois-Lapin maakuntakaavan alueella yksi merkittävimmistä isoista järvistä on Inarijärvi. Lapin ELY-keskus huomauttaa, että kaava-aineistoissa Inarijärven säännöstely on tuotu suppeasti esille ottaen huomioon, että säännöstely vaikuttaa alueella mm. virkistyskäyttöön, vesiluontoon ja tulvasuojeluun. Inarijärveä säännöstellään monitavoitteisesti ja noudatetaan ekologista säännöstelykäytäntöä, mikä tarkoittaa sitä, että säännöstelyssä huomioidaan vesivoimatuotannon lisäksi vesiluontoon, vesistön virkistyskäyttöön ja tulvasuojeluun liittyvät tavoitteet. Tietoa Inarijärven säännöstelyyn liittyen löytyy mm. vesi.fi -sivuilta. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan liitteessä 1 esitettyihin Inarijärvestä kertoviin aluekuvauksiin (esim. SL 3025 ja MV 8404) tulisi lisätä tietoa ainakin Inarijärven säännöstelyrajoista (alaraja N60+117,42 m ja yläraja N60+119,78 m).	Merkitään tiedoksi. Täydennetään SL 3025 merkinnän aluekuvausta esityksen mukaisesti.
Pohjavedet Lapin ELY-keskus toteaa, että pohjavesialueiden luokitustyö on Lapin alueella mittava hanke, joka on osin vielä kesken. Aineistot päivittyvät vuosittain. Lapin ELY-keskus on kaavan valmisteluaineistoa ja kaavaehdotusta koskevissa lausunnoissaan (28.2.2019, 13.11.2020, LAPELY/1777/2017) pyytänyt huomioimaan päivittyvän aineiston kaavoitusmenettelyn edetessä. Lapin ELY-keskus toteaa, että kaavaselostuksessa on todettu lainsäädännön (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä, 1299/2004, luku 2a) mukaisesti luokitellut pohjavesialueet. Lapin ELY-keskus pyytää kuitenkin huomioimaan, että Inarin pohjavesialueet ovat olleet kuultavana kevättalvella 2023, ja luokitus on siltä osin valmistunut. Inarissa on muutosten jälkeen kymmenen 1-luokan pohjavesialuetta, yksi 1E-luokan pohjavesialue, 116 2-luokan pohjavesialuetta ja 17 2E-luokan pohjavesialuetta. Kaavaselostuksen yhteenvetotaulukossa tulisi huomioida edellä mainitut muutokset, sekä lähtökohtaisesti osoittaa alueet myös kaavakartalla. Muuttuneita pohjavesialueita koskeva paikkatietoaineisto on toimitettu Lapin liitolle Inarin pohjavesialueiden luokitusmuutosten kuulemismenettelyn yhteydessä. Lapin ELY-keskus katsoo lisäksi, että vaikka luokitus on Utsjoen osalta kesken, tulee kaavaselostuksessa kuitenkin ilmoittaa myös III luokan pohjavesialueiden määrä (103 kpl). Muutoin aineistosta saa harhaanjohtavan kuvan Utsjoen alueella sijaitsevista pohjavesialueista.	Korjataan kaavaselostusta ja kaavakarttaa pohjavesien osalta ajantasaiseksi.
Kaavaehdotuksessa on osoitettu matkailupalvelujen (RM) alueita Sodankylän pohjavesialueille, mutta kaavoituksen vaikutuksia ei kuitenkaan ole tutkittu näillä alueilla. RM-alueiden kaavamääräystä tulisi täydentää siten, että alueiden kehittämisessä ja suunnittelussa tulee huomioida pohjaveden määrän ja laadun turvaaminen. Lapin ELY-keskus pitää lisäksi tärkeänä, että maakuntakaavalla varmistetaan riittävä ja laadukas pohjaveden saanti vesihuollon tarpeisiin etenkin matkailupalvelujen alueilla.	Maakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu pohjavesialueet merkinnällä: TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE Merkinnällä osoitetaan pohjavesialueet, jotka ovat ominaisuuksiltaan arvokkaita ja jotka voivat olla tai ovat yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeitä.

	Merkintään liittyy suunnittelumääräys, joka tulee ottaa huomioon matkailupalveluiden alueen jatkosuunnittelussa: <i>”Alueiden käyttö ja aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että pohjaveden laatu, määrä tai käyttökelpoisuus vedenhankintaan eivät niiden vaikutuksesta heikkene.”</i> Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaatii jatkosuunnittelua ja –toimenpiteitä maakuntakaavassa osoitettujen tavoitteiden toteuttamisen osalta. Maakuntakaavassa osoitettu pohjavedenhankintaan soveltuva pohjavesialue –merkintä ohjaa myös matkailupalveluiden alueen yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Maakuntakaavaehdotuksessa osoitettu tärkeät pohjavesialueet omalla maakuntakaavamerkinnällä.
Lapin ELY-keskus toteaa, että pääradan ohjeellinen/vaihtoehtoinen linjaus (pr/o) sijoittuu Peräjoen (12758215) vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle (1-luokka) ja pääradan yhteystarve (pr/yt) Viisakummun (12758202) muulle vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueelle (2-luokka). Lapin ELY-keskus katsoo, että uudet liikenneväylät tulisi lähtökohtaisesti linjata kulkemaan luokiteltujen pohjavesialueiden ulkopuolelle, jotta yhdyskuntien vesihuolto ei vaarannu. Lapin ELY-keskus painottaa, että liikenneyhteyksien jatkosuunnittelussa tulee selvittää tarkemmin pohjavesialueiden hydrogeologiset olosuhteet, kuten maaperän laatu, pohjaveden pinnantas ja pohjaveden virtaussuunta. Vasta tämän jälkeen voidaan tarkemmin arvioida sijoittamisen edellytyksiä pohjavesialueelle. Myös arvokkaat geologiset muodostumat on tarpeen huomioida liikenneväylien suunnittelussa, jotta muodostumien poikkeukselliset arvot eivät heikenny. Lapin ELY-keskus viittaa Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ratayhteysselvityksestä 23.1.2023 (LAPELY/1777/2017) antamaansa lausuntoon, jossa on avattu tarkemmin pohjaveden määrän ja laadun turvaamiseen liittyviä näkökohtia. Lapin ELY-keskus pitää hyvänä merkinnän kaavamääräystä.	Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaatii jatkosuunnittelua ja –toimenpiteitä maakuntakaavassa osoitettujen tavoitteiden toteuttamisen osalta. Muutetaan yleispiirteisemmäksi pääradan yhteystarpeen merkintää. Yhteystarve ei osoita tarkkaa paikkaa. Merkittään tiedoksi.
Liikenne Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 perustana on hyödynnetty mm. kahta liikenteen erillisselvitystä: Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 liikennejärjestelmä- ja ratayhteysselvitystä sekä Sodankylä – Kittilä – Kolari -ratayhteysselvitystä. Maakuntakaavaehdotuksessa on otettu hyvin huomioon liikennejärjestelmän sekä elinkeinoelämän kehittämistarpeet niin maakunnan alueella kuin naapurimaissa. Myös matkailun kehittäminen, maaseudun elinvoimaisuus, saamelaiden kotiseutualue ja kolta-alue sekä luontaiselinkeinot on huomioitu väylätarkasteluissa. Tienverkon osalta kaavassa on osoitettu valtatiet, kantatiet ja seututiet sekä liikenneverkon kannalta merkittävät yhdystiet. Merkittävästi parannettava tie -merkinnällä osoitetaan: • vt 4 Sodankylä– Utsjoki välillä • kt 80 Sodankylä–Kittilä välillä	Merkittään tiedoksi.

- kt 92 Karigasniemi–Kaamanen–Näätämö välillä sekä siihen kytkeytyvä vt 4
- st 970 Karigasniemeltä Utsjoen kautta Nuorgamiin
- st 955 Köngäs–Inari
- st 967 Sodankylä–Tanhua välillä

Uusia tieyhteyksiä on osoitettu:

- • yt Lokka–Ruuvaaja
- • yt Nellim–Paatsjoki (ohjeellisella merkinnällä)
- • vt 5 Sodankylän kohdalla (uutena ohjeellisena tieyhteytenä)

Seututie 955 Köngäs–Pokka–Inari esitetään muutettavaksi kantatieksi sekä kantatie 80 välillä Sodankylä–Kittilä esitetään muutettavaksi valtatieksi.

Pohjois-Lapin alueella ei ole ennestään rautatieyhteyksiä. Maakuntakaavassa osoitetaan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavoituksessa valitun pääradan ohjeellisen vaihtoehtoisen linjauksen jatkoyhteydet Sodankylään Kemijärven kautta.

Maakuntakaavaehdotuksessa osoitetaan lisäksi ratalinjaus Sodankylästä länteen Kittilän suuntaan pääradan yhteystarpeena. Sodankylä – Kittilä - Kolari -ratayhteysselvityksessä radalle on esitetty jatkoyhteystarve Kolariin ja valtakunnan rajan yli Ruotsin puolelle.

Maakuntakaavassa osoitetaan kehittämisperiaate -merkinnällä joukkoliikenteen kehittämiskäytävä Rovaniemi–Utsjoki-välille.

Lapin ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue pitää edellä kuvattuja esityksiä tarpeellisina ja kannatettavina eikä ELY-keskuksella ole huomautettavaa myöskään esitettyihin ajoneuvotestauksen kehittämiskäytäviin eikä terminaalimerkintöihin.

Merkittään tiedoksi.

Paatsjoen tiestä on tehty yleissuunnitelma vuonna 2005 sekä Inarin kunta on tehnyt selvityksen YVA –tarveharkintaa varten 2014.

Paatsjoentie on osoitettu voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa merkinnällä seututie uusi.

Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 tieyhteys on osoitettu merkinnällä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen.

Maakuntakaavassa ohjeellisena osoitettu Nellim–Paatsjoki-tieyhteys kuuluu koltta-alueeseen. Kolttien kyläkokous kannatti maakuntakaavan viranomaislausunnossaan (28.2.2020) tieyhteysmerkinnän säilyttämistä Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040. Kolttien kyläkokous viranomaislausunnossaan (22.6.2023) ei kannata Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) ohjeellisen yhdystien merkinnän sisällyttämistä maakuntakaavaan.

Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous vastustavat tieyhteyden osoittamista maakuntakaavaehdotuksessa. Katsovat tien toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisen kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle.

	Tiedusteltu sähköpostitse 28.4.2023 Norjasta Troms og Finnmark Fylkeskommunesta tien rakentamista Norjan puolelle ja heiltä saadun vastauksen (sähköposti 28.4.2023) mukaan heillä ei ole suunnitelmia rakentaa tietä Pasvikdalenista Suomen rajalle. Tien rakentamiskustannukset on arvioitu vuonna 2005, mutta hankkeen jatkosuunnittelua ei nähty realistisena Poistetaan maakuntakaavaehdotuksesta Paatsjoen tien merkintä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen
Kaivokset ja kaivoshankkeet Maakuntakaavaehdotuksen alueella on meneillään Ikkarin kultakaivoshankkeen YVA-menettely. Lapin liitto on aloittanut alueella vaihemaakuntakaavoituksen. Asiasta on hyvä mainita kaavaselistuksessa. ELY-keskus huomauttaa, että Kevitsan kaivoksen eteläpuolella on osoitettu voimajohto, joka on noin 10 km matkalta tarkoitus siirtää Saiveljärven eteläpuolelle, mutta kaavaehdotuksessa linjaus on edelleen nykyisellä paikallaan.	Täydennetään kaavaselistusta. Osoitetaan maakuntakaavaehdotuksessa voimajohdon uusi linjaus.
Poronhoito Maakuntakaavoituksessa on pidetty poronhoitolain 53 §:n mukaisia neuvotteluita, palaveria paliskuntien kanssa sekä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluita. Kaavaselistuksessa on arvioitu kaavan vaikutuksia paliskuntaakohtaisesti. Lisäksi on laadittu paliskuntaakohtaiset kuvaukset. Epäselväksi jää, sisältääkö 14.3.2023 päivitetty 9. liite paliskuntien tekemät korjaukset ja lisäykset, joista on keskusteltu 30.3.2023 järjestetyssä poronhoitolain 53 §:n mukaisessa neuvottelussa. Pyhä-Kallion ja Syväjärven paliskuntien vaikutusten arvioinnissa todetaan seuraavaa: <i>"Paliskunta ei kuulu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle, joten maakuntakaavassa osoitetut merkinnät voivat vaikuttaa poronhoitoon voimakkaammin kuin erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella."</i> Kaavaselistuksessa ei tuoda esille, viitataan tällä poronhoitolain 2 §:ään <i>"Tällä alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle."</i> Kaavaselistusta tulee tarkentaa tältä osin. Lapin ELY-keskus toteaa, että vaikutusten arvioinnissa olisi tullut tunnistaa merkittävät vaikutukset ja esittää ne kaavaselistuksessa. Mikäli vaikutukset ovat merkittäviä tulee kaavan laatijan varmistaa MRL:n mukaisten sisältövaatimusten täyttyminen.	Paliskuntaakohtaiset kuvaukset ovat olleet täydennettävänä paliskunnissa 1.6-31.7.2023, joiden perusteella kuvauksia päivitetään. Täydennetään kaavaselistusta. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitettyä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi on avattu kaavaselistuksen kappaleessa 8. Vaikutuksia poronhoitoon on arvioitu kaavaselistuksen kappaleessa 8.15 ja kaavaselistuksen liitteenä olevassa vaikutustenarviointitaulukossa. Lisäksi vaikutustenarviointiin sisältyy paliskuntaakohtainen vaikutustenarviointi sekä laadittu liite 9. Paliskuntakuvaukset.
Kulttuuriympäristö	

Lapin ELY-keskus on tehnyt 14.6.2023 myönteiset rakennussuojelupäätökset Auvojärven kämppäkartanosta ja Alaponkun erämaatilasta (Mosku). Päätökset on toimitettu Lapin liittoon. Kaavaselistusta tulisi päivittää näiden kohteiden osalta, mikäli päätökset saavat lainvoiman.	Merkitään tiedoksi ja kaavaselistusta päivitetään saatujen päätösten mukaisesti.
Liite: Valtakunnallisesti arvokkaat perinnebiotoopit Lapissa (SYKE 2023). Syvän Harrijärven vaaran luonnonsuojelualue	Merkitään tiedoksi.
<u>Liikenne- ja viestintäministeriö</u> Lapin liitto on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksesta. Lausuntoa on pyydetty 30.6.2023 mennessä, liikenne- ja viestintäministeriö on sähköpostitse pyytänyt määräajan pidennyksen 21.7.2023 saakka. Lapin liiton valtuusto palautti 17.5.2021 Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 uudelleen valmisteluun niin, että Jäämerenrata ja siihen liittyvät linjaukset, varaukset ja merkinnät poistetaan kaavasta ja kaikesta kaava-aineistosta saamelaiden kotiseutualueella, ja selvitetään mahdollisuus hyödyntää muissa maakuntakaavoissa olemassa olevia infrastruktuureja jäämeren yhteyden luomiseksi, jotka eivät aiheuta näin merkittävää haittaa porotaloudelle ja alkuperäiskansoille. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotusprosessia on valmisteltu eteenpäin valtuuston 17.5.2021 tekemä päätös huomioiden sekä muut muuttuneet asiat huomioiden. Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 koskee Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntia. Maakuntakaava kumoaa voimaantullessaan nykyisen Pohjois-Lapin maakuntakaavan.	Merkitään tiedoksi.
<u>Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu ehdotuksesta seuraavaa:</u> Valtioneuvosto päätti valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta (Liikenne 12) vuosille 2021-2032 keväällä 2021. Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti liikennejärjestelmän kehittäminen perustuu ajantasaiseen tietopohjaan. Liikenne- ja viestintävirasto on julkaissut liikennejärjestelmänalyysin, joka tarjoaa säännöllisesti päivittyvää tietoa ja palvelee siten liikennejärjestelmäsuunnittelua ja liikennejärjestelmän kehittämistä valtakunnallisen tason lisäksi myös alueellisella tasolla. Liikenneverkon strategisesta tilannekuvasta on johdettavissa niin valtion kuin muidenkin toimijoiden verkolla olevat kehittämistarpeet valtakunnallisella tasolla. Keskeinen osa Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanoa ovat Väylävirastossa laadittavat investointiohjelma, suunnitteluohjelma ja perusväylänpidon perussuunnitelma, jotka laaditaan valtakunnallisesti yhtenäisin kriteerein ja pohjaten liikenneverkon strategisesta tilannekuvasta tunnistettuihin tarpeisiin. Valtion väyläverkon parantamisesta päätetään edellä kuvatun Liikenne 12 -suunnitelman mukaisen tietopohjaisen päätöksenteon kautta huomioiden erityisesti liikenneverkon strategisesta tilannekuvasta todetut tarpeet. Liikenne- ja viestintäministeriö on aloittanut toimenpiteet Liikenne 12 – suunnitelman päivittämiseksi. Kaavaselistuksessa on viitattu liikenne- ja viestintäministeriön työryhmän raporttiin Lapin joukkoliikenteen kehittämiseksi. Tässä yhteydessä ilmeisesti tarkoitetaan Lapin joukkoliikennedyhteyksien kehittäminen –mietintöä (LVM:n julkaisuja 23/2007). Selistuksessa on viitattu myös esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuun ”Liikenne 2030, suuret haasteet, uudet linjat”. Koska kyseiset asiakirjat on julkaistu vuonna 2007, myös tämän jälkeen tapahtuneet merkittävät toimintaympäristön muutokset olisi hyvä huomioida maakuntakaavaehdotuksessa. Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esitetään liikennejärjestelmän nykytilaa ja tulevaa toimintaympäristöä koskeva arvio, liikennejärjestelmää koskevat tavoitteet sekä toimenpideehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi.	Täydennetään kaavaselistusta.

Tuulivoimarakentamista koskien liikenne- ja viestintäministeriö korostaa, että tuulivoimarakentamista suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien radiojärjestelmien lisäksi myös muiden käyttäjien radiojärjestelmiin. Sähköisen viestinnän palvelut ovat riippuvaisia radiojärjestelmistä. Pienilläkin muutoksilla tuulivoimaloiden sijoittelussa voi olla ratkaiseva merkitys alueen radiojärjestelmien toimintaan. Eri osapuolten tulisi tehdä yhteistyötä jo tuulivoimaloiden suunnitteluvaiheessa ja pyrkiä valitsemaan tuulivoimaloiden sijainti niin, ettei häiriötä radiojärjestelmille aiheudu tai että ne ovat poistettavissa. Radiopaikannusjärjestelmien ja radiolinkkien käyttäjiä, teleoperaattoreita sekä mahdollisia muita radiojärjestelmien käyttäjiä tulisi aina informoida tuulivoimahankkeesta. Lisäksi tuulivoima-alueen suunnitteluvaiheessa on pyydettävä muilta viranomaisilta lausunto alueen käyttötarkoituksesta. Lentoliikenteen turvallisuusvaateista johtuen tuulivoimaloille tarvitaan ilmailulain (864/2014) 158 a §:n (174/2023) mukainen lentoestelupa.	Maakuntakaavaehdotuksessa on koko aluetta koskeva suunnittelumääräys: ”<i>Tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan yksiköihin. Kunnan kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoiman rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen, loma-asutukseen, linnustoon ja muuhun eläimistöön, luontoon ja kulttuuriperintöön sekä lievennettävä haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden suunnittelussa on turvattava puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä selvittävä ja otettava huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset tutkajärjestelmiin, puolustusvoimien radioyhteyksiin ja muihin viestintäjärjestelmiin.</i> <i>Tuulivoimaloita ja muita korkeita rakenteita suunniteltaessa on otettava huomioon lentoesteiden korkeusrajoitukset.”</i>
Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kestävän liikkumisen edellytysten luomista kaavoituksessa erittäin tärkeänä. Kaavaselostuksen mukaan Pohjois-Lapin maakuntakaavalle osoitetut kestävästä liikkumisesta koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettu huomioon maakuntakaavoituksessa.	Merkitään tiedoksi.
Maakuntakaavaehdotus sisältää merkinnät koskien tavoitetta kahden tien toiminnallisen luokan muuttamisesta. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että maakuntakaavan merkinnät tien toiminnallisen luokan muutoksesta eivät johda muutoksiin tien luokassa ilman luokittelun perusteisiin liittyvää syytä ja Väyläviraston (valta- ja kantatiet) tai ELY-keskuksen vastuulle lain mukaan kuuluvaa muutosesitystä. Kunnille ja maakunnan liitoille on varattava mahdollisuus osallistua esityksen valmisteluun ja lausua siitä. Toisin kuin kaavaselostuksessa todetaan luokan vahvistaa em. esityksen perusteella Liikenne- ja viestintävirasto. Väylävirasto on vastikään tarkastellut liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta valtakunnallisesti maanteiden toiminnallisten luokkien muutostarpeita ja luokkien määritelmien mahdollisia tarkennuksia yhteistyössä alueellisten toimijoiden kesken.	Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaatii jatkosuunnittelua ja –toimenpiteitä maakuntakaavassa osoitettujen tavoitteiden toteuttamisen osalta. Korjataan kaavaselostusta.
Kaavaselostuksessa on todettu tavoite Pohjanmeri-Itämeri -ydinverkkokäytävän laajentamisesta pohjoiseen Helsingistä Oulun kautta Ruotsin puolelle. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että tämä tavoite on jo saavutettu uuden Verkkujen Eurooppa ohjelmaa (CEF) -koskevan asetuksen ((EU) 2021/1153) tultua voimaan vuonna 2021.	Korjataan kaavaselostusta tältä osin.
Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lisäksi, että Euroopan laajuista liikenneverkkoa (TEN-T) koskevan asetuksen uudistamista koskevat neuvottelut ovat parhaillaan kesken EU:ssa.	Merkitään tiedoksi.
<u>Luonnonvarakeskus Luke</u> Johdanto Lapin liitto on pyytänyt 12.5.2023 Luonnonvarakeskukselta lausuntoa Pohjois-Lapin uudelleen valmistellun maakuntakaavan 2040 ehdotuksesta. Maakuntakaavan tarkoitus on kytkeä alueidenkäytön yleispiirteinen suunnittelu alueen kehittämisstrategioihin. Kaavan tavoitteena on suunnitella eri toimintojen aluevarauksia, kehittämisvyöhykkeitä, liikenneyhteyksiä ja alueidenkäyttöperiaatteita niin, että edistetään asukkaiden toimeentulomahdollisuuksia ja viihtymistä kestäväällä tavalla.	Merkitään tiedoksi.

Maakuntakaava on siten alueiden käyttöä koskeva kehittämissasiakirja, mikä näkyy myös kaavamerkinnöistä. Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella merkittävimpiä alueiden käyttömuotoja ovat maa- ja metsätalouden, porotalouden, muun luontaistalouden sekä asutuksen, kaivosten, puolustusvoimien ja matkailun alueet. Pohjois-Lapin aluerakenteen erityispiirteitä ovat myös saamelaisten kotiseutualue, koltta-alue, luontaiselinkeinojen rakennetukilain mukainen alue ja erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue sekä laajat luonnonsuojelu- ja erämaa-alueet. Pohjois-Lapin kehitykseen ja aluerakenteeseen vaikuttaa myös kehitys naapuriseutukunnissa ja naapurimaissa. Maakuntakaavassa näitä näkymiä otetaan huomioon mm. liikenne- ja reittiyhteyksien, ekologisten yhteystarpeiden sekä rajakauppakyläin kehittämisellä. Luke on aikaisemmin antanut lausuntonsa Lapin maakuntakaavan 2040 edeltäviin ehdotuksiin 28.2.2019 ja 11.3.2020. Tässä lausunnossaan Luke tuo esiin arvioitaan siihen, miten päivitetystä kaavaehdotuksessa, sen aluevarauksissa ja kaavamerkinnöissä on huomioitu poronhoidon toimintaedellytysten turvaaminen, saamelaiskulttuurin ylläpitäminen ja edistäminen, alueen tärkeimpien vesistöjen luonnontila, kalasto ja kalatalous sekä myös matkailualueet ja niiden kehittämisenäkymät.	
Lausunto Poronhoito kaavaehdotuksessa Poronhoito on Pohjois-Lapissa vanhimpia ja perinteisimpiä elinkeinoja ja maankäyttäjät hyödyntäen luonnonlaitumia myös suurimmassa osassa nyt suunnittelussa olevaa maakuntakaava-aluetta ja sen kaavamerkintäalueita (mm. metsätalousvaltaisilla alueilla, luontaistalous- ja poronhoitovaltaisilla alueilla, metsä- ja poronhoitovaltaisilla alueilla, erämaa-alueilla sekä suojelualueilla). Poroelinkeinoon harjoittamista ohjaa poronhoitolaki. Maakuntakaavassa poronhoidon toimintaedellytyksiä pyritään turvaamaan ensisijaisesti kaavamerkinnöillä ja -määräyksillä, jotka tulee ottaa huomioon alueidenkäytön yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Poronhoidon toimintaedellytysten turvaaminen katsotaan yhdeksi keskeisimmistä kysymyksistä mm. suunniteltaessa metsien monikäyttöä eri tasoilla. Luke katsoo, että Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksessa poronhoidon alueelliset erityispiirteet ja merkitys kaava-alueen yhtenä keskeisimpänä ja laajimpana maankäyttäjänä, elinkeinona ja kulttuuriperustana on tuotu esiin varsin hyvin ja monipuolisesti. Luke näkee myös erittäin tärkeäksi, että kaavaa suunniteltaessa alueen paliskunnista, tutkimusjulkaisuista ja saatavilla olevista paikkatietokannoista on kerätty ja päivitetty monipuolisesti poronhoitoon liittyviä tietoja ja aineistoja. Näitä tietoja ja aineistoja on sen jälkeen myös hyödynnetty mm. kaavamerkintöjä, niiden aluevarauksia ja kaavamääräyksiä laadittaessa. Luke arvioi poronhoitoon liittyvien kohde- ja osa aluemerkintöjen sekä kaavamääräysten turvaavan poronhoidon toimintaedellytyksiä nyt suunnitteilla olevalla maakuntakaava-alueella selvästi aikaisempaa paremmin ja monipuolisemmin. Kaavaselostuksessa on pyritty myös arvioimaan maankäyttöön, sen suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvien erilaisten aluevarausten ja kaavamääräysten mahdollisia vaikutuksia poronhoitoon varsin monipuolisesti niin yleisesti kuin tarkemmin myös paliskunnittain. Esiin nostetaan mm. kaivosten, rautatieyhteyksien, matkailukeskusten sekä muiden maankäyttömuotojen aluevarausten mahdolliset haitalliset	Merkitään tiedoksi. Maakuntakaavaehdotuksen tausta-aineistona on käytetty päivitettyä TOKAT-aineistoa, jota on myös tarkistettu paliskuntien kanssa käydyissä PHL 53 §:n mukaisissa neuvotteluissa sekä kaavaneuvotteluissa. Lähtötietona on hyödynnetty myös SAAMI–Saamelaisten sopeutuminen ilmastonmuutokseen -hankkeen tieteellinen loppuraportti Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitettyä otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli

vaikutukset poronhoitoon ja sen harjoittamiseen. Samalla kuitenkin korostetaan, että maakuntakaava on yleispiirteinen ja ohjeellinen suunnitelma maankäytön suunnittelua ja toteuttamista varten, ja että eri maankäyttöhankkeiden ja -muotojen toteuttamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee niiden vaikutukset myös poronhoitoon arvioida tarkemmin ja kattavammin. Luke korostaa kuitenkin, että suurin osa niistä maankäyttömuodoista, jotka hyödyntävät poronhoidon kanssa samoja alueita, muuttaa, heikentää tai kaventaa poronhoidolle sopivaa laidunympäristöä erityisesti laajentuessaan uusille alueille. Näitä eri maankäyttömuotojen ja aluevarausten todennäköisiä negatiivisia vaikutuksia poronhoitoon on tuotu esiin varsin monipuolisesti myös kaavaselostuksessa. Luken arvion mukaan voimakkaimmin poronhoitoon vaikuttavia aluevarauksia kaavaselostuksessa ovat mm. kaivostoimintaan, puolustusvoimien toimintaan, tuulivoimarakentamiseen, matkailuun ja muuhun rakentamiseen liittyvät aluevaraukset, jotka sijoittuvat poronhoidon kannalta tärkeille alueille tai pirstovat ja kaventavat poronhoidolle soveltuvaa laidunympäristöä. Tämä koskee erityisesti uusia suunniteltuja hankkeita, mutta myös jo olemassa olevia toimintoja ja niiden laajentamista. Myös uudet reitistöt ja energiansiirtoyhteydet, kuten alueelle merkityt junarata- ja tieyhteydet, moottorikelkkareitit ja voimalinjat voivat toteutuessaan aiheuttaa merkittäviä haittoja poronhoidolle ja porotaloudelle. Tämän vuoksi Luke näkee erittäin tärkeäksi, että pyrittäessä turvaamaan poronhoidon toimintaedellytyksiä maankäytön suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheissa uusia maankäyttöhankkeita ohjataan entistä enemmän samoille alueille tai rajataan niiden laajentumista. Eri maankäyttöhankkeita tarkemmin suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee myös selvittää monipuolisesti ja kattavasti niiden poronhoidolle aiheuttamat haitat yhdysvaikutuksineen muiden eri maankäyttöhankkeiden kanssa sekä myös näiden haittojen välttäminen ja lieventäminen.	maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi on avattu kaavaselostuksen kappaleessa 8. Vaikutuksia poronhoitoon on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.15 ja kaavaselostuksen liitteessä olevassa vaikutustenarviointitaulukossa. Lisäksi vaikutustenarviointiin sisältyy paliskunta-kohtainen vaikutustenarviointi sekä laadittu liite 9. Paliskuntakuvaukset. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Maakuntakaavan suunnittelumääräykset ohjaavat yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Kaavajärjestelmän perusperiaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä.
Luke tuo esiin myös pari raportissa havaitsemaansa muutoseikkaa poronhoitoa käsiteltäessä. Sivun 144 kartassa ei erotu selvästi erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen rajamerkintä. Sivulla 263 ei ole eritelty otsikkotasolla kaavan vaikutuksia Ivalon paliskunnan poronhoitoon, vaikka muiden kaava-alueen paliskuntien osalta näin on tehty.	Sivun 144 kartassa erityisesti poronhoitoon tarkoitettu alue on osoitettu rasterimerkinnällä. Selkeytetään merkintää. Täydennetään kaavaselostusta ja lisätään Ivalon paliskunta väliotsikkona.
Saamelaiskulttuuri kaavaehdotuksessa Saamelaisten kotiseutualue on laajuudeltaan 35 564 km². Suomen reilusta 10 500 saamelaisesta asuu noin 3 500 kotiseutualueellaan. Pohjois-Lapin maakuntakaavan vaikutusalueella asuu 3 370 saamelaista, mikä on reilut 20 % koko alueen väestöstä (16 840 henkeä). Saamelaisten kotiseutualueesta 27 100 km² kuuluu Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueeseen kattaen yli 77 % kaava-alueesta ja sisältäen myös kolttalain (253/1995) mukaisen kolttalaan. Saamelaisalue sijaitsee kokonaan poronhoitolain (848/1990) mukaisella erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella. Saamelaisalueen 13 paliskunnasta 11 sijaitsee Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella. Poronhoito tällä alueella on erityisesti saamelainen elinkeino, sillä arviolta 85 % alueen paliskuntien poroista on saamelaisten poronhoitajien omistuksessa. Saamelaiskulttuurin elinvoimaisuus ja tulevaisuus on vahvasti kytköksissä luontoon, sen käyttöön ja luontaiselinkeinoihin. Näistä tärkeimmät ovat poronhoito, kalastus sekä luonnonmarjojen ja sienien keräily.	Merkitään tiedoksi.

Kaavaehdotus sisältää monia maankäyttöä keskeisesti ohjaavia merkintöjä, ja näillä on vaikutusta kaava-alueen luontoarvoihin, elinkeinoihin ja kulttuuriin. Tällaista maankäyttöä ovat muun muassa metsätalous, luonnonsuojelu, matkailu, kullanhuhdonta ja rakentaminen. Kaavaehdotuksessa on kaivostoiminnan kaavamerkintöjä (EK ja EK-1), lukuun ottamatta saamelaisten kotiseutualuetta. Ratkaisua saamelaisten kotiseutualueen osalta voidaan pitää perusteltuna kaivostoiminnan ja poronhoidon / saamelaiskulttuurin välisten mahdollisten intressiristiriitojen ja konfliktipotentiaalin näkökulmasta. Sama koskee tuulivoiman uusia tuotantoalueita, joita ei ole osoitettu Saamelaisten kotiseutualueelle. Tuulivoimaloilla voi olla kielteisiä vaikutuksia poronhoitoon.	Merkitään tiedoksi.
Maakuntakaavassa ei ole merkitty kullanhuhdontaa ohjaavia ja rajaavia kaavamerkintöjä. Kullanhuhdonta on laajaa ja lisääntyvää toimintaa Inarissa ja Sodankylässä etenkin Sallivaaran, Hammastunturin, Ivalon ja Lapin paliskunnissa. Kullanhuhdonnalla on monia negatiivisia vaikutuksia poronhoitoon ja sitä kautta saamelaiskulttuuriin. Maakuntakaavaa tulisi tältä osin tarkistaa ja täydentää.	Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on annettu yleismääräys: ”Maankäytön suunnittelussa on alueen erityispiirteisiin tukeutuen otettava huomioon arvokkaat luonnonympäristöt, arvokkaat maisema-alueet, rakennetut kulttuuriympäristöt, saamelaisen kulttuuriympäristön erityispiirteet ja arkeologinen kulttuuriperintö sekä kiinnitettävä erityistä huomiota rakennetun ympäristön laatuun. Suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta sekä edistettävä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.” Maakuntakaavassa on osoitettu arvokas vesistö -merkintä. Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti uhanalaisen eliölajiston, luonnon monimuotoisuuden ylläpidon ja kalastuksen kannalta erityisen arvokkaita virtavesistöjä. Merkintää koskee suunnittelumääräys: ”Vesistöalueen ympäristön suunnittelussa ja käytössä on huolehdittava, ettei vesistöjen tilaan vaikuttavissa toimenpiteissä vesistön erityisiä luonnon- ja kalastusarvoja heikennetä.” Merkinnällä ohjataan kullanhuhdannon vaikutuksia vesistöön. Hankkeen yksityiskohtaisessa suunnittelussa ja lupamenettelyssä on edellytettävä myös maakuntakaavan mukaiselta ratkaisulta vaikutusten asianmukaista huomioon ottamista. Maakuntakaavaehdotuksessa on useita saamelaiskulttuurin ja poronhoidon huomioon ottavia ja turvaavia merkintöjä sekä suunnittelumääräyksiä. Maakuntakaavassa ei ole osoitettu alueita koneelliselle kullankaivuulle.

Luke katsoo, että eri maankäyttömuotoja saamelaisten kotiseutualueelle suunniteltaessa tulee huolellisesti selvittää näiden maankäyttömuotojen taloudelliset, ekologiset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Selvitystyössä tulee varmistaa, että saamelaisilla, Saamelaiskäräjillä, kolttien kyläkokouksella ja paliskunnilla on mahdollisuus tulla aidosti ja riittävän ajoissa kuulluksi sekä tarjota mahdollisuus lausua hankkeista ja niiden vaikutuksista saamelaiskulttuuriin ja yhteisöihin.	Liitto on kaavaa laatiessaan pyrkinyt edistämään saamelaisten, kolttien ja paliskuntien osallistumismahdollisuuksia sekä lakisääteisten että vapaaehtoisten neuvottelujen kautta sekä tarjoamalla kaavaan liittyvät selvitykset ja muun aineiston käyttöön osallistumisen mahdollistamiseksi. Kaavaselistukset kappaleessa 1.5. Työn kulku, vuorovaikutus ja hallinnollinen käsittely on esitetty maakuntakaavan laadinnan aikana käydyt neuvottelut. Maakuntakaavoitus on erilaisten tavoitteiden ja intressien yhteensovittamista. Maakuntakaavan laadinnassa on kaavamerkinnöin ja -määräyksiin otettu huomioon saamelaisen kulttuurin ylläpitämistä ja kehittämistä koskevat näkökohdat. Saamelaiskulttuurivaikutuksia on arvioitu kaavaselistuksen kappaleessa 8.16 ja kaavaselistuksen liitteenä olevassa vaikutustenarviointitaulukossa. Lisäksi vaikutuksia poronhoitoon on arvioitu kaavaselistuksen kappaleessa 8.15.1, johon sisältyy myös paliskuntaohtainen vaikutustenarviointiosio sekä laadittu liite 9. Paliskuntakuvaukset.
Vesistöt, kalasto ja kalatalous kaavaehdotuksessa Luke katsoo, että maakuntakaavan kalataloutta käsittelevä osa tulee kirjoittaa kokonaan uudelleen Tenojoen osalta. Tenon lohikanta on taantunut huomattavasti viimeisen 5 vuoden aikana, ja lohen kalastus on ollut kokonaan kiellettyä 2021 alkaen. Lohikannan kehityksestä ja kalastuskiellon sosioekonomisista vaikutuksista löytyvät seuraavat raportit: https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551528 https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551529 https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551530 https://jukuri.luke.fi/handle/10024/553088 https://jukuri.luke.fi/handle/10024/552743 Inarin kalataloutta kuvaava kaavaehdotus ei ole täysin ajan tasalla sikäli, että kaupallisten kalastajien pyyntiponnistus siikaverkoilla on kasvanut huomattavasti. Siikasaalis on kasvanut vastaavasti ja samalla myös taimenen ja nieriän alamittatappiot ovat kasvaneet, koska n. 40 mm siikaverkko pyytää tehokkaasti noin 0,5 kg taimenta ja nieriää. Siian lisääntynyt kalastus on kestävä sinänsä, mutta taimenen ja nieriän velvoiteistutusten tuloksellisuuteen verkkopyynnin lisääntyminen voi aiheuttaa ison loven, koska 80-90 % alamittaisista on istukkaita. Arvokas vesistö -kaavamerkinnästä Luken aikaisempi lausunto 228/00 04 05/2020 sisältää oleelliset asiat. Tenojoen lohen muuttunut tilanne kannattaa huomioida tässäkin.	Täydennetään kaavaselistusta.
Matkailu kaavaehdotuksessa Matkailun osalta Luke tuo esiin seuraavia seikkoja. Matkailu on kaava-alueella tärkeä ja kasvava elinkeino. Kansainvälisten matkailijoiden määrä on kasvanut huomattavasti. Samoin erilaisten luontoaktiiviteettien kirjo kasvaa koko ajan. Tärkeänä ja myös alueella tukea saavana periaatteena on	Merkitään tiedoksi.

esitetty, että "matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen". Hyvää on myös toive matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueiden tärkeimmille osille laadittavasta toiminnallisesta kehittämissuunnitelmasta ja yleiskaavasta. Tätä kaivataan etenkin sen vuoksi, että erilaiset luonnossa tapahtuvat matkailuaktiviteetit lisääntyvät koko ajan. Keskustelua on käyty esimerkiksi mahdollisuudesta tehdä bandvagneilla retkiä UK-kansallispuiston alueelle.	
Inarijärven osalta sen etelärantojen merkitseminen matkailun vetovoimakohteeksi on jossain määrin kiistanalaista; tästä samoin kuin Inarijärven kansallispuistohankkeesta voisi olla maininta myös tässä kaavassa. Inarijärven rannoille suunniteltuja hotellikohteita ei ole selkeästi merkitty matkailurakentamisen alueiksi.	Kehittämisperiaatemarkinnat ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemarkinnat eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan matkailun ja virkistykseen laatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavatasolla sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. SL-merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita tai kohteita sekä Natura 2000 -verkostoon sisällytetyjä alueita. Kansallispuistot perustetaan erityislaila. Maakuntakaavassa osoitetut matkailupalveluiden alueet ja matkailukohteet perustuvat olemassa olevaan matkailutoimintaan. Uusien matkailualueiden/-kohteiden osalta tulisi olla riittävät selvitykset/suunnitelmat, jotta niitä voitaisiin osoittaa maakuntakaavaan. Suunnitelluissa kohteissa on yleis- tai asemakaava vireillä.
Myös paljon keskustelua herättäneiden huskytarhojen sijoitteluun voitaisiin maakuntakaavassa ottaa kantaa, sillä reittien lisäksi tarhojen sijoittuminen on aiheuttanut paikallista haittaa ja etenkin saamelaiset ovat vaatineet jopa huskytoiminnan kieltämistä kokonaan Inarissa.	Koiravaljakkotoimintaa ei voida ohjata maakuntakaavalla.
Kaavamerkintöjen vaikutusarviossa alueiden EK ja EK-1 kohdalla arvioidaan, että kaivostoiminta voi aiheuttaa matkailulle imago tappiota. Luonnonvarakeskus muistuttaa, että tietyissä tapauksissa matkailuun kohdistuvat vaikutukset voivat olla laajemmat kuin pelkät imago tappiot. Alueen matkailullinen kiinnostavuus ja vetovoimaisuus ja yritysten toimintaedellytykset saattavat oleellisesti heiketä, jos kaivostoiminta merkittävästi muuttaa luonnonympäristöä. Edellä ja seuraavassa esitetyn johdosta Luke katsoo, että kaavaehdotuksessa on jonkin verran päivittämisen tarvetta. Matkailuosiossa kaavaselostuksen sivulla 45 on viitattu siihen, että alueella virtaavat Teno ja Näätäjäjoki ovat Euroopan parhaita lohijokia. Kalastuksen lisäksi tätä pitäisi päivittää myös matkailuun liittyen Tenon osalta. Utsjoen kunnan pyrkimykset matkailun uudistamiseen lohenkalastuksen sijasta ja ohella voisi tuoda jotenkin esiin.	Täydennetään kaavaselostusta

Kaavaselostuksessa todetaan myös, että “venäläisten lähiaikainen lisääntynyt ostosmatkailu pakotepolitiikasta huolimatta on näkynyt myönteisesti kaupan kehityksessä”. Venäjä-yhteistyön osioita olisi syytä tarkistaa sekä matkailun että muun osalta, koska näkymät olivat 2019 todennäköisesti huomattavasti optimisemmat kuin nyt; esim. maininta rajanylityksistä: “Ukrainan kriisin jälkeen rajanylitykset vähenivät pakotepolitiikan ja ruplan heikon kurssin myötä, mutta nykyään pieniä elpymisen merkkejä on havaittavissa.” on pysynyt samana kuin vuoden 2019 versiossa.	
Tuulivoima kaavaehdotuksessa Kaavaehdotuksessa tuulivoiman tuotantoalueet sijaitsevat Sodankylän kunnan alueella. Luke katsoo, että tuulivoimaa ei tulisi lähtökohtaisesti sijoittaa poronhoidollisesti ja matkailullisesti tärkeille alueille, koska siihen liittyy riskejä kielteisistä vaikutuksista elinkeinoille sekä konfliktipotentiaali. Tuulivoiman suunnittelussa tulisi huomioida varhainen tiedottaminen ja vuorovaikutus poroelinkeinon ja matkailun kanssa.	Maakuntakaavaehdotuksen osoitetut tuulivoimaloiden alueet perustuvat Lapin tuulivoima 2022 -selvitykseen sekä Sodankylän tuulivoimaselvitykseen (2018). Selvityksissä keskeisenä tavoitteena on löytää tuulivoimatuotantoon potentiaalisia alueita maakuntakaavoituksen taustaksi sekä laatia maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittama riittävä selvitys ja merkittävien vaikutusten arviointi mahdollisen maakuntakaavoituksen lähtötiedoiksi ja kuntakaavoituksen tueksi.
Lausunnon yhteenvedo Lausunnoissaan Luke arvioi, miten nyt päivitetystä Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 kaavaehdotuksessa on huomioitu alueen poronhoito ja saamelaiskulttuuri, tärkeimmät vesistöt ja kalastus sekä matkailu ja sen kehittämisnäkökulmat. Luke katsoo, että kaavaehdotuksessa poronhoidon alueelliset erityispiirteet ja merkitys sekä sen toimintaedellytykset on tuotu esiin varsin hyvin ja monipuolisesti. Poronhoitoon liittyvillä kohde- ja osa-aluemerkinnöillä sekä kaavamääräyksillä turvataan poronhoidon toimintaedellytyksiä aikaisempaa paremmin ja monipuolisemmin. Luke tuo kuitenkin esiin sen, että suurin osa niistä maankäyttömuodoista, jotka hyödyntävät poronhoidon kanssa samoja alueita, muuttaa, heikentää tai kaventaa poronhoidolle sopivaa laidunympäristöä. Siksi on erittäin tärkeää, että maankäyttöhankkeita ohjataan entistä enemmän samoille alueille tai rajataan niiden laajentumista. Samalla eri maankäyttömuotoja suunniteltaessa tulee huolellisesti selvittää näiden maankäyttömuotojen taloudellisten, ekologisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten ohella niiden vaikutukset poronhoitoon ja muihin luontaiselinkeinoihin. Tämä koskee erityisesti saamelaisten kotiseutualuetta, jossa saamelaiskulttuurin elinvoimaisuus ja tulevaisuus ovat vahvasti kytköksissä luontoon, sen käyttöön ja luontaiselinkeinoihin. Luke katsoo myös erittäin tärkeäksi, että saamelaisten edustuselimillä ja saamelaispaliskunnilla on mahdollisuus tulla aidosti ja riittävän ajoissa kuulluksi erilaisista hankkeista ja niiden vaikutuksista saamelaiskulttuuriin ja -yhteisöihin. Luke katsoo, että maakuntakaavan kalataloutta käsittelevä osa tulee kirjoittaa kokonaan uudelleen Tenojoen osalta. Tenon lohikanta on taantunut huomattavasti viimeisen 5 vuoden aikana, ja lohen kalastus on ollut kokonaan kiellettyä 2021 alkaen. Myöskään Inarin kalataloutta kuvaava kaavaehdotus ei ole täysin ajan tasalla, koska kaupallisten kalastajien pyyntiponnistus siikaverkoilla on kasvanut huomattavasti. Arvokas vesistö -kaavamerkinnästä Luken aikaisempi lausunto 228/00 04 05/2020 sisältää oleelliset asiat, mutta Tenojoen lohen muuttunut tilanne kannattaa huomioida tässäkin.	Merkitään tiedoksi. Täydennetään kaavaselostusta.

Luke katsoo, että periaate matkailun kehittämisestä olemassa olevia matkailun toiminta-alueita täydentäen on hyvä. Inarinjärven osalta matkailulle varatut alueet jäävät kuitenkin hieman epäselviksi etenkin ajatellen suunnitteilla olevia rakennushankkeita. Luontoon pohjautuvien aktiviteettien lisääntyminen aiheuttaa paineita alueiden käytölle ja poronhoidolle tärkeillä alueilla etenkin huskyreitteihin ja –tarhojen sijoitukseen voisi antaa ohjeita. Kaavaselostuksessa on myös muutamia muita päivittämistä vaativia asioita matkailun osalta.	Merkitään tiedoksi.
<u>Metsähallitus</u> Metsähallitus kiittää Lapin liittoa mahdollisuudesta antaa lausunto Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksesta. Olemme tutustuneet kaavaehdotuksen aineistoon, johon liittyen annamme seuraavan lausunnon:	Merkitään tiedoksi.
<u>Luonnonsuojelualueet</u> Metsähallitus pitää tärkeänä ratkaisua, jonka mukaan maakuntakaavaehdotuksessa osoitetaan luonnonsuojelualuetta koskevalla aluevarausmerkinnällä (SL) myös ne kahdeksan aluetta, joiden osalta Suomen hallitus on vuoden 2023 lisätalousarvion yhteydessä sopinut alueiden siirtämisestä Metsähallituksen liiketoimintojen käytöstä suojelualueiksi julkisten hallintotehtävien taseeseen. Kaavaehdotuksessa osoitetaan kuitenkin yhä metsätalous- ja poronhoitovaltaisina alueina, joilla on erityisiä ympäristöarvoja (MY-1-merkinnällä) yhteensä kahdeksan Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien taseessa olevaa aluetta, jotka tullaan perustamaan luonnonsuojelualueeksi Pohjois-Lapin luonnonsuojelualueita koskevassa asetusvalmistelussa. Näistä Oravakuusikko sijaitsee Sodankylässä, Luosmavaaran suojelumetsä ja Kenesjärven luonnonsuojelualue -nimiset alueet Utsjoella sekä Kessijärven tila, Aksujärven soidensuojelualue, Nitsijärven, Tuuruharjun ja Muddusjärven suojelumetsät Inarissa. Metsähallituksen näkemyksen mukaan myös nämä alueet tulisi osoittaa luonnonsuojelualuetta koskevalla aluevarausmerkinnällä, koska myös niiden osalta suojeluratkaisut on tehty siirrettäessä alueet julkisten hallintotehtävien taseeseen. Metsähallituksen näkemyksen mukaan maakuntakaavan tulisi antaa todenmukainen kuva kaava-alueen luonnonsuojelulain nojalla suojelluista ja suojeltavaksi tarkoitetuista alueista.	Muutetaan esitetty MY-1 -merkinnät luonnonsuojelualueiksi (SL).
<u>Moottorikelkkailureitti, yhteystarve</u> Kaavaehdotuksessa osoitetaan moottorikelkkailureitti yhteystarvemerkinällä välille Saariselkä-Raja-Jooseppi-Nellim. Saariselkä – Raja-Jooseppi moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopolitiisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta. Maakuntakaavasta Saariselkä-Raja-Jooseppi-Nellim moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä tulisi poistaa.	Aikaisemmassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 (17.5.2021) oli osoitettu moottorikelkkailureitti välille Saariselkä–Raja-Jooseppi. Maakuntakaavaehdotuksen laadinnan käynnistyttyä uudestaan Metsähallitukselta saatiin kommentit moottorikelkkailureitteihin (sähköposti 30.1.2023), jonka mukaan moottorikelkkailu-ura Saariselkä–Raja-Jooseppi on otettu pois käytöstä ja se tulisi poistaa maakuntakaavaehdotuksesta. Inarin kunnasta tuli esitys (sähköposti 9.2.2023), että ko. välille maakuntakaavaehdotuksessa tulisi osoittaa moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä sekä jatkaa sitä Raja-Joosepista Nellimiin (perusteluna matkailun tarpeet).

	Nyt kaavaehdotuksen ollessa viranomaislausunnoilla kolttien kyläkokous, Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät ovat esittäneet moottorikelkkailun yhteystarpeen poistamista väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim. Lapin rajavartiosta ei vastusta merkinnän osoittamista. Tuleva moottorikelkkailureitti tulisi sijaitsemaan pääosin valtion mailla. Metsähallituksen lausunnon mukaan Saariselkä – Raja-Jooseppi moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta. Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa moottorikelkkailun yhteystarvemerkinä väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.
Matkailupalveluiden alueet Kaavaehdotuksessa on osoitettu matkailupalveluiden alueita (RM) olemassa oleville matkailualueille. Näiden lisäksi vireillä on yleis- ja ranta- asemakaavoja, joihin on suunniteltu merkittäviä matkailualueita. Nämä kaavoituksellisesti pitkällä olevat alueet on hyvä tuoda maakuntakaavassa esille RM-merkintänä. Tällaisia alueita ovat mm. Inarin kunnan alueella sijaitsevat, Ivalon alueen yleiskaavan, osa-alueet 1, 2 ja 3 kaavaehdotuksessa olevat Konkiloniemen ja Nanguniemen sijoittuvat RM-alueet. Nanguniemen alueella on Inarin kunnan hyväksymä ranta-asemakaava, joka ei ole tullut voimaan kaavavalituksen vuoksi.	Maakuntakaavassa on osoitettu kehittämisperiaatemerkinällä matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue (mv). Merkinällä osoitetaan matkailun ja virkistyksen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista. Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Suunnitellut Konkiloniemen ja Nanguniemen matkailukohteet sijaitsevat maakuntakaavan mv-vyöhykkeellä. Kohteiden tarkempi suunnittelu ratkaistaan kuntakaavoituksella.
<u>Museovirasto</u> Lapin liitto on pyytänyt Museoviraston lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 kaavaehdotuksesta, joka on päivätty 24.4.2023. Aiempi ehdotukseen edennyt kaava, jonka valmistelussa kuultiin Museovirastoa, palautettiin uudelleen valmisteluun vuonna 2021. Maakuntakaava-aineisto on ollut saatavilla Lapin liiton internet-sivuilla. Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueeseen kuuluvat Sodankylän, Inarin ja Utsjoen kunnat. Maakuntakaavan tavoitteena on suunnitella eri toimintojen aluevarauksia, kehittämisvyöhykkeitä, liikenneyhteyksiä ja alueidenkäyttöperiaatteita niin, että edistetään asukkaiden	

toimeentulomahdollisuuksia ja viihtymistä kestäväällä tavalla. Saamelaisten kotiseutualue kuuluu kaavoitettavaan alueeseen. Vahvistuessaan uusi maakuntakaava kumoaa aiemman Pohjois-Lapin maakuntakaavan vuodelta 2008. Maakuntakaavan asema Pohjois-Lapin maankäytön ohjauksessa on merkittävä, sillä yleiskaava- ja asemakaavoitettuja ovat lähinnä keskustaajamat ja matkailualueet pääosan alueista jäädessä näiden kaavatasojen ulkopuolelle. Kaavan painoarvo tulee esille esimerkiksi saamelaiseen kulttuuriin liittyvän kulttuuriympäristön ja maiseman suojelussa ja hoidossa.	Merkitään tiedoksi
Kaavakartta ja kaavaselostus Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on huomioitu kaavakartalla päivitetyn inventoinnin (2021) mukaisesti. Museovirasto on aiemmassa vaiheessa esittänyt muinaisjäännösrekisteritunnusten merkitsemistä johdonmukaisesti aluekuvauksiin. Maakuntakaavaehdotuksessa tämä on huomioitu. Lisäksi viraston huomiot Ruijanpolun ja Ukonsaaren kaavamerkinnöistä ja kaavaselostuksen taulukon tiedoista on otettu huomioon. Museoviraston laatima luettelo valtakunnallisesti merkittävistä arkeologisista kohteista (VARK) on valmistunut keväällä 2023 ja etenee valtioneuvoston vahvistettavaksi syksyllä 2023. Vahvistamisen jälkeen luettelo on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen inventointi. Vaikka aikataulullisista syistä itse kohteita ei ole voitu merkitä kaavakarttaan, mainitaan VARK-inventointi kaavaselostuksen luvussa 6.12 muiden kulttuuriympäristön VAT-inventointien joukossa, jotka tulee huomioida alueiden suunnittelun lähtökohtana. Museovirasto pitää tätä hyvänä ratkaisuna. Metsähallituksen inventoima arkeologinen kulttuuriperintö ja muut kohteet on poistettu kunnittaisista kulttuuriympäristön yhteenvetokartoista, kuten Museovirasto on esittänyt.	Merkitään tiedoksi.
Kaavamääräykset Koko maakuntakaava-aluetta koskevaan suunnittelumääräykseen on sisällytetty asianmukaisesti vaatimus alueen käytön suunnittelussa tarvittavasta ajantasaisesta kulttuuriympäristötiedosta ja alueellisen vastuumuseon kuulemisesta asiantuntijana. Määräys koskee maanpäällistä ja vedenalaista arkeologista kulttuuriperintöä, rakennettua kulttuuriympäristöä ja maisemaa. Maakuntakaavaan sisältyy uutena suunnittelukohteena erillinen esitys Sodankylä–Kittilä–Ylläs ratayhteysselvityksestä. Ratayhteys sijoittuu maisemallisesti herkkiin maastoihin, joten on oikein, että kaavamääräyksissä edellytetään maisema ja kulttuuriympäristöarvojen huomioon ottamista yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealue - merkintää (mv) koskevaan määräykseen on tehty tarpeellinen lisäys: Matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Museovirasto on aiemmassa lausunnossaan esittänyt, että SR- ja Sa-SR-merkintöihin lisätään V-tunniste valtakunnallisesti merkittäviin alueisiin ja kohteisiin. Näin on kaavaehdotuksessa tehtykin.	Merkitään tiedoksi.

Museovirasto on valmisteluvaiheessa ja aiemmassa ehdotusvaiheessa antamissaan lausunnoissa painottanut saamelaisen kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen vaalimisen tärkeyttä. Useimmat saamelaiskulttuurin identiteettiin liittyvistä kulttuuriympäristökohteista sijaitsevat maakuntakaava-alueella. Kaavaehdotuksen Sa-alkuiset kaavamerkinnot ovat (Sa-SR, Sa-SR-1, Sa-maV, Sa-ma) saamelaisen kulttuuriympäristökäsityksen vuoksi tärkeitä ja tarpeellisia. Rakennussuojelukohteen (SR1) ja kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävän alueen tai kohteen (maV) kaavamääräyksiä on muutettu vastaamaan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan kaavamääräystä.	
Aluevarauksien salliman maankäytön vaikutukset voivat kohdistua huomattavien maisemavaikutusten lisäksi myös ennestään tuntemattomaan arkeologiseen kulttuuriperintöön. Tältä osin Museovirasto kiinnittää huomiota erityisesti maa-ainesten ottoalueisiin (EO), turvetuotantopotentiaaliin alueisiin (eot) ja Sodankylän alueella osoitettuihin laajoihin kaivostoiminnan kehittämisen vyöhykkeisiin. Mainittuihin kaavamääräyksiin tulisi lisätä maininta tarpeesta pyytää museoviranomaisen lausunto hankkeita alueella suunniteltaessa.	Koko maakuntakaava-aluetta koskevan suunnittelumääräyksen mukaan: <i>”Suunniteltaessa sellaisen alueen käyttöä, jolla on kulttuuriympäristön ja/tai maiseman kannalta tärkeä alue tai kohde, kiinteä muinaisjäännös tai muu arkeologinen kulttuuriperintökohde, on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa sekä varauduttava tarpeellisiin selvityksiin. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Määräys koskee myös vedenalaisia muinaisjäännöksiä.”</i> Suunnittelumääräys koskee myös lausunnossa esitettyjä maankäyttöluokkia. Turvetuotannon potentiaalisia alueita ei ole osoitettu viranomaislausunnoilla olleesta maakuntakaavaehdotuksesta.
Vaikutusten arviointi ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Edellisestä kaavaehdotuksesta lausuttaessa Saamelaismuseum Siida huomautti, että kaavan vaikutusten arviointia saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle ei ole aluerakenteen erityispiirteiden tunnistamisesta huolimatta tehty tavalla, jota MRL 9§ ja saamelaisten alkuperäiskansan asema edellyttävät. Museovirasto toteaa, että vaikutusarvioinnin tulee vastata niihin vaatimuksiin, joita saamelaiskulttuurin asema edellyttää. Lapin liitto on määritellyt kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeitä kohteista saamelaiseen kulttuuriin liittyvät kohteet (Sa-etuliitteiset) yhteistyössä Saamelaismuseum Siidan kanssa. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit, jotka koskevat arkeologista kulttuuriperintöä, rakennettua kulttuuriperintöä ja maisema-alueita, on Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa otettu huomioon valtioneuvoston valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan 14.12.2017 tehdyn päätöksen mukaisesti. Saamelaiseen kulttuuriin liittyvän maiseman ja kulttuuriympäristön huomioon ottaminen maakuntakaavassa tulee järjestää Saamelaismuseum Siidan lausumisen pohjalta.	Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen. Merkittään tiedoksi.
Lapin maakuntamuseo	Merkittään tiedoksi.

Lapin maakuntamuseo kunnioittavasti ilmoittaa, että se ei lausu maakuntakaavaehdotuksesta, koska asia on sen toimivallan ulkopuolella. Maakuntakaavasta lausuva viranomaistaho on Museovirasto.	
<u>Paliskuntain yhdistys</u> Lapin liitto pyytää Paliskuntain yhdistykseltä lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavan ehdotuksesta viranomaisille ja keskeisille yhteisöille tarkoitettulla lausuntokierroksella (maankäyttö- ja rakennusasetus 13 §). Pohjois-Lapin maakuntakaava koskee Sodankylän, Inarin ja Utsjoen kuntien aluetta. Alueelle sijoittuu kokonaan tai osittain 16 paliskuntaa. Valtaosa paliskunnista (14) sijaitsee erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella (poronhoitolaki, PHL 848/1990, 2§), missä muulla maankäytöllä ei saa aiheuttaa poronhoidolle huomattavaa haittaa. Kaavan suunnittelu kohdistuu merkittävään alueeseen Suomen poronhoitoalueella: Alueelle kokonaan tai osittain sijoittuvien paliskuntien suurimmat sallitut eloporomäärät ovat yhteensä lähes puolet eloporoista ja alue myös tuottaa huomattavan osan (45 %) vuotuisista teurasporoista. Kaava-alueella poronhoidon merkitys ja asema elinkeinona on erityisen vahva ja myös poronhoidon merkitys alueelle on suuri: poronhoito on perinteisesti luonut täällä vahvasti elämisen ja kulttuurin perustan. Elinkeinolla on paljon paitsi välittömiä, myös välillisiä työllisyys- ja talousvaikutuksia mm. lihan ja muiden tuotteiden jalostuksessa ja matkailussa. Poro ja poronhoito ovat keskeinen osa alueen kulttuuriperintöä ja elävää kulttuuria, omavaraisuutta, ruokaturvaa ja laajemmin huoltovarmuutta. Elinkeinoon merkitys pohjoisen Suomen asuttuna pitämiselle, elinvoimaisuudelle, imagolle, turvallisuudelle ja maisemakuvalle on suuri. Kaavassa osoitetaan poronhoitoon merkittävästi vaikuttavaa maankäyttöä, kuten rautatie, kaivosten, kylmätestauksen ja matkailun maankäyttövarauksia sekä 400 kV:n voimajohto. Lisäksi kaavassa osoitetaan tuulivoiman tuotantoon soveltuvia alueita Sodankylän kunnan alueelle. Poronhoito on välttämätöntä ottaa huomioon ja turvata sen toiminta ja kehittämisen edellytykset maakuntakaavoituksessa. Kaavan vaikutukset tulee arvioida monipuolisesti ja laajasti, erilaiset kumulatiiviset vaikutukset huomioon ottaen. Vaikutusten arvioinnin tulee näkyä kaavan lopputuloksena niin, että poronhoidon toiminnan ja kehittämisen edellytykset on turvattu ja sille tärkeiden alueiden säilymisestä on huolehdittu.	Merkitään tiedoksi.
<u>Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa</u> Maakuntakaavat ovat luonteeltaan yleispiirteisiä, eivätkä siten maankäyttöä konkreettisesti toteuttavia. Niillä ei ratkaista kaikkia yksityiskohtaisempaa suunnittelua vaativia maankäytön yhteensovittamisen kysymyksiä. Ne kuitenkin ohjaavat alueiden käytön tarkempaa suunnittelua ja myös mahdollistavat maankäyttöhankkeita. Maakuntakaavoihin viitataan kaikissa alempiasteisissa kaavoissa ja myös hankesuunnittelussa. Viranomaisten on edistettävä kaavan toteuttamista. Maakuntakaavassa yleispiirteisesti ratkaistuja, äärimmäisen kiperiäkin yhteensovittamisen kysymyksiä käytetään alempiasteisten kaavojen ja luonnonvarahankkeiden eteenpäin viemisessä ja oikeuttamisessa. Siten maakuntakaava, laajemman mittakaavan alueidenkäytön yhteensovittamisessa, on paitsi ohjaava kaava myös käytännössä välillisesti maankäyttöä toteuttava kaava. Jotkin maakuntakaavataso maankäytön yhteensovittamiskysymykset ovat mittavuutensa vuoksi asioita, joiden ratkaisemista ei voi lykätä yksityiskohtaisempaan suunnitteluun.	Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Maakuntakaavassa on annettu suunnittelumääräyksiä yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevia rajoituksia ja reunaehdoja, joiden perusteella poronhoidon edellytyksiä turvataan. Kaavajärjestelmän peruseräpäätteenä on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä.

Poronhoito on elinkeinona riippuvainen laajoista ja yhtenäisistä laidunalueista, ja sen vuoksi maakuntakaavatasoisten kokonaisuuksien maankäytön suunnittelu vaikuttaa suoraan elinkeinon kestäväan jatkuvuuteen. Poronhoitoon liittyvillä kaavamerkinnöillä ja –määräyksillä tulee olemaan merkitystä kaikissa yksityiskohtaisemmissa kaavoissa ja myös muussa alueiden ja luonnonvarojen käytön suunnittelussa. Siksi on erittäin tärkeää saada ne asianmukaisesti merkittyä.

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 3 §). Poronhoitajat ovat paliskuntansa alueella oikeudenhaltijoita. Valtaosa kaava-alueesta kuuluu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettuun alueeseen, missä valtion maita ei saa käyttää niin että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Poronhoitolain 53 §:ssä säädetään, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Poronhoitolain mukainen neuvottelu on järjestetty ennen kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamista sekä ennen kaavaehdotuksen valmistumista. Myös muiden kuin valtion viranomaisten kaavoituksen yhteydessä toteuttamat neuvottelut ovat olleet hedelmällinen tapa yhteensovittaa maankäyttöä poronhoitoalueella. Kaavatyön aikana on järjestetty paliskuntien kanssa myös erilaisia kaava- ja erillisneuvotteluita. Neuvotteluita on edelleen syytä jatkaa, mikäli paliskunnat näkevät ne tarpeellisiksi.

Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (Maankäyttö- ja rakennuslaki, MRL 132/1999, 9 §). Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) edellytetään, että saamelaiskulttuurille ja -elinkeinoille tärkeiden alueiden säilymisestä tulee huolehtia. Maakuntakaavoja laadittaessa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta ja edistettävä niiden toteuttamista (MRL 24.2 §). Maakuntakaavan sisältövaatimuksissa (MRL 28 §) edellytetään lisäksi kiinnitettävän erityisesti huomiota maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Poronhoito on poronhoitoalueella keskeinen osa maakunnan elinkeinoelämää ja kulttuuriperintöä. Poro alueelle sopeutuneena laiduntajan osaltaan ylläpitää luonnon monimuotoisuutta ja samalla alueen ominta kulttuuria. Laajojen maa-alueiden tarvitsijana poronhoito on altis muun maankäytön vaikutuksille ja siksi poronhoidon huomioon ottaminen maakuntakaavassa on äärimmäisen tärkeää. MRL 28.4 §:ssä edellytetään, että kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta, sekä sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kaavan toteuttamisesta kohtuutonta haittaa.

Merkittään tiedoksi.

Varaudutaan erillisneuvotteluihin paliskuntien kanssa.

Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua.

Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan maakuntakaavassa koko maakuntakaava-aluetta koskevilla määräyksillä: ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”

Lisäksi poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan M-1-, Ms-1- ja MU-3 -merkinnöillä sekä poronhoidon kannalta erityisen tärkeillä alue/kohde/aita -merkinnöillä. Lisäksi useisiin kaavamerkintöihin liittyy poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvaavia määräyksiä. Maakuntakaavassa osoitetaan lisäksi saamelaiden kotiseutualue, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua alueen raja ja paliskuntarajat.

Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli

	maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi on avattu kaavaselostuksen kappaleessa 8. Lisäksi vaikutuksia poronhoitoon on arvioitu kaavaselostuksen kappaleessa 8.15.1, johon sisältyy myös paliskuntaakohtainen vaikutustenarviointiosio.
Poronhoitoa koskevat kaavamerkinnot ja -määräykset sekä kaavaselostus Kaavaselostusta on täsmennetty poronhoitoa koskevilta osilta yhdistyksen aiempien lausuntojen pohjalta. Kaavaselostuksen sivulla 44 puhutaan suurimmista sallituista eloporomääristä kymmenvuotiskaudella 2010-2020. Kohtaa tulisi tarkentaa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 414/2020 on vahvistettu suurimmat sallitut eloporomäärät (yht 203 700) kymmenvuotiskaudelle 2020-2030. Suurin sallittu poronomistajakohtainen eloporojen määrä kaikissa paliskunnissa on nykyään 500 eloporoa. Maakuntakaavassa on annettu erilaisia yleisiä kaavamääräyksiä. Poronhoitoaluetta koskeva yleinen kaavamääräys turvaa osaltaan hyvin elinkeinon alueidenkäyttöön liittyviä lakisääteisiä oikeuksia alempiasteisessa suunnittelussa. Määräys on erittäin tarpeellinen ja perusteltu. Paliskuntien rajat on merkitty kaavakartalle informatiivisina. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue osoitetaan myös kaavassa ja siihen liittyvä poronhoitolain kohta määräyksessä kertoen, niin ikään informaation siirtymisen vuoksi. Nämä ovat tarpeellisia merkintöjä ja on hyvä, että ne on osoitettu kaavassa.	Tarkistetaan kaavaselostusta. Merkittään tiedoksi.
Ratkaisevassa osassa poronhoidon toimintaedellytysten säilyttämisessä ovat laajat ja yhtenäiset porolaitumet, missä on laidunrauha. Ne turvaavat myös poronhoidon resilienssiä ilmastonmuutoksen aiheuttamia vaikutuksia vastaan. Luontaistalous- ja poronhoitovaltaiset alueet (Ms-1) sekä Metsätalous- ja poronhoitovaltaiset alueet (M-1 -alueet) on kaavakartalla sijoitettu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle. Merkinnot ovat hyviä, sillä se kuvaa alueen todellista päämaankäyttöä, eli porojen laidunalueita ja muita elinkeinoon liittyviä toiminnallisia alueita luontaistalous- ja metsätalousalueilla. Alueet, joilla maankäytön päämuotoina ovat poronhoito ja metsätalous olisi syytä merkitä M-1 -alueina muuallakin kuin erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella, sillä niitä on todellisuudessa koko poronhoitoalueella. Poronhoito on keskeinen maankäyttäjän Pohjois-Lapin kaava-alueen eteläiselläkin alueella, eikä poronhoidon näkyminen kaavamerkinnoissa sulje muita käyttömuotoja pois. Paliskuntain yhdistys esittää M-1 -alueen merkintää myös kaavaehdotuksessa osoitetuille M-alueiden valtion maille.	Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 metsätalous- ja poronhoitovaltaiset alueet (M-1) on määritelty poronhoitolain 2 §:n mukaisesti. M-merkintä ei rajoita poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Poronhoito ja sen merkitys on tunnistettu koko maakuntakaava-alueella. Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan maakuntakaavassa koko maakuntakaava-aluetta koskevilla määräyksillä sekä merkintäkohtaisilla määräyksillä. Koko maakuntakaava-aluetta koskevan määräyksen mukaan ”<i>”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon</i>

	<i>poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaiden kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkoulun kanssa.”</i> Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvaavia määräyksiä on myös muissa merkinnöissä. Maakuntakaavaehdotuksessa M-alueet säilytetään nykyisillä rajauksilla.
Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on jatkettu aiemmissa Lapin maakuntakaavoissa aloitetulla linjalla ja merkitty kartalle ph -osa- aluemerkinnoilla paliskuntien erityisen tärkeitä kohteita, kuten erotusaitoja ja pysyviä laidunkiertaitoja. Ph-merkinnällä on kaavassa osoitettu myös valtakuntien väliset poroesteaidat Norjan ja Venäjän rajalla. Merkinnän suunnittelumääräys kuuluu: ”<i>Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valita poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu.</i> <i>Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja. Moottorikelkkailu- ja ulkoilureitit tulee suunnitella niin, että ne risteävät mahdollisimman harvoissa kohdissa pysyvän poroaidan kuten työ- ja laidunkiertaidan kanssa ja että porojen kulku aidan läpi reitin kohdalta pyritään estämään.”</i> Ph-merkintä on erittäin tärkeä ja tarpeellinen informoimaan poronhoidolle ratkaisevan tärkeitä alueista ja sen toiminnasta alueella. Merkintä kertoo yhdessä M-aluemerkintöjen kanssa siitä, ettei maisema ole ”tyhjä” vaan, että poronhoito toimii laajasti kaikkialla paliskuntien alueella. Merkinnän suunnittelumääräykseen on nostettu aiemmin vain kaavaselostuksen puolella ollut tärkeä huomautus kuljetusreittien huomioon ottamisesta suunnittelussa. Jos kuljetusreittejä ei otettaisi huomioon, aita voisi jäädä käyttökelvottomaksi, mikäli poroja ei enää saataisi kuljetettua sinne. Tämä on erittäin hyvä ja tarpeellinen lisäys määräykseen. Paliskuntia on pyydetty tarkastamaan kesän 2023 aikana oman alueensa ph-merkintöjen ajantasaisuus, mikä on tarpeen kaavan laadinnassa olleen tauon vuoksi. Osa paliskunnista on kaavaprosessin aikana esittänyt kaavaan merkittäväksi alueita, joiden päämaankäyttömuoto olisi ”poronhoitovaltainen alue” tai ph-merkinnän osa-aluemerkintöjä alueina. Nämä sijoittuvat sinne, missä poronhoito on ainoa todellinen päämaankäyttäjä, kuten mm. valtion maille rajatut nk. dialogialueet, joilla metsätaloutta ei harjoiteta. Paliskuntain yhdistys näkee aluevarausehdotukset perusteltuina ja esittää niiden merkitsemistä kaavaan.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi. Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan maakuntakaavassa koko maakuntakaava-alueella koskevilla suunnittelumääräyksillä, M-1-, Ms-1- ja MU-3-merkinnöillä sekä poronhoidon kannalta erityisen tärkeillä alue/kohde/aita -merkinnöillä. Lisäksi maakuntakaavassa osoitetaan erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue ja paliskuntarajat.
Muut kaavamerkinnot Maakuntakaavaan on merkitty nk. Tunturiradan rautatielinjauksia merkinnöillä pr/o (Pelkosenniemen rajalta Sodankylään) ja pr/yt (Sodankylästä Kittilään). Paliskunnat ja Paliskuntain yhdistys vastustavat rautatien rakentamista sen poronhoidolle aiheuttamien huomattavien	Merkitään tiedoksi.

haittojen vuoksi. Paliskuntain yhdistys vaatii, että rautatielinjaukset poistetaan maakuntakaavasta.

Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 alueella rautatien linjaukset sijoittuvat kahden erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua alueella sijaitsevan paliskunnan alueille ja siitä länteen päin kolmeen paliskuntaan. Rata jakaa paliskuntien laidunalueet ja poronhoidon toiminta-alueet, estää merkittävien laidunalueiden käyttämisen, estää laidunkierroa ja porojen kuljettamisen erotuksiin, sekä aiheuttaa merkittävät vahingot ja taloudelliset menetykset. Tämä johtaisi siihen, että paliskuntien poronhoito tulisi järjestää kokonaan uudelleen tai jopa siihen, että paliskuntia on jaettava tai yhdistettävä muihin paliskuntiin. Rautatien vaikutukset olisivat paikallisten elinkeinon menetysten kautta merkittäviä, laaja-alaisia ja pysyviä taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Rautatie tuhoaa alueeltaan ja vaikutusalueeltaan pysyvästi porolaitumia ja vie siten elinkeinon harjoittamisen oikeutta asianosaisten paliskuntien osakkailta. Paliskuntien nykyisenkaltaisen poronhoito loppuisi ja poronhoitotoiminta pitäisi järjestää uudestaan. Myös siellä, missä rautatie ei sijoitu keskelle paliskuntien laitumia, se aiheuttaa kuitenkin aina esteen, merkittäviä laidunmenetyksiä muodostuvien ”kuolleiden kulmien” kautta, onnettomuuksia ja muita haittoja ja menetyksiä paliskunnille.

MRL 28.4 §:ssä edellytetään, että kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta, sekä sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kaavan toteuttamisesta kohtuutonta haittaa. Paliskuntain yhdistys katsoo, että kaavan toteuttamisesta ns. Tunturiradan osalta aiheutuisi poronhoidolle kohtuutonta haittaa (MRL 28.4 §), sillä se estäisi paliskuntien vapaan laidunnusoikeuden toteutumisen (PHL 3§). Rautatien vaikutuksia ei ole kokonaisuutena arvioitu. Radan kustannuksiin ei ole laskettu sen aitaamisesta ja lukuisista tarvittavista ylikulkusilloista ja muista poronhoidon turvaamiseen liittyvistä rakenteista johtuvia kustannuksia. Kaavamerkintä ei siten perustu riittäviin arviointeihin. Toimivat ja suunnitellut kaivokset ovat ilmaisseet, etteivät ne tarvitse ratayhteyttä. Myöskään matkailu ei tarvitse itä-länsi yhteyttä, etelästä Kemijärvelle ja Kolariin, lähelle matkailukeskuksia, rata on jo. Katsomme, että rautatien merkitseminen Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040 ei ole perusteltua, ja se tulisi sieltä poistaa. Paliskunnille, joihin rautatie on merkitty, aiheutuu jo valmiiksi merkittäviä haittoja olemassa olevasta muusta maankäytöstä sekä huomattavia uhkia mm. kaivoshankkeista (Sakatti ja Ikkari).

Täydennetään vaikutusten arviointia.

Ratayhteysselvityksen tarkemmista investointikustannuksista on kysytty sähköpostitse lisätietoa selvityksen laatijalta, Sitowise Oyj:ltä (11.8.2023), vastaus saatu (14.8.2023). Ratayhteysselvityksessä radan aitaaminen on arvioitu osaksi radan rakentamiskustannuksia. Aitaamisen kustannus on selvityksen alustavassa vaiheessa laskettu koko matkalle molemmin puolin rataa. Aitaamisen kustannus on noin 45 €/m, kun rata aidataan molemmin puolin. Kilometrikustannus on tällöin noin 45 000 €. Sodankylän kunnan puolelle rataa on 106 km (ilman Kevitsan pistoa) ja aitaamisen kustannus noin 4,8 M€.

Maakuntakaavan laatimista ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki. Maakuntakaavan sisältövaatimuksista säädetään MRL 28 §:ssä ja kaavan vaikutustenarvioinnista MRL 9 §:ssä. Maakuntakaavoitusta ohjaavat valtakunnalliset ja maakunnalliset tavoitteet.

Maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jolla ei ratkaista radan rakentamisedellytyksiä. Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 on pitkän tähtäimen mahdollistava maankäytön suunnitelma. Maakuntakaavassa yhteensovitetään keskenään ristiriitaisia valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Maakuntakaavaehdotuksen kaavaratkaisu perustuu kaavan taustaselvitykseksi laadittuun Ratayhteysselvitykseen Sodankylä – Kittilä – Kolari, Tunturirata. Taustaselvityksessä selvitetään alueidenkäytölliset edellytykset maakuntakaavan yleispiirteisellä tasolla.

Pääradan ohjeellista/vaihtoehtoista merkintää koskevat suunnittelumääräykset: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarvittaessa päivitettävä Natura 2000 -alueisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi LSL 65 §:n mukaisesti ja tarvittaessa saatava valtioneuvostolta LSL 66 §:n mukainen poikkeaminen.

Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittäisedellytykset.

	<i>Toiminta tulee suunnitella siten, että rakentamisella ei vaaranneta alueen pohjavesiä.”</i> Pääradan yhteystarvemerkintä osoittaa hyvin yleispiirteisesti mahdollisuuden jatkaa rataa myös poikittaisena yhteytenä. Merkintä ei osoita sijaintia, vaan ilmaisee suunnan pisteestä toiseen. Merkintää koskee suunnittelumääräys: <i>”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.</i> <i>Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.</i> <i>Toiminta tulee suunnitella siten, että rakentamisella ei vaaranneta alueen pohjavesiä.”</i> Maakuntakaavan taustaselvitykseksi on laadittu ratayhteysselvitys, johon liittyvät karttaesitykset eivät vastaa toteuttavaa suunnittelutasoa, vaan vastaavat vain maakuntakaavoituksen tarpeisiin. Maakuntakaavassa esitetty merkintä yhteystarpeesta ei osoita mahdollisesti suunniteltavan radan lopullista sijaintia. Yhteystarvemerkinnällä osoitetaan ne ratayhteydet, joiden tarve on voitu todeta, mutta joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy niin huomattavaa epävarmuutta, ettei ohjeellisen tai vaihtoehtoisen linjauksen osoittaminen ole mahdollista. Ratalain mukaisen rautatien rakentamista koskevan radan yleissuunnitelman tai ratasuunnitelman laatiminen ei voi perustua yhteystarvetta osoittavaan merkintään.
Kaivostoiminnan alueita osoitetaan kaavassa. Pahtavaaran suljettu kaivosalue, joka muodostuu EK-alueista ja ek-1 osa-alueista, on edelleen osoitettu kartalla erittäin laajana, laajempaa kuin mitä sen kaivospiiri on, eikä kaivos ole edes toiminnassa vaan sen sulkemistoimia suunnitellaan. Mikäli kaivoksen malminetsintää varten tarvitaan alueita, vahva kaivoslaki turvaa niiden tarpeen. Merkintöjä tulee supistaa todellista toiminta-aluetta vastaavaksi.	EK-merkinnän kuvauksen mukaan: <i>”Merkinnällä osoitetaan alueita, joilla jo on kaivostoimintaa tai joilla kaivostoiminta on todennäköistä. Alueet sisältävät myös kaivostoiminnan kannalta tarpeelliset rikastuslaitokset, läjitys- ja rikastushiekka-alueet sekä liikenneväylät ja -alueet.”</i> Kaivosalueet ovat osoitettu maakuntakaavaan kuuluvalla yleispiirteisellä rajauksella. Merkintää koskee MRL 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Maakuntakaavan hyväksyminen ei tuo muutoksia alueidenkäyttöön ilman toteutustoimenpiteitä.

Poronhoitolain 53 §:n neuvottelussa esitettiin poronhoidon turvaamista koskevan määräyksen lisäämistä kaivostoiminnan EK-merkintöihin. Paliskuntain yhdistys pitää tätä perusteltuna ja esittää, että määräys lisätään.	ek-1-osa-aluemerkintä ei muuta alueen päämaankäyttöä. Supistetaan ek-1 1923 –osa-alueen rajausta keskeiselle jatkotutkimusalueelle . Lisätään EK-merkintään suunnittelumääräys: <i>“Kaivosalueen suunnittelussa, toteuttamisessa ja toteuttamisen ajoituksessa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.”</i> Alueet kuuluvat poronhoitolain 2 §:n mukaiseen erityisesti poronhoitoon tarkoitettuun alueeseen. Toimintoja tulee suunnitella siten, että poronhoito häiriintyisi mahdollisimman vähän rakentamistöiden aikaan ja kulloinkin toiminnassa olevien kaivostoimintojen alueen ulkopuolella. Poronhoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi on syytä yhdessä paliskuntien kanssa suunnitella haittojen minimointiin pyrkiviä teknisiä ratkaisuja (kuten aitaamisia) sekä mahdollisimman esteetöntä kulkemista (linjausten sijoittelu, mahdolliset maanalaiset putkilinjat, hihnakuljettimien nostot ilmaan jne.).
Paliskuntain yhdistys esittää myös mineraalipotentialisen vyöhykkeen merkinnän poistamista suojelualueiden päältä, sillä se on ristiriidassa alueiden suojelun kanssa. Malminetsintää ei tule ohjata suojelualueille tällaisen merkinnän kautta.	Vyöhykemarkintä on mineraalipotentialia ilmaiseva informatiivinen merkintä. Merkinnällä osoitetaan sellaisia vyöhykkeitä, joissa on selvitysten perusteella todettu merkittäviä malmi- ja mineraalivarantoja. Malmisetsintää ohjataan erityislainsäädännön perusteella. Maakuntakaavan mineraalipotentialisella vyöhykkeellä sijaitsevat aluevaraukset ovat ensisijaisia maankäyttömuotoja. Merkintä ei osoita konkreettista maankäyttöä alueelle eikä täten ole kehittämismarkintätyyppisenä merkintänä ristiriidassa esimerkiksi luonnonsuojelumerkintöjen kanssa. Luonnonsuojelualueella sijaitsevien esiintymien mahdollinen hyödyntäminen voi tapahtua vain luonnonsuojelulaissa säädetyin menettelyin. Mikäli kaivosuhanke etenee mineraalipotentialisella alueella, se käsitellään kaivosvaihemaaakuntakaavalla.
Tuulivoimatuotantoon sopivia alueita osoitetaan kaavaehdotuksessa Sodankylän kunnan alueelle. Sattasniemen ja Syväjärven paliskunnat ovat erittäin huolissaan osoitettujen tuulivoima-alue-merkintöjen vaikutuksista. Sattasniemen pohjoisosassa laaja tv-alue 2356 sijoittuu alle kilometrin päähän paliskunnan osakkaiden luontaiselinkeinoiltoista Almapalossa ja osakkailla on omia paimennuspaikkoja ja poroaitoja tv-alueella ja sen vieressä. Niiden porot tulevat lisäruokinnan piiriin ja lähtevät sieltä vasomaan ja kevätlaitumille tv-merkinnän alueen kautta laidunkiertonsa mukaisesti ja myös muita paliskunnan poroja kulkee alueen kautta niiden kulkiessa Porttipahdan rantaan. Alue on ainoa paikka, missä Sattasniemessä	Lapin tuulivoimaselvityksessä 2022 (kohdekortti) on päädytty Natura tarveharkinnan osalta johtopäätökseen, että <i>luonnonsuojelulain 65§:n mukainen Natura-arviointi tarvitsee tehdä.</i> Tarveharkinnassa lähtökohtaisesti arviointiin sisältyi SPA-kohteet, jotka sijoittuvat enintään 10 kilometrin etäisyydelle sekä SCI/SAC-kohteet, jotka sijaitisivat alle kilometrin

on mahdollista rakentaa luontaiselinkeinotila, ja alueella on siten merkittävä kehittämispotentiaali tulevaisuuden poronhoitajaperheiden näkökulmasta. Tuulivoima-alue vieressä estää nykyisten ja tulevien porotilojen toiminnan ja kehittämisen. Alueella vasoo ja laiduntaa poroja vuodenkiertonsa eri vaiheissa. Alueen vieressä on kesällä 2022 uusittu Kunnasen erotusaita (ph7371), jonka toiminta estyy tuulivoiman vuoksi, sillä poroja kootaan alueelle ja kuljetetaan aitaan alueen kautta. Seuraava aitapaikka on n. 40 km päässä etelään, eli paliskunnan eri osassa, mihin porojen kuljettaminen aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia. Tuulivoimatuotanto tällä alueella aiheuttaisi paliskunnalle ja sen osakkaille huomattavaa haittaa. Lapin liiton selvityksessä todettiin alueesta merkittävä haitta poronhoidolle, mutta selvitys ei ottanut mitenkään huomioon luontaiselinkeinotilojen tarpeita ja tulevaisuuden kehittämisedellytyksiä tässä paliskunnan osassa, mihin ei tällä hetkellä kohdistu samanlaista valtavaa kaivostoiminnan painetta kuin paliskunnan eteläosaan.

etäisyydellä tuulivoima-alueesta. Arvioinnissa käsiteltiin ainoastaan hankkeen vaikutuksia niihin luontotyyppeihin ja lajeihin, jotka on mainittu Natura-alueen suojeluperusteina.

Lapin ELY-keskus ja Ympäristöministeriö esittivät lausunnoissaan LSL 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja –lausunnon tekemistä ennen maakuntakaavaehdotuksen hyväksymistä. Lausuntojen näkemykset perustuvat Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekortteihin. Vaikutusten selvittämiseksi tarvitaan tietoa tuulivoimaloiden sijoittelusta (layout) tuulivoima-alueella sekä suunnitelmat tieverkoston kehittämisestä ja voimajohdon liittymisjärjestelyistä. Nämä tiedot eivät ole käytettävissä maakunnan tason selvityksessä. Hankkeen koko, sijainti ja suhde muuhun maankäyttöön ratkaistaan usein jatkosuunnittelussa (osayleiskaavoituksen ja YVA-prosessin yhteydessä). Suomessa käytössä olevan hierarkkisen ja tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaan maakuntakaavassa voidaan esittää yleispiirteisesti rajattuja tv-alueita, joiden vaikutukset Natura-verkostoon voidaan tosiasiallisesti arvioida vasta hankesuunnittelussa. **2022 selvityksen yleisarvioinnissa todetaan ” (s. 58): Suojelualueisiin ja niissä esiintyviin lajeihin kohdistuvat merkittävät vaikutukset eivät ole todennäköisiä, koska suojelualueet on otettu huomioon ei-alue analyysissa”.** Jatkamme tuulivoimaselvityksessä 2023-2024 2022 selvityksen tarkentamista myös NATURA-tarveharkinnan osalta. **Lapin liiton käsityksen mukaan Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekorteissa esitetyt Natura-tarvearvioinnin tulokset toimivat suosituksena jatkosuunnitteluun, eli tarkemman tason maankäyttösuunnitteluun.**

Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja lausuntokierroksen tekeminen käynnissä olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksen 2040 aikataulun puitteissa ei ole mahdollinen. Tavoitteena saada maakuntakaavaehdotus Lapin liiton valtuustoon hyväksyttäväksi toukokuussa 2024.

Seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät alueidenkäyttökysymykset tulee pääsääntöisesti tutkia ja ratkaista maakuntakaavassa. Lapin maakunnassa ei ole kokonaisvaltaisesti ratkaistu tuulivoiman sijoittumista, ei myöskään Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella. Alueelle voi siis sijoittaa suuriakin tuulivoimapuistoja edellyttäen kuitenkin, että tuulivoimahankkeen seudulliset vaikutukset selvitetään kuntakaavoituksen (yleiskaavan) ja YVA-menettelyn yhteydessä.

Syväjärven paliskunnan alueella osoitetaan tv 2355 alue paliskunnan lounaisosaan. Alue on paliskunnan tämän osan porojen tärkein kesä- ja talvilaidun alue ja sen vieressä sijaitsevassa Kuussokan aidassa pidetään vuosittain vasanmerkitykset ja poroerotukset. Alueen rakentaminen tuulivoimateollisuudelle lopettaisi alueen poronhoidon, sillä porot eivät voisi laiduntaa alueella laitumien ja laidunrauhan menettämisen vuoksi. Erotusaita jäisi pois käytöstä. Haitta tälle paliskunnan osan poronhoidolle ja poronhoitajaperheille olisi kohtuuton. Paliskuntain yhdistys esittää, että tv-alueet 2355 ja 2356 poistetaan kaavakartalta. Paliskuntain yhdistys katsoo, että Nuttioiden (Rovalaen) tuulivoima-alueen merkinnän poistaminen kaavakartalta oli välttämätöntä Sattasniemen palikunnalle aiheutuvien huomattavien haitallisten vaikutusten vuoksi ja kiittää sen poistamisesta. Alue oli porojen laidunkierron, porolaitumien ja poronhoidon toimintojen järjestämisen kannalta kriittisellä alueella. Alueen toteuttaminen aiheuttaisi poronhoidolle huomattavaa haittaa, mikä on poronhoitolailla kiellettyä, eikä sitä voi poistaa esim. aluetta pienentämällä. Huomattava haitta todettiin myös Lapin liiton omassa tuulivoimaselvityksessä (2022). Sattasniemen paliskunnan samaan osaan aiheutuu jo suuret maankäyttöpaineet suunnitellun Ikkarin kaivostoiminnan, malminetsinnän, tuulivoiman, asutuksen, kasarmin ja mahdollisen rautatien vuoksi. Kaavakartalta jo poistettua tv-merkintää Nuttiossa (Rovalaessa) ei tule palauttaa kartalle, sillä sen poistaminen on tehty hyvin perustellusta syystä.	Edellytyksenä on lisäksi, ettei tuulivoimahanke ole ristiriidassa maakuntakaavassa osoitetun maankäytön kanssa, ja sen kaikki oleelliset vaikutukset on kyettävä selvittämään kuntakaavoituksen yhteydessä. Maakuntakaavaehdotuksesta poistetaan Kurittuaavan tuulivoimaloiden alue. Maakuntakaavaehdotuksessa ei ole määritelty Kotalehdon tuulivoimaloiden alueelle tuulivoimaloiden tarkkaa lukumäärää, kokoa tai sijoittelua. Tuulivoimala-alueen koko mahdollistaa useita vaihtoehtoja kokoluokaltaan maakunnallisesti merkittävän tuulisvoimala-alueen toteuttamisen. Maakuntakaavassa on annettu jatkosuunnittelua ohjaavia suunnittelumääräyksiä. Tuulivoimaselvityksen perusteella haittaa poronhoidolle voidaan pienentää alueen pienentämisellä ja voimaloiden sijoittelulla. Tuulivoimaloiden aluetta koskeva suunnittelumääräys: ”Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.” Merkitään tiedoksi.
Useat paliskunnat vastustavat Fingridin 440 kV voimajohdon yhteystarpeen merkitsemistä maakuntakaavaan ja ovat vaatineet sen poistamista kaavakartalta. Voimajohto aiheuttaisi huomattavaa haittaa sijoituessaan paliskuntien pääerotusaitojen läheisyyteen ja niihin liittyvien rakenteiden alueelle. Voimajohdosta aiheutuu laidunmenetyksiä suoraan ja epäsuorasti porojen välttämällä laiduntamista johdon alla. Johto myös vaikeuttaisi poronhoitotöitä (mm. helikopterin käyttöä) etenkin pääerotusaitojen ja niihin liittyvien toimintojen alueilla. Paliskuntain yhdistys katsoo, että voimajohdon yhteystarve tulee poistaa kaavasta.	Valtakunnallisten alueidenkäyttö tavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä. Yhteysverkostojen ja energiahuollon kannalta oleellista on valtakunnallisten tarpeiden turvaaminen siten, että edistetään toimivaa aluerakennetta ja kansainvälistä kilpailukykyä. Toimintavarma energiahuolto on tärkeä osa kansallista huoltovarmuutta.

Alueidenkäytön suunnittelulla on keskeinen merkitys energianhuollon toimivuuden varmistamiseksi tarvittavien voimajohtojen ja kaasuputkien toteuttamismahdollisuuksien varmistamisessa.

Voimajohto on esitetty maakuntakaavassa yhteystarpeena, jolla ei osoiteta voimajohdon sijaintia. Voimajohdon yhteystarvemerkeitä koskevat muun muassa seuraavat suunnittelumääräykset:

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.

Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.

Toiminta tulee suunnitella siten, että rakentamisella ei vaaranneta alueen pohjavesiä.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa Natura 2000 -alueisiin kohdistuvat vaikutukset on tarvittaessa arvioitava LSL:n 35 §:n mukaisesti.

Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa hankkeen vaikutusalue saamelaisten kotiseutualueella määritetään yhteistyössä saamelaisten omien edustuselinten kanssa.”

Mahdollinen voimalinjan yksityiskohtaisempi suunnittelu ja vaihtoehtojen valinta tapahtuu YVA-menettelyssä sekä sähkömarkkinalain mukaisessa menettelyssä.

Fingridin ja Norjan kantaverkkoyhtiön Statnettin kanssa tehty selvitys osoittaa, että 400 kV voimajohtoyhteyden tarve Suomesta Norjan Finnmarkkiin ei ole tarpeellinen seuraavan kymmenvuotiskauden aikana vaan se on tarpeellinen vasta pitkän aikavälin kehityssuunnitelmissa, vuoden 2030 jälkeen. 400 kV voimajohdon johtoaukean leveys on yleensä 36–42 metriä ja pylväsrakenteen korkein korkeus on noin 35 metriä. Linjaus pyritään pääsääntöisesti sijoittamaan vanhan 220 kV voimajohdon rinnalle, jolloin johtoaukean kokonaisleveys on paikasta riippuen 90–130 metriä.

	Maakuntakaavan suunnittelumääräykset antavat reunaehdoja jatkosuunnittelulle.
Useat paliskunnat ovat ottaneet kantaa matkailun kehittämisvyöhykkeiden rajauksiin alueillaan kaavatyön edetessä. Paliskuntain yhdistys katsoo, että esitetyt muutokset ovat perusteltuja. Paliskunnilla on vyöhykkeiden alueilla tärkeitä toiminnallisia alueita, joilla matkailun kehittäminen väistämättä johtaisi poronhoidon edellytysten heikkenemiseen. Paliskuntain yhdistys esittää vyöhykkeiden rajaamista paliskuntien toivomalla tavalla. Matkailun kehittämisen keskittäminen kylien läheisyyteen enemminkin kuin laajoille erämaaisille alueille, missä ne ovat väistämättä porolaitumilla, on toivottavaa.	Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealue (mv) -kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan matkailun ja virkistykseen laatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavatasolla sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän perusperiaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Kaavaehdotuksessa on pyritty ottamaan huomioon paliskuntien esittämät toiveet. Maakuntakaavoitus on eri tavoitteiden ja maankäyttöintressien yhteensovittamista.
MU-3 alueet eli metsätalous- matkailu ja poronhoitovaltaiset alueet joilla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta, on osoitettu varsin laajoina Tankavaarassa, Saariselällä ja Inarissa. Niiden rajoituksia tulee tarkistaa paliskuntien ehdotusten mukaisena.	Maakuntakaavassa metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltaiset alueet, joilla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU-3) on sijoitettu olemassa olevien matkailualueiden yhteyteen (Tankavaara, Saariselkä, Inarin kirkonkylä). Merkintään liittyy suunnittelumääräys: ”Alueen virkistys-, maisema- ja luontoarvot huomioon ottava metsätalous on sallittua. <i>Alueelle voidaan suunnitella sijoitettavaksi luontoon ja maisemaan sopivalla tavalla retkeilyn ja ohjelmalvelujen tukikohtia.</i> <i>Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.</i> <i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”</i> Maakuntakaavoitus on erilaisten tavoitteiden ja intressien yhteensovittamista. Kohteiden tarkempi suunnittelu ratkaistaan kuntakaavoituksella. Maakuntakaavan Saariselän MU-3 -rajaus perustuu Ivalon alueen osayleiskaavan matkailun ohjelmalvelualue (RM-02) -merkintään. Yleiskaavan mukaan: ”Alueelle saa rakentaa aktiiviseen luontomatkailuun liittyviä

	<i>rakennuksia ja rakennelmia, kuten kotia tai laavuja. Alueelle ei saa sijoittaa majoitustiloja. Alueelle tulee laatia käyttösuunnitelma ennen rakentamisen aloittamista...”</i> Inarin kirkonkylän osalta maakuuntakaavan MU-3 rajausta perustuu Inarinjärven osayleiskaavan VR/v (retkeily- ja ulkoilualue, joka on tarkoitettu valtion toteutettavaksi) ja VR-1 (retkeily-, ulkoilu- ja poronhoitovaltainen alue) merkintöihin. Tankavaaran osalta on käynnissä osayleiskaavan laadinta. Tankavaaran alueella on ennestään majoitustoimintaa ja uusia majoitusrakennuksia on myös viimeisinä vuosina rakennettu. Alueen kokonaisvaltainen kehittäminen matkailutoimintoihin tulisi suunnitella yleiskaavoituksella, jotta voidaan varmistaa alueen kehittäminen ja yhteensovittaminen matkailun, poronhoidon ja metsätalouden sekä Urho Kekkosen kansallispuiston maankäytön suhteen.
Kaavassa osoitetaan kylmätestauksen kehittämisvyöhykemarkintä (el). el-merkinnän tavoitteena on keskittää kylmätestaustoimintaa Ivalon taajama-alueen infrastruktuuriin tukeutuen sekä samoille häiriöalueille olemassa olevan toiminnan kanssa. Paliskunnat ovat esittäneet huolensa kylmätestauksen kehittämisvyöhykkeen laajuudesta. Esimerkiksi Ivalon paliskunnan alueella on jo olemassa ja maakuntakaavassa on osoitettu valtavasti kylmätestausta sekä muuta maankäyttöä ja pelkona on, että laidun- ja toiminta-alueet vähenevät ja poronhoidon edellytykset siten heikentyvät entisestään.	Kylmätestauksen kehittämisvyöhyke -merkinnän tavoitteena on kohdentaa testaustoimintaa alueelle, jossa sitä ennestään on ja jossa on mahdollisuus käyttää olemassa olevaa Ivalon taajaman infrastruktuuria sekä palveluita. Kehittämisperiaatemarkinnat ovat yleispiirteisiä yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Kehittämisperiaatemarkinnat eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Vyöhykkeen rajausta on osittain supistettu Ivalon paliskunnan maakuntakaavaehdotuksesta antaman lausunnon (13.11.2020) perusteella.
Ivalon paliskunta vaati poronhoitolain 53 §:n mukaisessa neuvottelussa Saariselkä-Rajajooseppi-Nellim moottorikelkkareitin yhteystarpeen poistamista maakuntakaavasta. Reitti ei ole käytössä. Se halkoisi paliskunnan tärkeitä, rauhallisia laidunalueita, mistä paliskunnassa on muun maankäytön vuoksi puutetta sekä aita-alueita, missä aitojen kiinnipysyminen on kriittisen tärkeää. Reitti aiheuttaisi potentiaalisesti häiriötä myös paliskunnalle tärkeälle Tsarmitunturin erämaa-alueelle. Lisäksi Saariselältä Inarijärvelle on jo muita moottorikelkkareittejä. Paliskuntain yhdistys pitää paliskunnan esitystä hyvin perusteltuna ja esittää reittimerkinnän poistamista kaavakartalta.	Aikaisemmassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 (17.5.2021) oli osoitettu moottorikelkkareitti välille Saariselkä–Raja-Jooseppi. Maakuntakaavaehdotuksen laadinnan käynnistyttyä uudestaan Metsähallitukselta saatiin kommentit moottorikelkkareitteihin (sähköposti 30.1.2023), jonka mukaan moottorikelkkailu-ura Saariselkä–Raja-Jooseppi on otettu pois käytöstä ja se tulisi poistaa maakuntakaavaehdotuksesta. Inarin kunnasta tuli esitys (sähköposti 9.2.2023), että ko. välille maakuntakaavaehdotuksessa tulisi osoittaa moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä sekä jatkaa sitä Raja-Joosepista Nellimiin (perusteluna matkailun tarpeet). Nyt kaavaehdotuksen ollessa viranomaislausunnoilla kolttien kyläkokous,

	Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät ovat esittäneet moottorikelkkailun yhteystarpeen poistamista väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim. Lapin rajavartiosta ei vastusta merkinnän osoittamista. Tuleva moottorikelkkailureitti tulisi sijoittamaan pääosin valtion mailla. Metsähallituksen lausunnon mukaan <i>Saariselkä – Raja-Jooseppi moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta.</i> Maakuntakaavassa on osoitettu moottorikelkkailun runkoreitistö, joka ohjaa maastoliikennelain mukaisten virallisten moottorikelkkailureittien suunnittelua. Maakuntakaavassa osoitetut moottorikelkkailureitit perustuvat lähtökohtaisesti olemassa oleviin reitteihin ja uriin. Maakuntakaavassa ei osoiteta paikallisia moottorikelkkailureittejä. Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa moottorikelkkailun yhteystarvemerkintä väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.
Sattasniemen paliskunnan alueelle, lähelle merkintää ph 7369, siitä itään, tulisi merkitä Kyömylän porokämpä kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta tärkeänä kohteena (ma). Kohde sijaitsee Kitisjoen suulla. Kämpä on Laitin kylän viimeisiä jäljellä olevia taloja ja se on Sattasniemen paliskunnan poronhoitokäytössä. Kohde on inventoitu ja Sattasniemen paliskunta on saanut sen kunnostamiseen museoviraston avustuksen. Kämpän merkitseminen kaavaan olisi perusteltua.	Osoitetaan Kyömylän porokämpä maakuntakaavassa kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeänä kohteena (ma 6101).
Paliskunnilla voi olla myös muita perusteltuja tarpeita kaavamerkintöjen muuttamiseksi. Paliskuntain yhdistys katsoo, että niitä tulee toteuttaa.	Merkitään tiedoksi
Kaavassa on arvokas vesistö (av) -merkintä, jolla osoitetaan valtakunnallisesti uhanalaisen eliölajiston, luonnon monimuotoisuuden ylläpidon ja kalastuksen kannalta erityisen arvokkaita virtavesistöjä. Paliskuntain yhdistys katsoo, että merkintä on tärkeä ja kannatettava.	Merkitään tiedoksi.
Vaikutusten arviointi Kaavaselostuksessa on ensimmäistä kertaa arvioitu paliskuntatasolla kaavan vaikutuksia. Se on hyvä, sillä maakuntakaava on ainoa kaavataso, jossa tällaista kokonaisvaltaista arviointia voidaan käytännössä tehdä. Vaikutusten arvioinnin tulisi näkyä kaavan lopputuloksessa niin, että poronhoito on turvattu ja sille tärkeiden alueiden säilymisestä on huolehdittu. Paliskuntain	

yhdistys katsoo, että paliskuntakohtainen vaikutusten arviointi on kehittynyt työn edetessä, mutta sitä on edelleen parannettava. Paliskuntien nykytilan kuvausta ollaan parhaillaan laatimassa ja sen kautta vaikutusten arviointia voi olla tarpeen edelleen täsmentää. Kuvaukset ovat paliskunnissa tarkistettavana, mitä yhdistys pitää tärkeänä. Lopulliseen arviointiin voi ottaa kantaa vasta myöhemmin kaavaehdotuksen edetessä.	Täydennetään kaavaselostusta ja liitteen 9. paliskuntakohtaisia kuvauksia.
Lopuksi Kaavassa esitetään poronhoidolle huomattavaa haittaa aiheuttavia asioita, kuten rautatie, kaivosvarauksia, tuulivoima-alueita, 440 kV voimajohto sekä matkailua. Paliskuntain yhdistys esittää lausunnossa muutoksia näiden merkintöihin ja määräyksiin. Tunturiradan merkitseminen maakuntakaavaan omalta osaltaan mahdollistaa sen rakentamisen. Rata tuhoaa porojen vapaan laidunnusalueiden alueella (PHL 3 §) ja aiheuttaa huomattavaa haittaa erityisellä poronhoitoalueella sijaitseville paliskunnille ja lopettaa niissä nykyisenkaltaisen poronhoidon. Rautatie halkoisi tärkeitä porolaitumia sekä laajemmin paliskuntia, aiheuttaisi suoria ja suuria epäsuoria laidunmenetyksiä, aiheuttaisi laidunten kulumista, estäisi porojen luontaisen laidunkierron ja poronhoitotyöt. Tunturirata aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia ja menetyksiä porotaloudelle sekä laajaa kannattavuuden heikkenemistä. Rata-alueen paliskunnat vastustavat radan kaavoittamista. Kaikkia aiheutuvia menetyksiä ei voi poistaa jatkosuunnittelussa tai mitenkään korvata rahallisesti vaan paliskunnat jäävät yksin kantamaan rautatien aiheuttamat haitat. Merkinnän mahdollistama rakentaminen aiheuttaa siten paliskunnille kohtuutonta haittaa (MRL 28.4 §). Merkinnät tulee poistaa. Pohjois-Lapin maakuntakaavan jatkosuunnittelussa on välttämätöntä ottaa huomioon nykyinen maankäyttö sekä säilyttää poronhoidolle tärkeät alueet ja turvata paliskuntien tulevaisuuden toiminta- ja kehittämisedellytykset. Kaavan vaikutukset tulee arvioida monipuolisesti ja laajasti, erilaisten maankäyttövarausten ja niiden vaikutusalueiden kumulatiiviset vaikutukset huomioon ottaen. Vaikutusten arvioinnin tulee näkyä valmiissa kaavassa niin, että poronhoito on turvattu ja sille tärkeiden alueiden säilymisestä on huolehdittu. Mikäli paliskunnat katsovat tarpeelliseksi paliskuntakohtaisten neuvotteluiden jatkamisen, niitä on syytä edelleen järjestää. Mikäli kaavaan tulee viranomaislausuntokierroksella muutoksia, tulee poronhoitolain 53 §:n mukaisia neuvotteluita jatkaa oikea-aikaisesti.	Tunturiradan osoittaminen maakuntakaavassa perustuu Lapin liiton valtuuston 29.11.2021 hyväksymän Lappi -sopimuksen tulevaisuuskuvaan 2040 +, jossa Tunturiratayhteys (Kemijärvi–Sodankylä–Kittilä–Kolari) on osoitettu uutena ratana. Maakuntakaavaehdotuksen kaavaratkaisu perustuu kaavan taustaselvitykseksi laadittuun Ratayhteysselvitykseen Sodankylä – Kittilä – Kolari, Tunturirata. Taustaselvityksessä selvitetään alueidenkäytölliset edellytykset maakuntakaavan yleispiirteisellä tasolla. Maakuntakaavan vaikutustenarviointi on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti ja että poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseksi maakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset ja maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaavamerkinnät vastaavat maakunnan tarkoituksenmukaista alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Varaudutaan erillisneuvotteluihin paliskuntien kanssa. Maakuntakaavaehdotus tulee vielä julkisesti nähtäville, jolloin osallisilla on mahdollista jättää kaavasta muistutus.
<u>Puolustusministeriö</u> Lapin liitto on pyytänyt puolustusministeriöltä lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040. Lapin liitto on valmistellut kaavan uudelleen, koska liiton valtuusto palautti kaavan uudelleen valmisteluun Jäämerenradan varausten merkittävien vaikutusten johdosta porotaloudelle ja alkuperäiskansoille. Puolustusministeriö on saanut asian käsittelyn yhteydessä liitteenä olevan Pääesikunnan lausunnon. Kaava-alueella sijaitsee maanpuolustuksen kannalta merkittäviä sotilasalueita. Puolustusministeriö pitää tärkeänä, että näiden alueiden toiminta- ja kehittämisedellytykset säilytetään ja viittaa alueidenkäyttölain 4 a §:ään. Puolustusministeriö on lausunut asiasta aikaisemman käsittelyn	Merkitään tiedoksi.

yhteydessä 25.2.2020. Nyt lausuttavana olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040 suurin osa puolustusministeriön aikaisemmista muutosehdotuksista on otettu huomioon Puolustusministeriö esittää yksityiskohtaisia muutoksia, jotka tulee ottaa jatkosuunnittelussa huomioon. Muutosehdotukset on esitetty liitteenä olevassa Pääesikunnan lausunnossa ja ne liittyvät sotilasalueiden melualuumerkintöihin ja pääradan yhteystarpeeseen välillä Sodankylä – Kittilä.	
Pääesikunta 1. PLM:n lausuntopyyntö 24.5.2023, VN/14495/2023-PLM-2 (AT13958) 2. PLM:n kirje VN/557/2019-PLM-7, 25.2.2020 3. PELOGOS:n lausunto 25.1.2016 (AL22783) Puolustusministeriö on 1. viiteasiakirjalla pyytänyt Pääesikunnalta lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040. Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotus 2040 on ollut aiemmin lausuttavana vuonna 2020. Lapin liiton valtuusto on palauttanut 17.5.2021 Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 uudelleen valmisteluun Jäämerenradan linjauksien, varauksien ja merkintöjen osalta. Puolustusministeriö on aiemmin antamassaan lausunnossa (2. viiteasiakirja) esittänyt joitakin täydennyksiä ja huomioon otettavia asioita. Nyt lausuttavana olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040 suurin osa niistä on otettu huomioon. Nyt lausuttavana olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 ei ole huomioitu, Pääesikunnan logistiikkaosaston näkemyksen mukaan, Pääesikunnan aiemmassa lausunnossa (3. viiteasiakirja) esittämää Sodankylän ampumaradan melualuetta koskevia kannanottoja, jotka olivat seuraavanlaiset:	Merkitään tiedoksi.
Ampuma- ja harjoitusalueet sekä ampumaradat Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040 tulee sisällyttää Sodankylän ... ampumaradan melualue (liite 2) Ampumaratojen melualueet: Kaavakarttaan tulee merkitä liitteenä (liite 2) olevassa kartassa sinisellä piirretty Sodankylän lähiharjoitusalueen melualue 2 (65 dB(Almax)) merkinnällä me 2. Merkinnän selitys ampumaradan melualue. Kaavamääräys seuraavasti: Alueella ei sallita uusien asuinrakennusten rakentamista, vaan ainoastaan olevien asuinrakennusten peruskorjaaminen ja laajentaminen, mikä ei lisää uusien asuntojen lukumäärää, on sallittu. Kaavakarttaan tulee lisäksi merkitä liitteenä (liite 2) olevassa kartassa vihreällä piirretty Sodankylän lähiharjoitusalueen melualue 3 (60 dB(Almax)) merkinnällä me 3. Merkinnän selitys ampumaradan melualue. Kaavamääräys seuraavasti: Alueella ei sallita uusien loma- tai vapaa-ajanasuntojen rakentamista, vaan ainoastaan olevien loma- tai vapaa-ajanasuinrakennusten peruskorjaaminen	Lisätään maakuntakaavaehdotukseen ampumaradan melualue-rajaukset Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan mukaisella merkinnällä. (me 4) AMPUMARADAN MELUALUE 1 Merkinnällä osoitetaan ampumaradan melualue Almax 65 dB. <i>Alueella olevia asuinrakennuksia saa peruskorjata, laajentaa ja korvata uudella. Suunniteltaessa alueen käyttöä on puolustusvoimille varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.</i> (me 5) AMPUMARADAN MELUALUE 2 Merkinnällä osoitetaan ampumaradan melualue Almax 60 dB. <i>Alueella olevia loma- ja vapaa-ajan rakennuksia saa peruskorjata, laajentaa ja korvata uudella.</i>

ja laajentaminen, mikä ei lisää uusien loma- tai vapaa-ajanasuntojen lukumäärää, on sallittu.

Asuntoja tai muita melulle herkkiä toimintoja käsittävistä hankkeista on pyydetty puolustusvoimien lausunto.

Pääesikunta esittää, että puolustusministeriö huomioi Lapin liitolle antamassaan lausunnossa edellä esitetyn asian.

Suunniteltaessa alueen käyttöä on puolustusvoimille varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Lisäksi Pääesikunnan logistiikka toteaa pääradan yhteystarpeen merkitsemiseen liittyen seuraavaa. Päärata välillä Sodankylä - Kittilä on merkitty maakuntakaavakartassa (kaavamerkki) **PÄÄRATA, YHTEYSTARVE** -merkinnällä. Merkintä tarkoittaa sitä, että Sodankylä - Kittilä välille on arvioitu olevan tarve uudelle ratayhteydelle ja, että tämä ratayhteys on merkitty maakuntakaavaan yhteystarpeena. Pääesikunnan näkemyksen mukaan yhteystarvemerkin tulisi olla Sodankylän keskustasta lähtevä suoralinjainen merkinnänmukainen viiva (kaavamerkintä), eikä alla olevassa kuvassa näkyvällä tavalla mutkitteleva viiva, koska ratalinjaus ratkaistaan jatkosuunnittelussa.

Mikäli yhteystarve esitetään Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040 kaavakartassa mutkittelevan viivana, niin viiva tulee siirtää pois Puolustusvoimien alueelta (EP).

Muutetaan yleispiirteisemmäksi pääradan yhteystarpeen merkintää.

3. Logistiikkarykmentti

POHJOIS- LAPIN MAAKUNTAKAAVA 2040 PÄÄESIKUNNAN LAUSUNNON TÄYDENTÄMINEN

Pohjois- Lapin maakuntakaava 2040 Pääesikunnan lausuntoa täydennetään siten, että lisätään tuulivoimaloiden etäisyysvaatimus puolustusvoimien alueisiin.

Puolustusvoimien täydentäminen pääesikunnan lausuntoon
Alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja rajavalvonnan, väestönsuojelun sekä huoltovarmuuden edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistettava, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 4 a §)

Tuulivoimaloita ei saa sijoittaa 4 kilometriä (raja) lähemmäksi Puolustusvoimien alueita eikä alle 12 kilometrin (raja) päähän varalaskutuspaikoista. (Puolustusvoimien normi HS260).

Etäisyydet varmistavat Puolustusvoimien mahdollisen omien toimintojen laajentamisen ja suojaavat yleistä turvallisuutta puolustusvoimien alueiden ympäristössä.

Yhteyshenkilöt

3. Logistiikkarykmentti vastaa Puolustusvoimien alueidenkäytön edunvalvonnasta Lapin alueella.

Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 tuulivoimaloiden alue tv 2320 Joukhaisselkä ja Tuore-Kulvakkoselän laajennusalue sijoittuu lähemmäs kuin 4 kilometriä Kyläjärven ampuma- ja harjoitus aluetta (EAH 2894).

Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa Tuore-Kulvakkoselän tuulivoimaloiden laajennusalue ja muutetaan nimeksi tv 2320 nimeksi Joukhaisselkä.

<u>Lapin Rajavartiolaitos</u> Lapin rajavartioston esikunnan lausunto pyydettyyn kaavaluonnokseen: LR ei näe estettä moottorikelkkailun yhteysvälille Nellim – Raja-Jooseppi. Uran suunnittelussa tulee huomioida rajavyöhykkeen läheisyys Raja-Joosepin läheisyydessä. Lapin rajavartiosto toivoo, ettei ura mene vyöhykkeen takarajaa pitkin, jotta vältetään turismimatkaileun tuottamat valtionrajarikokset. Lapin rajavartiosto käyttää rajavyöhykkeen takarajaa omana partiouranaan, ja siitä lähtee jälkiä myös valtakunnan rajaa kohti.	Merkitään tiedoksi.
Lapin rajavartiosto ei näe estettä yhdystien rakentamiselle välille Nellim – Muotkavaara. Tien linjauksessa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon Venäjän vastaisen rajan rajavyöhyke. Nyt ehdotettu yhdystie menee osittain rajavyöhykkeen sisällä. Lapin rajavartioston käsityksen mukaan Paatsjoen yhdystien on tarkoitus jatkaa myös Norjan puolella. Toteutuessaan yhdystie lisää merkittävästi turismimatkaileua ja sitä myöten rajavartioston valvontatarvetta alueella. Tien linjaus pitää tehdä niin, että se kulkee nykyisen rajavyöhykkeen ulkopuolella tai vähintään 500 m päässä valtakunnan rajasta, jotta Suomen ja Venäjän välinen rajajärjestys saadaan ylläpidettyä.	Paatsjoen tiestä on tehty yleissuunnitelma vuonna 2005 sekä Inarin kunta on tehnyt selvityksen YVA –tarveharkintaa varten 2014. Paatsjoentie on osoitettu voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa merkinnällä seututie uusi. Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 tieyhteys on osoitettu merkinnällä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen. Maakuntakaavassa ohjeellisena osoitettu Nellim–Paatsjoki-tieyhteys kuuluu kolta-alueeseen. Kolttien kyläkokous kannatti maakuntakaavan viranomaislausunnossaan (28.2.2020) tieyhteysmerkinnän säilyttämistä Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040. Kolttien kyläkokous viranomaislausunnossaan (22.6.2023) ei kannata Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) ohjeellisen yhdystien merkinnän säilyttämistä maakuntakaavaan. Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous vastustavat tieyhteyden osoittamista maakuntakaavaehdotuksessa. Katsovat tien toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisten kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle. Tiedusteltu sähköpostitse 28.4.2023 Norjasta Troms og Finnmark Fylkeskommunesta tien rakentamista Norjan puolelle ja heiltä saadun vastauksen (sähköposti 28.4.2023) mukaan heillä ei ole suunnitelmia rakentaa tietä Pasvikdalenista Suomen rajalle. Tien rakentamiskustannukset on arvioitu vuonna 2005, mutta hankkeen jatkosuunnittelua ei nähty realistisena Poistetaan maakuntakaavaehdotuksesta Paatsjoen tien merkintä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen
<u>Saamelaiskäräjät</u> Lausunto Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksesta Viite: Lapin liiton viranomaislausuntopyyntö 12.5.2023 tarkistetusta kaavaehdotuksesta	

1. Aluksi

Lapin liiton valtuusto palautti 17.5.2021 Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 uudelleen valmisteluun niin, että Jäämeren rataa koskevat linjaukset, varaukset ja merkinnät poistetaan kaavasta ja kaikesta kaava-aineistosta saamelaisten kotiseutualueelta ja että jatkossa selvitetään mahdollisuutta hyödyntää muissa maakuntakaavoissa olevia infrastruktuureja Jäämeren yhteyden luomiseksi, jotka eivät aiheuta merkittävää haittaa poronhoidolle ja alkuperäiskansalle. Maakuntakaavaa on valmisteltu eteenpäin valtuuston päätös huomioiden. Lapin liitto on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotuksesta, jonka Lapin liiton hallitus on hyväksynyt lähetettäväksi viranomaislausunnoille 24.4.2023.

Merkittään tiedoksi.

Saamelaiskäräjälain (974/1995) 4 §:ssä määriteltiin saamelaisten kotiseutualueeseen Pohjois-Lapin maakuntakaavan kattamasta alueesta kuuluvat Inarin ja Utsjoen kuntien alueet sekä Sodankylän kunnassa sijaitseva Lapin paliskunnan alue. Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueesta yli 77 % kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen. Lisäksi kolttalain (253/1995) 2 §:n mukainen kolttala-alue sijoittuu kokonaisuudessaan kaava-alueen itäosaan.

Saamelaisilla on alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (PL 17.3 §). Oikeudella on ylisukupolvinen luonne, eli saamelaisilla on oikeus kielensä ja kulttuurinsa harjoittamiseen niin tänään kuin tulevaisuudessakin. Saamelaisten kulttuurin käsite on dynaaminen ja siihen kuuluu moninaisia elementtejä. Saamelaisten kulttuuria ovat muun muassa perinteiset elinkeinot, perinteinen tieto, kulttuuriperintö, luontosuhde, saamen kieli, kulttuuri-ilmaukset, taide samoin kuin muut saamelaisten alkuperäiskansana harjoittaman kulttuurin tavat ja muodot.

Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ovat kalastus, poronhoito, metsästys, keräily ja saamelainen käsityö sekä näiden nykyaikaiset harjoittamismuodot. Perinteisissä elinkeinoissa saamen kieli on luonteva osa työskentelyä, ja elinkeinot toimivat kielen ja kulttuurin aktiivisina käyttöpaikkoina, joiden kautta tietoa ja taitoa siirretään sujuvasti sukupolvelta toiselle.

YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimus sitoo viranomaisia Suomessa suoraan sovellettavana lakina.¹ Yleissopimuksen 27 artiklan mukaan saamelaisilta ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. KP-sopimuksen tulkinta on selkeästi kehittynyt vähemmistöjen jäsenien oikeuksien painottamisesta alkuperäiskansayhteisöjen oikeuksien painottamiseen. Muun muassa tähän sopimukseen perustuu velvoite suojella alkuperäiskansan kulttuuria niin, että se säilyttää elinvoimaisuuden, perinteiset elinkeinot, taloudellisen kannattavuutensa nykyisyydessä ja tulevaisuudessa, kuten myös velvoite alkuperäiskansan edustajien oikeudesta tehokkaasti osallistua päätöksentekoon asiassa, jolla voi olla vaikutuksia alkuperäiskansojen kulttuuriin ja oikeuksiin.

Saamelaisten perusoikeus ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan pitää itsessään sisällään saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon. Ihmisoikeuskomitean tapauskäytännössä heikentämiskielto tarkoittaa kieltä aiheuttaa alkuperäiskansakulttuurille huomattavaa haittaa, jota mitataan sitä koskevalla kumulatiivisten vaikutusten arvioinnilla. Heikentämiskiellossa ei kyse ole pelkästään kiellosta aiheuttaa haittaa, vaan sekä KP-sopimus että perustuslain 17.3 § edellyttävät viranomaisilta aktiivisia toimia, joilla turvataan ja edistetään saamelaisten perinteisten elinkeinojen ylläpitämistä ja kehittämistä, niin että ne säilyvät elinvoimaisina myös tulevaisuudessa.

2. Saamelaiskäräjien huomiot Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotusaineistosta Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 edellisen lausuntokierroksen jälkeen Suomen ja koko Euroopan turvallisuusympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa horjuttaa Euroopan vakautta ja huoltovarmuuden sekä ruokatuvan merkitys korostuu. Niin ikään Suomen Nato-jäsenyydellä tulee todennäköisesti olemaan vaikutuksia myös pohjoisimman Suomen, nyt maakuntakaavasuunnittelun kohteena olevan alueen maankäytön osalta. Nämä muutokset vaikuttavat merkittäväällä tavalla myös saamelaisten elämään, ympäristöön, elinkeinoihin ja kulttuuriin. Saamelaiskäräjät esittää tässä lausunnossa näkemyksensä saamelaisten kotiseutualuetta koskeviin tai sinne mahdollisesti ulottuviin alueidenkäyttöisiin ehdotuksiin sekä tekee omat ehdotuksensa saamelaisten kotiseutualuetta koskevien kaavamääräysten osalta. Koltta-alueen ja koltasaamelaisten osalta Saamelaiskäräjät pyytää huomioimaan lisäksi Kolttien kyläkokouksen lausunnossaan esittämät näkemykset.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi.
2.1. 400 kV voimajohtolinja Sodankylä-Nuorgam Saamelaiskäräjien kanta 400 kV voimajohdon yhteystarvemerkestään on kielteinen ja Saamelaiskäräjät esittää, että yhteystarvemerkestä poistetaan kaavasta. Saamelaiskäräjät katsoo voimajohdon toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisten kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle. Voimajohdon vaikutukset koostuisivat johtolinja-alueiden rakentamisesta aiheutuvista kasvillisuusmuutoksista ja siitä aiheutuvista porojen lautumien muutoksista ja laidunpoistumasta, rakentamisvaiheen aitarakenteiden muutoksista ja muista poronhoitajien työtä lisäävistä muutoksista, joita voi olla esimerkiksi porojen vakiintuneisiin kulkureitteihin aiheutuvat muutokset. Voimajohto-linjat aiheuttavat muutoksia myös ääniympäristöön, mikä voi lisätä porojen välttämiskäyttäytymistä erityisesti tuulisella säällä. Voimajohtolinja veisi poronhoidolta laidunalueita ja laajentaisi poroille aiheutuvaa häiriövaikutusalueita.3 Linjan suunnittelu, rakentaminen ja huolto lisääisivät oheisrakentamista ja alueella liikkumista. Voimajohdon rakentamisen ja kunnossapidon aikana poroaitoihin voidaan joutua tekemään aukkoja ja veräjiä. Niiden tiedetään lisäävän poronhoitajien työmäärää, sillä veräjien ja aukkojen kiinnipitämisestä etenkin paliskuntien rajalla täytyy huolehtia, jotta porot eivät pääse sekoittumaan naapuripaliskuntien porojen kanssa, mikä lisäisi työmäärää entisestään. Voimajohdolla olisi negatiivisia vaikutuksia myös porojen kulkemiseen ja kuljettamiseen. Suunniteltu voimajohto ja sen vaatima maastokäytävä olisi massiivinen verrattuna nykyiseen suurjännitelinjaan. Uudet ylimääräiset tiet, polut ja linjat voivat saada porot seuraamaan niitä väärin suuntiin. Kun poroja kuljetetaan haastavien alueiden, kuten voimajohtoaukeiden ja teiden kautta, tarvitaan kuljettamistyöhön tavallista enemmän työvoimaa. Ylimääräinen työ lisää poronhoidon kustannuksia ja vaikuttaa elinkeinon kannattavuuteen. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen voimajohtolinjan yhteystarvemerkestä on omiaan herättämään alueen saamelaisissa epätietoisuutta ja epävarmuutta, jolla voi olla negatiivisia vaikutuksia erityisesti saamelaisten perinteisten elinkeinojen tulevaisuuteen. Mikäli esimerkiksi saamelaisnuoret kokevat kilpailevat maankäyttöpaineet liian suuriksi, voivat he päätyä perinteisen elinkeinon sijaan valitsemaan itselleen toisen uran. Saamelaiskäräjät toteaa, että eri tasoisissa kaavoissa tulee pitää huolta siitä, että saamelaisten edellytykset oman kulttuurinsa ylläpitämiseen ja	Valtakunnallisten alueidenkäyttö tavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä. Yhteysverkostojen ja energiahuollon kannalta oleellista on valtakunnallisten tarpeiden turvaaminen siten, että edistetään toimivaa aluerakennetta ja kansainvälistä kilpailukykyä. Toimintavarma energiahuolto on tärkeä osa kansallista huoltovarmuutta. Alueidenkäytön suunnittelulla on keskeinen merkitys energiahuollon toimivuuden varmistamiseksi tarvittavien voimajohtojen ja kaasuputkien toteuttamismahdollisuuksien varmistamisessa. Voimajohto on esitetty maakuntakaavassa yhteystarpeena, jolla ei osoiteta voimajohdon sijaintia. Voimajohdon yhteystarvemerkestä koskevat muun muassa seuraavat suunnittelumääräykset: <i>”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.</i> <i>Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.</i>

kehittämiseen säilyvät (PL 17.3 §). Kaavoittaja on perustuslain nojalla velvoitettu edistämään myös saamelaisten perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia (PL 22 §). Saamelaiskäräjät huomauttaa myös, että voimajohtohankkeen jatkosuunnittelu ei edellytä yhteystarvemerkinä maakuntakaavatasolla, joten merkintä maakuntakaavassa ei ole välttämätön.

Lapin liitto ja Saamelaiskäräjät sopivat 16.1.2023 järjestetyssä neuvottelussa, johon myös Fingridin edustajat osallistuivat, että mikäli yhteystarvemerkinä ei tulla Saamelaiskäräjien vastustuksesta huolimatta poistamaan kaavasta, merkintä täydennetään seuraavasti (**täydennys punaisella**):

Toiminta tulee suunnitella siten, että rakentamisella ei vaaranneta alueen pohjavesiä.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa Natura 2000 -alueisiin kohdistuvat vaikutukset on tarvittaessa arvioitava LSL:n 35 §:n mukaisesti.

Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa hankkeen vaikutusalue saamelaisten kotiseutualueella määritetään yhteistyössä saamelaisten omien edustuselinten kanssa.”

Mahdollinen voimalinjan yksityiskohtaisempi suunnittelu ja vaihtoehtojen valinta tapahtuu YVA-menettelyssä sekä sähkömarkkinalain mukaisessa menettelyssä.

Fingridin ja Norjan kantaverkkoyhtiön Statnettin kanssa tehty selvitys osoittaa, että 400 kV voimajohtoyhteyden tarve Suomesta Norjan Finnmarkkiin ei ole tarpeellinen seuraavan kymmenvuotiskauden aikana vaan se on tarpeellinen vasta pitkän aikavälin kehityssuunnitelmissa, vuoden 2030 jälkeen. 400 kV voimajohdon johtoaukean leveys on yleensä 36–42 metriä ja pylväsrakenteen korkein korkeus on noin 35 metriä. Linjaus pyritään pääsääntöisesti sijoittamaan vanhan 220 kV voimajohdon rinnalle, jolloin johtoaukean kokonaisleveys on paikasta riippuen 90–130 metriä.

Maakuntakaavan suunnittelumääräykset antavat reunaehdot jatkosuunnittelulle.

VOIMAJOHTO, YHTEYSTARVE

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.

Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Toiminta tulee suunnitella siten, että rakentamisella ei vaaranneta alueen pohjavesiä.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa Natura 2000 -alueisiin kohdistuvat vaikutukset on tarvittaessa arvioitava LSL:n 65 §:n mukaisesti.

Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. **Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa hankkeen vaikutusalue saamelaisten kotiseutualueella määritetään yhteistyössä saamelaisten omien edustuselinten kanssa.**

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VNp 14.12.2017) mukaisesti maakuntakaavalla turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.

Punaisella esitetty suunnittelumääräyksen täydennys on viranomaislausunnoilla olleessa maakuntakaavaehdotuksessa huomioitu.

Linjan mahdollisen toteuttamisen yhteydessä on valittava saamelaiskulttuurin ja saamelaisten perinteisten elinkeinojen kannalta vähiten haittaa tuottava linjaus.	
2.2. Moottorikelkkareitin yhteystarve Saariselkä-Raja-Jooseppi-Nellim Saamelaiskäräjät vastustaa Saariselkä-Raja-Jooseppi-Nellim-moottorikelkkareittiä ja esittää, että merkintä yhteystarpeesta poistetaan kokonaan kaavasta. Reitti ei perustu saamelaisten, eikä muiden paikallisten tarpeisiin, vaan sen taustalla on ainoastaan Nellimissä lisääntynyt matkailu. Kelkkailu nyt kyseessä olevalla alueella aiheuttaisi huomattavaa haittaa Ivalon paliskunnan kahden tokkakunnan talvilaitumien hyödynnettävyydelle. Sarmitunturin erämaa-alueen länsipuoli on maastoltaan niin kivikkoista, että kelkkareitti olisi paikallisen arvion mukaan käytännössä mahdollista sijoittaa ainoastaan poronhoidolle vakiintuneille kulkureiteille. Perinteisten elinkeinojen kulkureittien hyödyntäminen jopa kaupalliseenkin safarikelkkailuun ei ole suotavaa eikä hyväksyttävää. Kelkkailu häiritsisi niin porojen kulkemista kuin myös laidunrauhaa. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että Nellimistä on mahdollisuus lähteä kelkkailemaan esimerkiksi useisiin suuntiin Inarijärvelle. Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kyseessä olevasta yhteystarvemerkinästä ei ole oltu vuorovaikutuksessa tai sovittu Metsähallituksen, Ivalon paliskunnan ja sen tokkakuntien, Kolttien kyläkokouksen ja Saamelaiskäräjien kanssa, vaan kunta on esittänyt yksipuolisesti merkintää lisättäväksi kaavaan. Merkintää ei ole tuotu kaavaehdotukseen oikea-aikaiseen alkuperäiskansan edustuselinten kuulemiseen perustuen eikä merkintä myöskään täytä maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaista vaatimusta siitä, että kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.	Aikaisemmassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 (17.5.2021) oli osoitettu moottorikelkkailureitti välille Saariselkä–Raja-Jooseppi. Maakuntakaavaehdotuksen laadinnan käynnistyttyä uudestaan Metsähallitukselta saatiin kommentit moottorikelkkailureitteihin (sähköposti 30.1.2023), jonka mukaan moottorikelkkailu-ura Saariselkä–Raja-Jooseppi on otettu pois käytöstä ja se tulisi poistaa maakuntakaavaehdotuksesta. Inarin kunnasta tuli esitys (sähköposti 9.2.2023), että ko. välille maakuntakaavaehdotuksessa tulisi osoittaa moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä sekä jatkaa sitä Raja-Joosepista Nellimiin (perusteluna matkailun tarpeet). Nyt kaavaehdotuksen ollessa viranomaislausunnoilla kolttien kyläkokous, Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät ovat esittäneet moottorikelkkailun yhteystarpeen poistamista väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim. Lapin rajavartiosta ei vastusta merkinnän osoittamista. Tuleva moottorikelkkailureitti tulisi sijaitsemaan pääosin valtion mailla. Metsähallituksen lausunnon mukaan <i>Saariselkä – Raja-Jooseppi moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta.</i> Maakuntakaavassa on osoitettu moottorikelkkailun runkoreitistö, joka ohjaa maastoliikennelain mukaisten virallisten moottorikelkkailureittien suunnittelua. Maakuntakaavassa osoitetut moottorikelkkailureitit perustuvat lähtökohtaisesti olemassa oleviin reitteihin ja uriin. Maakuntakaavassa ei osoiteta paikallisia moottorikelkkailureittäjä.

	Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa moottorikelkkailun yhteystarvemerkinä väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.
2.3. Ohjeellinen/vaihtoehtoinen yhdystie Nellim–Paatsjoki Saamelaiskäräjät vastustaa Nellim-Paatsjoki -tien merkitsemistä Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040. Saamelaiskäräjät katsoo tien toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisten kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle. Saamelaiskäräjät huomauttaa myös, että kaava-alueella on tarpeen priorisoida jo olemassa olevan tieverkoston ylläpitämistä ja korjaamista.	Paatsjoen tiestä on tehty yleissuunnitelma vuonna 2005 sekä Inarin kunta on tehnyt selvityksen YVA –tarveharkintaa varten 2014. Paatsjoentie on osoitettu voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa merkinnällä seututie uusi. Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 tieyhteys on osoitettu merkinnällä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen. Maakuntakaavassa ohjeellisenä osoitettu Nellim–Paatsjoki-tieyhteys kuuluu koltta-alueeseen. Kolttien kyläkokous kannatti maakuntakaavan viranomaislausunnossa (28.2.2020) tieyhteysmerkinnän säilyttämistä Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040. Kolttien kyläkokous viranomaislausunnossa (22.6.2023) ei kannata Nellim-Muotkavaara (Paatsjoen tie) ohjeellisen yhdystien merkinnän sisällyttämistä maakuntakaavaan. Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous vastustavat tieyhteyden osoittamista maakuntakaavaehdotuksessa. Katsovat tien toteutuessaan aiheuttavan huomattavaa haittaa saamelaisten kulttuurille, erityisesti saamelaiselle poronhoidolle. Tiedusteltu sähköpostitse 28.4.2023 Norjasta Troms og Finnmark Fylkeskommunesta tien rakentamista Norjan puolelle ja heiltä saadun vastauksen (sähköposti 28.4.2023) mukaan heillä ei ole suunnitelmia rakentaa tietä Pasvikdalenista Suomen rajalle. Tien rakentamiskustannukset on arvioitu vuonna 2005, mutta hankkeen jatkosuunnittelua ei nähty realistisena Poistetaan maakuntakaavaehdotuksesta Paatsjoen tien merkintä yhdystie ohjeellinen / vaihtoehtoinen
2.4. Huomiot poronhoitoa tukevista kaavamerkinnöistä Saamelaiskäräjät esittää seuraavia täydennyksiä kaavamerkintään Poronhoidon kannalta erityisen tärkeä alue/kohde/aita ph (täydennykset punaisella): PORONHOIDON KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE/KOHDE/AITA	

Merkinnällä osoitetaan poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä alueita, kohteita tai kiinteitä laidunkiertoaitoja sekä valtakuntien väliset poroesteaidat. <i>Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valita poroelinkeinon kannalta kestävä ratkaisu.</i> Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja. <i>Moottorikelkkailu- ja ulkoilureitit tulee suunnitella niin, että ne risteävät mahdollisimman harvoissa kohdissa pysyvän poroaidan kuten työ- ja laidunkiertoaidan kanssa ja että porojen kulku aidan läpi reitin kohdalta pyritään estämään. Moottorikelkkailureittien linjauksessa huomioidaan 1,5 km ohjeellinen häiriöetäisyys suhteessa poronhoidon kannalta tärkeisiin kohteisiin kuten erotuspaikkoihin rakenteineen.</i> Edellä esitetty täydennysehdotus koskien virkettä ”ja valita poroelinkeinon kannalta kestävä ratkaisu” viittaa Moottorikelkkareitti -kaavamerkintää koskevan kaavaselostuksen tekstiin. Kohdassa todetaan: Uusia reittejä suunniteltaessa tulisi olla yhteydessä paikallisiin paliskuntiin sekä pyrkiä löytämään reittisuunnittelussa poroelinkeinon kannalta kestävä ratkaisu (kaavaselostus, versio 13.3.2023, s. 155). Jälkimmäinen täydennysehdotus perustuu muun maankäytön poronhoidolle aiheuttamaa vaikutusta selvittäneisiin tutkimuksiin, joiden perusteella muu maankäyttö aiheuttaa häiriöalueen porojen välttämiskäyttämisen vuoksi. Tämä merkitsee laidunalueen toiminnallisuuden vähenemistä osittain tai häviämistä kokonaan. Moottorikelkkareittien on havaittu vaikuttavan porojen alueiden valintaan sekä aikaisin että myöhään talvella eli saamelaiden kotiseutun alueen olosuhteissa etenkin kevättalvella, jolloin porot pääosin välttivät oleskelua 1500 m lähempänä moottorikelkkauria. Saamelaiskäräjät esittää lisäksi, että kaavaselostuksen edellä lainattuun kohtaan lisätään seuraava täydennys (täydennys punaisella): Uusia reittejä suunniteltaessa tulisi olla yhteydessä paikallisiin paliskuntiin sekä pyrkiä löytämään reittisuunnittelussa poroelinkeinon kannalta kestävä ratkaisu. Moottorikelkkailureittien linjauksessa pyritään huomioimaan 1,5 km ohjeellinen häiriöetäisyys suhteessa poronhoidon kannalta tärkeisiin kohteisiin kuten erotuspaikkoihin, vasoma-alueisiin tai porotokkien kokoamisalueisiin. Täydennystä esitetään selostustekstiin, koska moottorikelkkareittiä koskevaan kaavamerkintään liittyvää määräystä ei Maakuntakaavamääräykset ja merkintöjen selitykset – ehdotuksessa ole esitetty. Tarkoitus on näillä keinoilla edistää lisääntyvän moottorikelkkailun ja poronhoidon yhteensovittamista	Punaisella esitetty suunnittelumääräyksen täydennys on viranomaislausunnoilla olleessa maakuntakaavaehdotuksessa huomioitu. Maakuntakaavan yleismääräysten mukaan: <i>”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet.”</i> Moottorikelkkailureittien häiriöetäisyys tulee tutkia tarkemmin reittisuunnittelussa ja kuntakaavoissa. Täydennetään kaavaselostusta ja nostetaan häiriöetäisyys esimerkinomaisesti selostukseen.
Saamelaiskäräjät katsoo Euroopan muuttuneen turvallisuustilanteen, matkailun kasvun sekä maakuntakaavaehdotuksen sisältämien aluevarausten vuoksi entistäkin tarpeellisemmaksi kehittää uutta paliskuntakohtaista aluevarausmerkintää ”Yhtenäisenä pysytettävä porolaidunalue” tukemaan poronhoitoa koskevia merkintöjä. Merkinnällä varmistettaisiin maankäytön suunnittelussa saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen sekä poronhoidon kannalta merkittävien yhtenäisten alueiden säilyminen. Merkintä edesauttaisi tasapainoittamaan sitä, että nyt käsillä olevassa kaavaehdotuksessa poronhoidon sisältäviä aluevarauksia esitetään muutettavaksi useamman pääkäyttömuodon kattaviksi. Merkintää voisi myös paliskunnan sitä halutessa palvella poronhoidon ja muun maankäytön yhteensovittamista kaava-alueella.	Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan maakuntakaavassa koko maakuntakaava-aluetta koskevilla määräyksillä: <i>”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on</i>

neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.”

Lisäksi poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan M-1-, Ms-1- ja MU-3-merkinnöillä sekä poronhoidon kannalta erityisen tärkeillä alue/kohde/aita -merkinnöillä. Maakuntakaavassa osoitetut erämaa-alueet (Se) ja luonnonsuojelualueet (SL) tukevat myös poronhoidon toimintaedellytyksiä.

Lisäksi useisiin kaavamerkintöihin liittyy poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvaavia määräyksiä. Maakuntakaavassa osoitetaan lisäksi saamelaisten kotiseutualue, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue ja paliskuntarajat.

METSÄTALOUS- JA PORONHOITOVALTAINEN ALUE (M-1)
Merkinnällä osoitetaan pääasiassa metsätalouteen ja poronhoitoon tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin.

Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

LUONTAISTALOUS- JA PORONHOITOVALTAINEN ALUE (Ms-1)
Merkinnällä osoitetaan pääasiassa luontaiselinkeinokäyttöön ja poronhoitoon tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin.
Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon saamelainen rakennusperinne sekä turvattava tiivis ja luonteva yhteys luonnonympäristöön.

ERÄMAA-ALUE
Merkinnällä osoitetaan erämaalain nojalla perustettuja erämaa-alueita, jotka on perustettu erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittämiseksi. Erämaa-alueet sisältyvät Natura 2000 -verkostoon.
Erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa tulee ottaa huomioon valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät veneretkeily-, moottorikelkkailu- ja ulkoilureitit sekä saamelaiskulttuuriin kuuluva pienimuotoinen matkailu.

	<i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i> LUONNONSUOJELUALUE Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita tai kohteita sekä Natura 2000 -verkostoon sisällytettyjä alueita.
Saamelaiskäräjät esittää, että koko maakuntakaava-alueita koskevaa suunnittelumääräystä alueidenkäytön osalta muutetaan jommallakummalla seuraavista tavoista: A) “Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten pelto- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja –elinkeinojen kannalta merkittävien yhtenäisten alueiden säilymisestä.” B) “Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten pelto- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja –elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.”	Maakuntakaavaehdotuksen esitetty suunnittelumääräys on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen. Säilytetään maakuntakaavaehdotuksessa ollut suunnittelumääräys alkuperäisen mukaisena.
2.5. Matkailu ja mv-alueet Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan matkailurakentaminen ja ohjelmapalvelut tulee keskittää jo olemassa olevien matkailualueiden välittömään läheisyyteen, joissa on ennestään olemassa tarvittava infra, ja joiden rakentaminen aiheuttaa saamelaisten kulttuurille perinteisine elinkeinoineen mahdollisimman vähän haittaa. Saamelaiskäräjät painottaa, että matkailurakentamisen ja ohjelmapalvelujen ei tulisi laajeta ennestään rakentamattomille alueille, koska sillä on negatiivisia vaikutuksia niin saamelaisten kotiseutualueen herkälle arktiselle luonnolle ja vesille sekä saamelaisten perinteisille elinkeinoille, jotka edellyttävät puhtaita ja elinvoimaisia maita ja vesiä. Matkailun laajenemisella ennestään rakentamattomille alueille on vaikutuksia myös sosiaaliseen kestävyysalueeseen. Saamelaiskäräjät muistuttaa, että alue on ensisijaisesti vakituisesti alueella asuvan väestön, niin saamelaisen kuin suomalaisen, lähinautinta-alueita. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että monet kylät kaavoitettavalla alueella ovat muutoksessa matkailurakentamisen, matkailupalvelujen ja loma-asutuksen lisääntymisen myötä. Tämä tuo mukanaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen sosiaalisia paineita, kun alueen uudet käyttäjät eivät tunne tai kunnioita esimerkiksi saamelaisten tapaoikeutta.	Kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueen suunnittelumääräyksen mukaan <i>matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen.</i> Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan matkailun ja virkistykseen laatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavatasolla sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän perusperiaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Matkailupalveluiden alueita (RM) ei ole laajennettu voimassa olevasta Pohjois-Lapin maakuntakaavasta. Matkailupalvelujen kohteita (kohdemerkintä) on lisätty. Maakuntakaavassa osoitetut matkailupalveluiden alueet ja matkailukohteet perustuvat olemassa olevaan matkailutoimintaan.
2.5.1. Inarijärven matkailualue mv 8404	

Saamelaiskäräjät esittää, että Inarijärven matkailualueita pienennetään olemassa olevien matkailu-keskusten välittömään läheisyyteen siten, että 1) Nellim, 2) Ivalo ja 3) Inari-Riutula muodostavat omat matkailualueensa. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan toistaiseksi rakentamattomat, kyläkeskusten ulkopuoliset Inarijärven ranta-alueet tulisi säästää matkailurakentamiselta. Saamelaiskäräjät on linjannut, että vaalikauden aikana pyritään muun muassa suojaamaan saamelaisten kotiseutualueen vesistöjä maankäytön päästöiltä sekä edistämään matkailurakentamisen rajoittamista kuntakeskittymien ulkopuolella kiinnittäen erityisesti huomiota Inarijärven rantoihin. Inarijärvi on inarinsaamelaisten perinteistä asuma- aluetta sekä kulttuurimaiseman ydintä ja sillä on korvaamaton merkitys inarinsaamelaisten identiteetille ja elämänmuodolle. Järvi ympäristöineen ja inarinsaamelaisten kesä- ja talvipaikkoinen on merkittävä osa saamelaisten kulttuuriperintöä. Inarijärven matkailualueen pilkkominen on perusteltua myös porojen laidunalueiden turvaamisen näkökulmasta. Esitetyn matkailualueen sisään jäisi kolmen paliskunnan, Hammastunturin, Muddusjärven ja Ivalon, laidunalueita. Saamelaiskäräjät painottaa edelleen, että saamelaisten kulttuuriperintökohteiden matkailunähtävyysskäyttöön tulee kiinnittää huomiota myös kaavoituksessa. Saamelaiskäräjät on Inarin alueella huolissaan erityisesti Pielpajärven erämaakirkosta, jonka seiniä ja muita rakenteita on turmeltu muun muassa kaivertamalla niihin nimikirjaimia. Pielpajärven kirkko sijoittuu Pielpajärven kentän kulttuurimaisemaan ja on erittäin arvokas saamelaisen kulttuuriperinnön kohde harvinaislaatuudessaan. Kirkko on edelleen seurakunnan käytössä. Sen kunnostamiseksi ja suojaamiseksi turmeltumiselta tehdään aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Alueen osoittaminen mm. matkailuun varatuksi alueidenkäyttömerkinnällä MU-3 lisäisi Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kohteen kulumisen ja turmeltumisen riskiä (vrt. alla). Mikäli saamelaisten kulttuuriperintökohteille ohjataan tietoisesti vierailijoita, tulisi pitää huolta myös tarvittavista toimista kohteiden suojaamiseksi ja kulumisen sekä tuhoutumisen estämiseksi.	Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistystyksen kehittämisen kohdealue (mv) -kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Pielpajärven kirkko on osoitettu maakuntakaavaedotuksessa merkinnällä Sa-SR-1 3030 Saamelaiskulttuuri, rakennussuojelukohde Merkinnällä osoitetaan saamelaiskulttuuriin liittyvät kirkkoloilla tai rakennusperinnön suojelemisesta annetulla lailla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja valtakunnallisesti tärkeitä alueita tai kohteita. <i>Suojelukohteen kulttuurihistoriallisten arvojen heikentäminen on kielletty. Uudis- ja lisärakentaminen tulee sovittaa sijainniltaan, mittakaavaltaan ja rakennustavaltaan arvokkaaseen rakennuskantaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön.</i> <i>Kohdetta koskevista suunnitelmista on Museovirastolle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.</i> Pielpajärven alue on osoitettu Inarijärven osayleiskaavassa merkinnällä VR/v RETKEILY- JA ULKOILUALUE, JOKA ON TARKOITETTU VALTION TOTEUTETTAVAKSI Muu kuin yleistä virkistystä sekä alueen hoitoa ja valvontaa palveleva rakentaminen on kielletty. Vesistöä rajaavaa puustoa ei saa poistaa. Maakuntakaavan MU-3 -merkintä on linjassa Inarijärven osayleiskaava merkinnän kanssa.
2.5.2. Saariselkä-Ivalo-matkailualue mv 8402 Saamelaiskäräjät esittää, että Saariselkä-Ivalo-matkailualueita pienennetään olemassa olevien matkailukeskusten välittömään läheisyyteen, siten että 1)	Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistystyksen kehittämisen

Vuotso-Tankavaara, 2) Kakslauttanen-Kiilopää-Saariselkä ja 3) Ivalo muodostavat omat matkailualueensa. Tällä hetkellä kaavassa on varattu matkailun vetovoima-alueeksi koko matka Vuotsosta Ivaloon saakka. Ivalosta eteenpäin puolestaan jatkuu Inarijärven matkailualue aina pohjoisessa Riutulaan ja idässä Nellimiin saakka. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan näin laajoille yhtenäisille matkailun vetovoima-alueille ei ole esitetty hyväksyttäviä perusteita. Saariselän osalta Saamelaiskäräjät huomauttaa, että matkailun ei tulisi levitä ennestään rakentamattomille alueille, sillä Saariselän alueen matkailu muodostaa tälläkin hetkellä saamelaisen poronhoidon näkökulmasta suuren häiriöalueen, etenkin kun otetaan lisäksi huomioon alueen länsipuolella olevat laajat kullanhoidon-alueet.	kohdealue (mv) -kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisesti osoitettuja yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Maakuntakaavan tavoitteena, että Vuotso–Saariselkä–Ivalo mv -vyöhykkeen välillä tulisi kehittää matkailua ja virkistystä yhteistyössä eri alueiden kesken. Vyöhykettä on kavennettu keskusten välillä koskemaan vt 4:n vartta.
2.5.3. Metsätalous-, matkailu- ja poronhoitoalue MU-3 Merkinnällä MU-3 osoitetaan alueita, jotka on tarkoitettu pääasiassa metsätalouteen, matkailuun ja poronhoitoon. Näitä alueita on osoitettu Saariselän länsipuolelle matkailualueita täydentämään (Ivalon paliskunnan aluetta) sekä Inarin kirkonkylän länsi- ja eteläpuolella Inarin retkeilyalueelle (Hammastunturin ja Muddusjärven paliskuntien alueita) ja kirkonkylän koillispuolella Pielpajärven ja Pielpaniemen alueille. Merkintää koskevat seuraavat suunnittelumääräykset: <i>Alueen virkistys-, maisema- ja luontoarvot huomioon ottava metsätalous on sallittua. Alueelle voidaan suunnitella sijoitettavaksi luontoon ja maisemaan sopivalla tavalla retkeilyn ja ohjelmapalvelujen tukikohtia. Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset. Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i> Merkintä asettaa matkailun tasavertaiseksi maankäyttömuodoksi metsätalouden ja poronhoidon kanssa. Merkintä ohjaa alueille voimakkaasti matkailua nykyisten maankäyttömuotojen lisäksi. Tällainen kaavamerkintä, joka yhdistää keskenään kilpailevaa maankäyttöä, ei palvele alueidenkäytön järjestämisen selkeyttä vaan päinvastoin, luo epäselvyyttä. Merkinnän vaikutuksia arvioitaessa on huomioitava, että maakuntakaavalla ei pystytä ohjaamaan matkailutoiminnan mukanaan tuomaa liikennettä ja liikkumista, joista koituu maaston kulumista, roskaantumista ja poronhoidollisen arvon heikkenemistä laidunalueiden laadun ja hyödynnettävyyden kärsiessä. Saamelaiskäräjät esittää MU-3-alueiden poistamista kaavasta ja että kyseiset alueet korvataan M-1 –merkinnällä	Maakuntakaavassa metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltaiset alueet, joilla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU-3) on sijoitettu olemassa olevien matkailualueiden yhteyteen (Tankavaara, Saariselkä, Inarin kirkonkylä). Merkintään liittyy suunnittelumääräys: ”Alueen virkistys-, maisema- ja luontoarvot huomioon ottava metsätalous on sallittua. <i>Alueelle voidaan suunnitella sijoitettavaksi luontoon ja maisemaan sopivalla tavalla retkeilyn ja ohjelmapalvelujen tukikohtia.</i> <i>Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.</i> <i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”</i> Maakuntakaavoitus on erilaisten tavoitteiden ja intressien yhteensovittamista. Kohteiden tarkempi suunnittelu ratkaistaan kuntakaavoituksella. Maakuntakaavan Saariselän MU-3 -rajaus perustuu Ivalon alueen osayleiskaavan matkailun ohjelmapalvelualue (RM-02) -merkintään. Yleiskaavan mukaan: ”Alueelle saa rakentaa aktiiviseen luontomatkailuun liittyviä rakennuksia ja rakennelmia, kuten kotia tai laavuja. Alueelle ei saa sijoittaa majoitustiloja. Alueelle tulee laatia käyttösuunnitelma ennen rakentamisen aloittamista...” Inarin kirkonkylän osalta maakuuntakaavan MU-3 rajausta perustuu Inarijärven osayleiskaavan VR/v (retkeily- ja ulkoilualue, joka on tarkoitettu valtion toteutettavaksi) ja VR-1 (retkeily-, ulkoilu- ja poronhoitovaltainen alue) merkintöihin.

2.4.4. Jäämeren käytävä Jäämeren käytävä -merkintää koskeva kaavamääräys on alueidenkäytön ohjaamisen näkökulmasta epäselvä. Periaatteessa näin avoimilla kirjauksilla voidaan vaikuttaa jopa suunnittelutarveratkaisuihin ja rakennuslupiin yleiskaava-alueen ulkopuolella. Saamelaiskäräjät esittää, että kaavaan lisätään tieyhteyden kehittämistä koskeva merkintä välille Kaamanen - Näättämö ja muutetaan Jäämeren käytävää koskevan merkinnän kaavamääräystä seuraavasti (muutokset ja täydennykset punaisella): ”Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti tärkeä pohjoismainen kehittämiskäytävä. Käytävää kehitetään pohjoismaiden välisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Käytävään voidaan sijoittaa sähkölinjoja ja tietoliikenneyhteyksiä. Alueen suunnittelussa huomioidaan paikallisyhteisön tarpeet. Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”	Kantatie Kaamasen ja Näättämön välillä on osoitettu merkittävästi parannettavaksi sekä Jäämeren käytävän kehittämisperiaatemarkintä tukee tieyhteyden kehittämistä. Jäämeren käytävällä on pohjoismaita laajempaa merkitystä. Lappi-sopimus mukaan valtakunnalliset kehittämiskäytävät ovat Lapissa maakunnan ja valtakuntien rajat ylittäviä kansainvälisen taloudellisen toiminnan kehittämisalueita. Merkinnän suunnittelumääräys: ” Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisten liikenneyhteyksien sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset sekä rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.” sisältää sähkölinjat ja tietoliikenneyhteydet. Täydennetään suunnittelumääräys seuraavasti: ” Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”
2.5. Muut huomiot Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisten kohteiden merkitseminen maakuntakaavaan on Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan asianmukaista. Arvokas vesistö -merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti uhanalaisen eliölajiston, luonnon monimuotoisuuden ylläpidon ja kalastuksen kannalta erityisen arvokkaita virtavesistöjä. Vesistöalueen ympäristön suunnittelussa ja käytössä on huolehdittava, ettei vesistöjen tilaan vaikuttavissa toimenpiteissä vesistön erityisiä luonnon- ja kalastusarvoja heikennetä. Saamelaiskäräjät pitää uutta merkintää hyvänä ja tarpeellisenä. Merkintä turvaa osaltaan pohjoisimman Suomen arvokkaita vesistöjä sekä saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin kuuluvaa kalastusta. Saamelaiskäräjät pitää paliskuntien kuvausten sisällyttämistä maakuntakaavan myönteisenä. Kultakin paliskunnalta tulee pyytää ennen julkista kuulemistä hyväksyntä ja mahdolliset muokkausesitykset kirjallisesti. Saamelaiskäräjät pyytää Lapin liittoa korjaamaan kaikista kaavamateriaaleista ”saamelaisalueen” laissa käytetyksi termiksi ”saamelaisten kotiseutualue”. Saamelaiskäräjät pyytää myös, että Lapin liitto tarkastaisi Tenoa ja Tenon kalastusta koskevat kohdat kaavamateriaaleista sellaisiksi, että ne huomioivat vallitsevan tilanteen alueella.	Merkitään tiedoksi. Merkitään tiedoksi. Liite 9. paliskunkahtaiset kuvaukset ovat olleet paliskunnilla täydennettävänä. Korjataan kaava-aineistoa. Korjataan kaavaselistusta.
3. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi	Maakuntakaava on yleispiirteinen ja strateginen alueidenkäytön suunnitelma.

Maankäyttö- ja rakennuslain lähtökohdista ja kaavoituksen yhteydessä tehtävästä vaikutusten arvioinnista on säädetty lain 9 §:ssä, jonka mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Maakuntakaavan vaikutusten arviointia tulee Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan täydentää vielä saamelaisten oikeuksien osalta. Maakuntakaavan vaikutustenarvioinnissa tulee arvioida nykyistä kattavammin kaavan merkittävät vaikutukset saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan. Saamelaisten kotiseutualueella saamelaisten kannalta merkittäviä vaikutuksia aiheuttavia kaavamerkintöjä ovat ainakin 400 kV voimajohto, moottorikelkkareitin yhteystarve Saariselkä-Raja-Jooseppi-Nellim, matkailun vetovoima-alueet, metsätalousvaltaiset alueet sekä kylmätestausalueet.	Maakuntakaavan vaikutustenarviointi on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti ja maakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset ja maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaavamerkinnät vastaavat maakunnan tarkoituksenmukaista alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Täydennetään vaikutusten arviointia.
4. Lopuksi Pohjois-Lapin maakuntakaavaa ei ole laadittu saamelaisten kotiseutualueen osalta saamelaisten omista lähtökohdista ja kehittämistarpeista käsin, mikä näkyy kaikissa kaavamateriaaleissa. Suunnittelun kohteena oleva alue on suurilta osin saamelaisten kotiseutualuetta, mutta saamelaiskulttuurille ja saamelaisten perinteisille elinkeinoille kaava tuo mukanaan lähinnä haasteita ja haittavaikutuksia. Kaavamateriaaleissa suhtaudutaan vähätellen ilmastonmuutokseen, joka on niin saamelaisille kuin koko maapallon muulle väestölle yksi lähitulevaisuuden suurimmista kriiseistä. Kaavaselostuksessa todetaan, kuinka Jäämeren jääpeite vähenee ilmastomallien simulaatioita nopeammin ja kuinka se mahdollistaa uusia kuljetus- ja logistiikkareittejä ja tavaravirtojen kasvun Lapin alueella. Tällainen ajattelutapa poikkeaa täysin saamelaisten tavasta hahmottaa maailmaa. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan myös maakuntakaavassa tulisi tavaravirtojen ja logistiikkareittien sijaan keskittyä sellaisten kaavaratkaisujen tekemiseen, jotka hillitsevät ilmastonmuutoksen vaikutuksia tai vähintäänkin auttavat luontosidonnaisia elinkeinoja ja saamelaista kulttuuria sopeutumaan muutoksiin. Kaavan hyödyt ja mahdollisuudet näyttäytyvät saamelaisille hyvin vähäisinä. Saamelaiskäräjät painottaa, että maakuntakaava tulisi laatia ennen kaikkea alueen asukkaita varten ja heidän tarpeensa ja toiveensa tulisi näkyä kaavan lopputuloksessa. Nyt käsillä olevassa kaavaehdotuksessa näkyy lähinnä matkailuelinkeinon, energiateollisuuden ja muun teollisen maankäytön intressit. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ei voida katsoa vastaavan saamelaisten näkemystä siitä, millä tavalla saamelaisten kotiseutualueen alueidenkäyttöä tulisi seuraavan parinkymmenen vuoden aikana ohjata. Kun otetaan huomioon kaavamääräykset kokonaisuutena sekä niiden vaikutukset saamelaisten kotiseutualueen ympäristöön ja ilmastoon, ja sitä kautta edelleen saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, kaavalla on nyt ehdotetussa muodossa merkittäviä negatiivisia vaikutuksia saamelaisille. Näitä vaikutuksia voidaan vähentää tässä lausunnossa esitetyin toimin.	Perustuslain 17 §:n 3 momentin säännös on sisällytetty maakuntakaavaan. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on annettu koko maakuntakaava-aluetta koskevan suunnittelumääräys: ”<i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i>” Kaavan laadinnassa sovitetaan yhteen perustuslain, kansainvälisen oikeuden sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen suunnittelujärjestelmän velvoitteita. Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan maakuntakaavassa koko maakuntakaava-aluetta koskevilla määräyksillä, M-1-, Ms-1- ja MU-3-merkinnöillä sekä poronhoidon kannalta erityisen tärkeillä alue/kohde/aita -merkinnöillä. Lisäksi maakuntakaavassa osoitetaan saamelaisten kotiseutualue, koltta-alue, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettun alueen raja ja paliskuntarajat. Maakuntakaavoitus on eri tavoitteiden ja maankäyttöintressien yhteensovittamista. Maakuntakaavan laadinnan aikana on kehitetty saamelaiskulttuuria tukevia ja huomioon ottavia maakuntakaavamerkintöjä ja suunnittelumääräyksiä.
Saamelaismuseo Siida Lapin liitto on pyytänyt Saamelaismuseo Siidan lausunnon Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 24.4.2023 päivätystä kaavaehdotuksesta.	

Maakuntakaavaan liittyvä aineisto on ollut saatavilla Lapin liiton internet-sivuilla. Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 koskee Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntia. Saamelaismuseum Siida on saamelaisalueella toimivaltainen viranomaisen arkeologisen kulttuuriperinnön sekä maiseman ja rakennusperinnön suojelun ja hoidon suhteen, ja lausuu kaavaehdotuksesta niiltä osin kuin se koskee Saamelaismuseum viranomaistehtävää saamelaisten kotiseutualueella eli Inarin ja Utsjoen kuntia sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta. Maakuntakaavan 2040 tavoitteena on saada alueelle kaikkia maankäyttömuotoja koskeva maakuntakaava, jolla kumotaan lainvoiman 28.1.2008 saanut Pohjois-Lapin maakuntakaava. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 yleisenä tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys. Maakuntakaavan merkitys maankäyttöä ohjaavana asiakirjana on Pohjois-Lapissa erityisen suuri, koska alempia kaavatasoja on laadittu tyypillisesti vain keskustaajamille ja matkailualueille. Lapin liiton valtuusto palautti 17.5.2021 Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 uudelleen käsittelyyn. Saamelaismuseum on antanut aiempaan kaavaehdotukseen lausunnon 10.3.2020 (D.s. 325). Maakuntakaavaprosessin aikana Saamelaismuseum on osallistunut luonto- ja maisemaselvitystä varten perustetun asiantuntijatyöryhmän toimintaan, sekä 28.9.2018 järjestettyyn viranomaisneuvotteluun.	Merkitään tiedoksi.
Kaavakartta Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021) on merkitty kaavakarttaan 2021 päivitetyn inventoinnin mukaisesti. Maakunnalliset maisema-alueet muutettu valtakunnallisiksi (Sa-maV), samalla on tarkistettu alueiden rajaukset päätöksen mukaiseksi sekä lisätty aikaisemmin puuttunut Nellimin maisema-alue.	Merkitään tiedoksi.
Kaavamerkinnot ja -määräykset Aiemmassa maakuntakaavan 2040 ehdotusvaiheeseen antamassaan lausunnossa Saamelaismuseum on todennut, että saamelaisten kotiseutualue on saamelaista kulttuurimaisemaa ja kulttuuriympäristöä, joka on osa saamelaista kulttuuriperintöä. Viitaten tähän, koko maakuntakaava-aluetta koskeva määräys kulttuuriperintötiedon ajantasaisuuden varmistamisesta ja alueellisen vastuumuseon kuulemisesta asiantuntijana on saamelaisen kulttuurimaiseman ja -ympäristön ja siten myös kulttuuriperinnön säilymisen kannalta tärkeä. Määräys koskee maanpäällistä ja vedenalaista arkeologista kulttuuriperintöä, rakennettua kulttuuriympäristöä ja maisemaa. Saamelaisen kulttuuriympäristön tärkeä osa on perinteiset elinkeinot. Kulttuurimaisema sisältää perinteiset elinkeinojen tarvitsemat ja käyttämät resurssit, ja yhteisön hallitsemien perintetiedon ja -taidon avulla tarvittavia resursseja osataan käyttää oikein. Poronhoidon kannalta erityisen tärkeä alue/kohde/aita -merkintä (ph) on täydennetty asianmukaisesti niin, että alueen suunnittelussa turvataan poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valitaan poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu. Saamelaismuseum on aiemmassa lausunnossaan ehdottanut, ja ehdottaa edelleen lisäystä maankäytön suunnittelua koskevaan määräykseen todeten, että saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen sekä poronhoidon kannalta on huolehdittava merkittävien yhtenäisten alueiden säilymisestä.	Merkitään tiedoksi. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 turvataan saamelaisten perinteisten elinkeinojen ja elämänmuodon säilyttämistä ja kehittämistä seuraavasti: Maakuntakaavassa on annettu yleismääräykset: <i>”Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten pelto- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.</i> <i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”</i> Poronhoidon ja siten myös saamelaiskulttuurin toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan

	maakuntakaavassa koko maakuntakaava-aluetta koskevilla määräyksillä: <i>”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.”</i> Useisiin maakuntakaavan kaavamerkintöihin liittyy määräys: <i>”Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”</i> Maakuntakaavassa osoitetaan lisäksi saamelaisten kotiseutualue, koltta-alue, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen raja ja paliskuntarajat.
Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealue -merkinnällä (mv) on osoitettu laajoja alueita. Merkintää koskevaan määräykseen on tehty tarpeellinen täydennys: Matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Merkinnällä MU-3 osoitetaan matkailu tasavertaiseksi maankäyttömuodoksi metsätalouden ja poronhoidon kanssa. Kyseiset maankäyttömuodot ovat usein ristiriidassa keskenään ja siten mahdollisesti aiheuttavat paikallisia konflikteja. Kaksi MU-3-merkinnällä osoitettua aluetta ovat valtakunnallisesti sijaitsevat arvokkaalla maisema-alueella. Matkailun tuomia lieveilmiöitä ei voida maakuntakaavan avulla estää. Tämän vuoksi Saamelaismuseum ehdottaa, että MU-3-merkintä hylätään ja korvataan kyseiset alueet M-1-merkinnällä.	Merkittään tiedoksi. Maakuntakaavassa metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltaiset alueet, joilla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU-3) on sijoitettu olemassa olevien matkailualueiden yhteyteen (Tankavaara, Saariselkä, Inarin kirkonkylä). Merkintään liittyy suunnittelumääräys: <i>”Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.”</i> Maakuntakaavoitus on erilaisten tavoitteiden ja intressien yhteensovittamista. Maakuntakaavan Saariselän MU-3 -rajaus perustuu Ivalon alueen osayleiskaavan matkailun ohjelman palvelualue (RM-02) -merkintään. Yleiskaavan mukaan: <i>”Alueelle saa rakentaa aktiiviseen luontomatkailuun liittyviä rakennuksia ja rakennelmia, kuten kotia tai laavuja. Alueelle ei saa sijoittaa majoitustiloja. Alueelle tulee laatia käyttösuunnitelma ennen rakentamisen aloittamista ...”</i> Inarin kirkonkylän osalta maakuuntakaavan MU-3 rajausta perustuu Inarinjärven osayleiskaavan VR/v (retkeily- ja ulkoilualue,

	joka on tarkoitettu valtion toteutettavaksi) ja VR-1 (retkeily-, ulkoilu- ja poronhoitovaltainen alue) merkintöihin. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan matkailun ja virkistyslaatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavatasolla sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä.
Voimajohdon yhteystarve (z/yt) -merkintää on tehty tarpeellinen lisäys: yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa hankkeen vaikutusalue saamelaisen kotiseutualueella määritetään yhteistyössä saamelaisten omien edustajien kanssa.	Merkittään tiedoksi.
Sa-etuliitteiset, kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät saamelaiseen kulttuuriin liittyvät kohteet ja niiden merkinnät on määritetty Lapin liiton pyynnöstä yhteistyössä Saamelaismuseon kanssa. Edellä mainituilla merkinnöillä turvataan alueen suunnittelussa saamelaiselle kulttuuriympäristölle ja maisemalle arvokkaita alueita sekä kohteita. Merkintöihin liittyvät määräykset ovat Saamelaismuseon näkemyksen mukaan riittävät.	Merkittään tiedoksi.
Saamelaismuseo kiinnittää edelleen huomiota määräykseen maa-ainesten otto-alue (EO). Niiden salliman maankäytön vaikutukset voivat kohdistua ennestään tuntemattomaan arkeologiseen kulttuuriperintöön. Kaavamääräykseen tulisi lisätä maininta: ”Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto.”	Maakuntakaavassa on annettu koko kaava- aluetta koskeva suunnittelumääräys: ” Alueiden käyttöä suunniteltaessa tulee varmistaa kulttuuriperintötiedon ajantasaisuus (kulttuuriympäristön ja/tai maiseman kannalta tärkeät alueet tai kohteet, kiinteät muinaisjäännökset tai muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet), ja oltava yhteydessä alueelliseen vastuumuseoon sekä varauduttava tarpeellisiin selvityksiin. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Määräys koskee myös vedenalaisia muinaisjäännöksiä.” Koko kaava- aluetta koskeva suunnittelumääräys koskee maakuntakaavaehdotuksessa osoitettuja maa-aineisten ottoalueita sekä myös mahdollisia uusia alueita, joita ei ole osoitettu maakuntakaavassa.
Kaavaselostus Kaavaselostuksen luvussa 2.3.3 <i>Muinaisjäännökset</i> on luettelo Valtakunnallisesti merkittävistä muinaisjäännöksistä Pohjois-Lapin alueella. Valtakunnallisesti merkittävien muinaisjäännösten luetteloa ollaan päivittämässä Museoviraston VARK – Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet -hankkeessa, joka valmistuu vuoden 2023 aikana. Kohteiden määrä tulee lisääntymään ja luettelo olisi hyvä päivittää kaavaselostukseen hankkeen valmistuttua. Kaavaselostuksen luvussa 6.12.12 Muinaismuistokohde kohteen SM 3531 nimi on edelleen	Korjataan kaavaselostukseen kirjoitusvirhe ja käytetään oikeankielistä ilmaisua.

virheellinen. Kyseessä on *Täyssinän rauhan rajakivi*, ei *Täyssinän rauhankivi*.

Vaikutusten arviointi

Edellisen kaavaproessin aikana Saamelaismuseum on huomauttanut, että kaavan vaikutusten arviointia saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle ei ole aluerakenteen erityispiirteiden tunnistamisesta huolimatta tehty sillä tavalla kuin MRL 9§ ja saamelaisten alkuperäiskansa-asema edellyttävät. Saamelaismuseum toteaa, että vaikutusten arvioinnin tulee vastata vaatimuksia, joita saamelaiskulttuurin asema edellyttää.

Lapin liitto on lausuntopyynnössään pyytänyt erityisesti kiinnittämään huomiota neljään aluevaraukseen. Kulttuuriperinnölle ja maisemalle merkittäviä vaikutuksia aiheuttavia aluevarauksia ovat mm. matkailun vetovoima-alueet ja 400 kV voimajohto. Ehdotusvaiheessa uutena merkintänä tuotu moottorikelkkailureittien yhteystarve aiheuttaa poronhoitoon tarkoitettujen alueiden pirstoutumista ja Saamelaismuseum ehdottaakin merkinnän poistamista.

Kaavaselostuksessa todetaan, että kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiden alueiden, muinaismuistojen, rakennussuojelukohteiden ja kulttuurihistoriallisesti merkittävien teiden ja reittien osoittamisella tuetaan näiden alueiden ja arvojen säilymistä sekä niiden huomioimista yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Kuitenkin laajoilla alueilla maakuntakaava jää ainoaksi kaavatasoksi, joten koko maakuntakaava-aluetta koskevat suunnittelumääräykset ovat tärkeitä kulttuuriperinnön säilymistä ajatellen.

Saamelaismuseum on myös ilmaissut huolensa kaavamerkintöjen ristiriitaisuudesta arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja niille osoitettujen toimintojen suhteen. Jäämeren radan ja siihen liittyvien linjausten, varausten ja merkintöjen jäätyä pois kaavaehdotuksesta toimintojen päällekkäisyys on vähentynyt ja siten arvokohteiden säilyminen on turvatumppaa.

Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen. Täydennetään vaikutusten arviointia.

Aikaisemmassa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 (17.5.2021) oli osoitettu moottorikelkkailureitti välille Saariselkä–Raja-Jooseppi. Maakuntakaavaehdotuksen laadinnan käynnistyttyä uudestaan Metsähallitukselta saatiin kommentit moottorikelkkailureitteihin (sähköposti 30.1.2023), jonka mukaan moottorikelkkailu-ura Saariselkä–Raja-Jooseppi on otettu pois käytöstä ja se tulisi poistaa maakuntakaavaehdotuksesta. Inarin kunnasta tuli esitys (sähköposti 9.2.2023), että ko. välille maakuntakaavaehdotuksessa tulisi osoittaa moottorikelkkailun yhteystarve -merkintä sekä jatkaa sitä Raja-Joosepista Nellimiin (perusteluna matkailun tarpeet).

Nyt kaavaehdotuksen ollessa viranomaislausunnoilla kolttien kyläkokous, Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät ovat esittäneet moottorikelkkailun yhteystarpeen poistamista väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.

Lapin rajavartiosta ei vastusta merkinnän osoittamista.

Tuleva moottorikelkkailureitti tulisi sijoittamaan pääosin valtion mailla. Metsähallituksen lausunnon mukaan Saariselkä – Raja-Jooseppi moottorikelkkaura on ollut vuosia pois käytöstä, eikä Metsähallitus näe tarvetta uran avaamiselle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Raja-Joosepista Nellimiin ei ole olemassa Metsähallituksen uraa eikä sellaista ole suunnitelmissa perustaa. Tälle välille on kuitenkin myönnetty yrittäjille suostumuksia moottorikelkkasafarien järjestämiseen. Metsähallitus pitää tärkeänä, että yrittäjien ohjatut moottorikelkkasafarit Saariselältä Raja-Joosepin ja Nellimin suuntaan mahdollistetaan jatkossakin Metsähallituksen toimesta.

Poistetaan maakuntakaavaehdotuksessa moottorikelkkailun yhteystarvemerkinä väliltä Saariselkä–Raja-Jooseppi–Nellim.

Saamelaismuseolla ei ole Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 ehdotusvaiheeseen muuta huomautettavaa.	Merkitään tiedoksi.
<u>Sisäministeriö</u> Lapin liitto on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040. Sisäministeriö ilmoittaa, ettei sillä ole lausuttavaa asiassa.	Merkitään tiedoksi.
<u>Sosiaali- ja terveysministeriö</u> Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää lausuntopyynnöstänne Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole lausuttavaa.	Merkitään tiedoksi.
<u>Säteilyturvakeskus (STUK)</u> Säteilyturvakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksesta 2040 ja ilmoittaa, että sillä ei ole lausuttavaa lausuntopyyntöönne.	Merkitään tiedoksi.
<u>Tukes</u> Lausuntopyynnön käsittelyyn ovat Tukesissa osallistuneet vaarallisten kemikaalien käsittelyä ja varastointia sekä kaivoksia valvovat tahot. Tukes huomauttaa, että kaavaselostuksessa mainittu luettelo Tukesin valvomista kemikaalikohteista (ns. konsultointivöhykelista) päivitetään säännöllisesti. Viimeisin luettelo on julkaistu 1.7.2022. Tietoa maankäytön suunnittelusta onnettomuusvaarallisten laitosten läheisyydessä on koottu Tukesin verkkosivuille: Maankäytön suunnittelu Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). Sivustolta löytyy viimeisin versio kemikaalilaitosten konsultointivöhykkeistä. Kaavaselostuksessa viitataan ns. teollisuuskemikaaliasetukseen (59/1999). Tukes huomauttaa, että kyseinen asetus on kumottu, pl. 8. luku. Kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin turvallisuudesta on säädetty kemikaaliturvallisuuslaissa (390/2005) ja sen mukaisissa asetuksissa 685/2015 (valvonta-asetus), 856/2012 (turvallisuusvaatimusasetus) ja 858/2012 (nestekaasuasetus). Tukesilla ei ole kaava-asiaan lausuttavaa.	Merkitään tiedoksi. Tarkistetaan konsultointivöhykelistan ajantasaisuus maakuntakaava-aineistosta.
<u>Ympäristöministeriö</u> Ympäristöministeriön lausunto Pohjois-Lapin maakuntakaavan tarkistetusta ehdotuksesta Lapin liitto pyytää maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia viranomaislausuntoja Pohjois-Lapin maakuntakaavan tarkistetusta ehdotuksesta. Ehdotus on uudelleen lausunnoilla Lapin maakuntavaltuuston palautettua maakuntakaavan valmisteluun toukokuussa 2021. Ympäristöministeriö antoi lausunnon aiemmasta maakuntakaavaehdotuksesta 4.3.2020. Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lausuntopyynnön aineisto on selkeästi lausunnonantajien käytettävissä Lapin liiton Internet-sivuilla, ja aineistossa on myös hyvin	Merkitään tiedoksi.

kuvattu kaavaehdotukseen maakuntavaltuuston toukokuussa 2021 tekemän päätöksen jälkeen tehdyt muutokset. Ympäristöministeriö lausuu kaavasta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, muiden ympäristöministeriön toimialan kannalta merkityksellisten valtakunnallisten asioiden sekä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimusten näkökulmasta.	
Liikennejärjestelmä Maakuntakaavaehdotuksesta on maakuntavaltuuston linjauksen mukaisesti poistettu Jäämeren radan ohjeellinen merkintä. Uutena liikenneyhteytenä maakuntakaavaehdotukseen on sisällytetty pääradan yhteystarve Sodankylästä Kittilän suuntaan. Merkintä perustuu ratayhteydestä tehtyyn selvitykseen, jossa radan linjausta, suhdetta muuhun maankäyttöön ja vaikutuksia on tutkittu yleispiirteisellä tasolla. Ympäristöministeriö katsoo, että selvityksen perusteella ratayhteyden toteuttamiskelpoisuuteen ja sen vaikutuksiin mm. Natura-alueisiin liittyy ratalinjausta kokonaisuutena tarkasteltaessa siinä määrin epävarmuutta, että rata on tässä vaiheessa perusteltua esittää enintään yhteystarpeena. Ympäristöministeriö toteaa lisäksi, että kehittämisperiaatteen luonteista yhteystarvemerkintää ei tulisi kaavakartalla esittää linjauksenomaisena.	Merkittään tiedoksi. Muutetaan yleispiirteisemmäksi pääradan yhteystarpeen merkintää.
Kaivostoiminnot Ympäristöministeriö pitää oikeasuuntaisena muutoksena aiemmassa kaavaehdotuksessa olleen kaivostoiminnan kehittämisvyöhykkeen muuttamista mineraalipotentialiseksi vyöhykkeeksi ja merkinnän rajauksen supistamista selvästi aiemmasta. Merkintä on kehittämisperiaate eikä siihen ole liitetty suunnittelumääräystä, joten ympäristöministeriön tulkinnan mukaan kyse on lähinnä mineraalipotentialiaa ilmaisevasta informatiivisesta merkinnästä. Maakuntakaavaehdotuksesta on poistettu Sakatin kaivosalueeseen liittyvät merkinnät, jotka tullaan käsittelemään omassa vaihemaakuntakaavassaan. Potentialisen kaivostoiminta-alueen merkintä ek-1 on muutettu aiemman kaavaehdotuksen aluevarausmerkinnästä osa-alueen erityisominaisuutta kuvaavaksi merkinnäksi. Kevitsan kaivosalueen mahdollista laajennusaluetta kuvaavaan ek-1 -merkintään on liitetty Koitelaisen Natura 2000 -aluetta koskeva suunnittelumääräys joka kieltää suojelun perusteena olevien luontoarvojen merkittävän heikentämisen. Ympäristöministeriö katsoo, että ek-1 -merkintä tarkistetun kaavaehdotuksen mukaisessa muodossaan on alueen potentialiaa ilmaiseva merkintä, ja kaivostoimintojen toteutuminen alueella edellyttää yleis- tai asemakaavoitusta, joita merkintään liitetty suunnittelumääräys ohjaa. Ympäristöministeriön mielestä on syytä vielä harkita, tulisiko Kevitsan varsinaisen kaivosalueen suunnittelumääräystä täydentää siten, että se olisi identtinen Kevitsan ek-1 -merkinnän kanssa, vaikka kyseessä onkin jo olemassa oleva kaivostoiminta.	Merkittään tiedoksi. Kaivosalueella (EK) osoitetaan alueita, joilla jo on kaivostoimintaa tai joilla kaivostoiminta on todennäköistä. Alueet sisältävät myös kaivostoiminnan kannalta tarpeelliset rikastuslaitokset, läjitys- ja rikastushiekka-alueet sekä liikenneväylät ja alueet. Kohdekohtainen suunnittelumääräys: ” EK 1904: ”Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarvittaessa tehtävä Koitelaisen Natura 2000 -alueeseen kohdistuvien vaikutusten arviointi LSL 35 §:n mukaisesti ja tarvittaessa saatava valtioneuvostolta LSL 39 §:n mukainen poikkeaminen.” Alueen raja on hieman laajempi kuin olemassa oleva kaivospiiri. Rajauksessa huomioitu

	maakuntakaavan yleispiirteisyys. Alueen jatkosuunnittelussa huomioidaan luonnonsuojelulain säädöksiä.
Ajoneuvojen kylmätestaustoiminnot Kylmätestauksen kehittämisvyöhykkeen merkintään on liitetty suunnittelumääräys ympäristöministeriön aiemman lausunnon mukaisesti. Ympäristöministeriö toteaa kuitenkin vielä, että kyseisen merkinnän kuvaus ”Merkinnällä osoitetaan vyöhykkeitä, joille voi sijoittua arktisen kylmätestauksen kehittämiseen ja tutkimukseen liittyviä alueita” saattaa antaa virheellisen kuvan siitä, että toimintoja voisi sijoittua koko merkinnällä osoitetulle alueelle. Merkinnän tarkoitus on kaava-asiakirjojen mukaan osoittaa vyöhyke, jolle kyseisten toimintojen sijoittuminen olisi toivottavampaa kuin muille alueille. Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ajoneuvojen kylmätestauksen kehittämiskäytävää koskevaan kehittämisperiaatemerkinään (el-1) ei ole liitetty suunnittelumääräystä. Ilman suunnittelumääräystä merkinnän sisältämä informaatio ja tahtotila mm. merkinnällä osoitettujen maanteiden ja niiden ympäristön suunnittelun osalta jää epäselväksi.	Täydennetään kaavaselostusta. Ajoneuvotestaukseen osoitetulla tieosuudella on mahdollista tehdä liikenteen automatisaatioon ja automaattiajamiseen liittyvää testausta ja tutkimusta avoimella tieosuudella. Tämä ei vaadi uusia merkittäviä rakenteita nykyiseen liikenneinfraan, vaan esimerkiksi pienempi tienrakenteisiin upotettuja mittausantureita. Näiden avulla voidaan tutkia esimerkiksi liikennemääriä tai ajoneuvojen ominaisuuksia. Ajoneuvojen kylmätestauksen kehittämiskäytävä tukee erityisesti pohjoiset olosuhteet tukevaa liikenneinfrastruktuurin kehittämistä ja avulla voidaan saada tietoa myös teiden talvikunnossa pitoon liittyen.
Tuulivoima Aiempaan lausunnoilla olleeseen kaavaehdotukseen verrattuna ehdotukseen on lisätty kaksi tuulivoima-aluetta merkinnällä tv / tuulivoimaloiden alue. Ympäristöministeriö huomauttaa, että kyseiset alueet eivät ole olleet kaavan valmisteluvaiheen aineistossa, eikä niistä ole siten voinut ennen ehdotusvaihetta esittää mielipidettä. Kumpikaan maakuntakaavan tuulivoima-alueista ei sijoitu saamelaiden kotiseutualueelle. Kurittuaavan tv-alue sijaitsee kuitenkin kotiseutualueen rajan läheisyydessä, ja alueen toteuttamisesta voi aiheutua vaikutuksia kyseisellä alueella. Tuulivoima-alueiden vaikutuksia ei ole mainittu kaavaselostuksen saamelaiskulttuuria koskevassa osuudessa. Ympäristöministeriö katsoo, että Lapin liiton on vielä varmistettava, että saamelaiskulttuuriin kohdistuvat vaikutukset on ennen kaavan hyväksymistä tältäkin osin asianmukaisesti arvioitu, tarvittavat neuvottelumenettelyt toteutuneet, ja että maakuntakaava täyttää tältäkin osin valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisen osalta. Maakuntakaavaratkaisun perustana olevassa tuulivoimaselvityksessä Kurittuaavan tv-alueen osalta on todettu tarve luonnonsuojelulain mukaiselle Natura-arvioinnille. Vaikka kyseessä onkin alueen erityisominaisuutta kuvaava osa-aluemerkintä eikä aluevaraus, ympäristöministeriö katsoo, että ottaen huomioon maakuntakaavan merkityksen vähintään seudullisesti merkittävän tuulivoiman sijoittumista ohjaavana suunnitelmana, tulisi Natura-arvioinnin olla valmiina ja sitä koskevan ELY-keskuksen lausunnon käytettävissä ennen maakuntakaavan hyväksymistä. Arvioinnin perusteella tuulivoima-alueen kokoa ja rajausta voi olla tarpeen muuttaa. Jos tuulivoima-alueen sisällyttäminen kaavaan on arvioinnin perusteella	Lapin tuulivoimaselvityksessä 2022 (kohdekortti) on päädytty Natura tarveharkinnan osalta johtopäätökseen, että <i>luonnonsuojelulain 65§:n mukainen Natura-arviointi tarvitsee tehdä.</i> Tarveharkinnassa lähtökohtaisesti arviointiin sisältyi SPA-kohteet, jotka sijoittuvat enintään 10 kilometrin etäisyydelle sekä SCI/SAC-kohteet, jotka sijaitsivat alle kilometrin etäisyydellä tuulivoima-alueesta. Arvioinnissa käsiteltiin ainoastaan hankkeen vaikutuksia niihin luontotyyppeihin ja lajeihin, jotka on mainittu Natura-alueen suojeluperusteina. Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja lausuntokierroksen tekeminen käynnissä olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksen 2040 aikataulun puitteissa ei ole mahdollinen. Tavoitteena saada maakuntakaavaehdotus Lapin liiton valtuustoon hyväksyttäväksi toukokuussa 2024. Lapin ELY-keskus ja Ympäristöministeriö esittivät lausunnoissaan LSL 35 §:n mukaisen Natura-arvioinnin ja –lausunnon tekemistä ennen maakuntakaavaehdotuksen hyväksymistä.

mahdollista, tulisi siihen myös liittää Natura-alueen suojeluarvojen merkittävän heikentämisen kieltävä suunnittelumääräys.	Lausuntojen näkemykset perustuvat Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekortteihin. Vaikutusten selvittämiseksi tarvitaan tietoa tuulivoimaloiden sijoittelusta (layout) tuulivoima-alueella sekä suunnitelmat tieverkoston kehittämisestä ja voimajohdon liittymisjärjestelyistä. Nämä tiedot eivät ole käytettävissä maakunnan tason selvityksessä. Hankkeen koko, sijainti ja suhde muuhun maankäyttöön ratkaistaan usein jatkosuunnittelussa (osayleiskaavoituksen ja YVA-prosessin yhteydessä). Suomessa käytössä olevan hierarkkisen ja tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaan maakuntakaavassa voidaan esittää yleispiirteisesti rajattuja tv-alueita, joiden vaikutukset Natura-verkostoon voidaan tosiasiallisesti arvioida vasta hankesuunnittelussa. 2022 selvityksen yleisarvioinnissa todetaan ” (s. 58): Suojelualueisiin ja niissä esiintyviin lajeihin kohdistuvat merkittävät vaikutukset eivät ole todennäköisiä, koska suojelualueet on otettu huomioon ei-alue analyysissa”. Jatkamme tuulivoimaselvityksessä 2023-2024 2022 selvityksen tarkentamista myös NATURA-tarveharkinnan osalta. Lapin liiton käsityksen mukaan Lapin tuulivoimaselvityksen 2022 kohdekorteissa esitetyt Natura-tarvearvioinnin tulokset toimivat suosituksena jatkosuunnitteluun, eli tarkemman tason maankäyttösuunnitteluun. Seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät alueidenkäyttökysymykset tulee pääsääntöisesti tutkia ja ratkaista maakuntakaavassa. Lapin maakunnassa ei ole kokonaisvaltaisesti ratkaistu tuulivoiman sijoittumista, ei myöskään Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueella. Alueelle voi siis sijoittaa suuriakin tuulivoimapuistoja edellyttäen kuitenkin, että tuulivoimahankkeen seudulliset vaikutukset selvitetään kuntakaavoituksen (yleiskaavan) ja YVA-menettelyn yhteydessä. Edellytyksenä on lisäksi, ettei tuulivoimahanke ole ristiriidassa maakuntakaavassa osoitetun maankäytön kanssa, ja sen kaikki oleelliset vaikutukset on kyettävä selvittämään kuntakaavoituksen yhteydessä. Maakuntakaavaehdotuksesta poistetaan Kurittuaavan tuulivoimaloiden alue.
Kotalehdon tv-alue puolestaan sijoittuu pohjoisosastaan vain noin kilometrin etäisyydelle Kieringin valtakunnallisesti arvokkaasta maisema-alueesta. Käytettävissä oleva selvitysaineisto ei sisällä havainnollistavaa aineistoa Kotalehdon tuulivoima-alueen maisemallisista vaikutuksista Kieringin alueeseen. Tästä syystä ei ole mahdollista arvioida valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen kohdistuvien vaikutusten merkittävyyttä eikä myöskään kulttuuriympäristön arvojen turvaamista koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja MRL 28 § mukaisten	Täydennetään tuulivoimaselvitystä Kotalehdon osalta näkemäanalyysillä ja vaikutusten arvioinnilla maisema-alueeseen.

maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimista koskevien maakuntakaavan sisältövaatimusten täyttymistä. Ympäristöministeriö katsoo, että Kotalehdon tv-alueen sisällyttämistä hyväksyttävään maakuntakaavaan on vielä tarkasteltava ehdotusvaiheessa saatavien asiantuntijaviranomaisten lausuntojen perusteella, ja varmistuttava siitä, että kaava täyttää em. lain vaatimukset.	
Tuulivoima-alueen merkintään liitettyä suunnittelumääräystä on syytä vielä muutoinkin tarkastella siitä näkökulmasta, tulisiko siihen liittää määräyksiä muitakin kuin maisema- ja kulttuuriympäristövaikutuksia koskien. Tällaisia vaikutuksia ovat mm. luonnon monimuotoisuuteen (ml. linnusto) sekä asutukseen kohdistuvat vaikutukset.	Maakuntakaavaehdotuksessa on koko kaava- aluetta koskeva suunnittelumääräys, jota täydennetään (punaisella poistuva ja sinisellä lisäys): ” Tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan yksiköihin. Kunnan kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoiman rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen, loma-asutukseen, linnustoon ja muuhun eläimistöön, luontoon <i>luonnon monimuotoisuuteen ja kulttuuriperintöön sekä yhteisvaikutukset muiden maankäyttöhankkeiden kanssa ja lievennettävä haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden suunnittelussa on turvattava puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä selvitettävä ja otettava huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset tutkajärjestelmiin, puolustusvoimien radioyhteyksiin ja muihin viestintäjärjestelmiin.</i>” Tämä määräys koskee maakuntakaavassa osoitettuja tuulivoimaloiden alueita sekä mahdollisesti muita kaava-alueelle tulevia tuulivoimaloiden alueita.
Muita huomioita Uusi luonnonsuojelulaki on tullut voimaan 1.6.2023. Ympäristöministeriö kehottaa Lapin liittoa päivittämään maakuntakaava-aineistossa käytetyt viittaukset luonnonsuojelulain säännöksiin voimassa olevan lain mukaisiksi. Pohjois-Lapin maakuntakaavan laadintaan on liittynyt myös maankäyttö- ja rakennuslain 206b §:n mukainen valtioiden rajat ylittäviin ympäristövaikutuksiin liittyvä ilmoitus- ja neuvottelumenettely. Ympäristöministeriö kehottaa Lapin liittoa yhdessä Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kanssa varmistamaan, että kyseinen menettely tulee saatetuksi loppuun lain mukaisesti. Maakuntakaavan hyväksymispäätöksestä tulee myös ilmoittaa Norjan valtiolle MRL:n 206c §:n mukaisesti.	Huomiodaan luonnonsuojelulain muutos kaava-aineistossa. Ollaan Suomen ympäristökeskukseen yhteydessä valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista ja siihen liittyvistä ilmoitus- ja neuvottelumenettelystä.

